

Hanımlar Rehberi

Bediüzzaman Said Nursî

Risale-i Nur Külliyyati'ndan

Hanımlar Rehberi

Bediüzzaman

Said Nursî

İstanbul - 2009

HANIMLAR REHBERİ

Copyright © Şahdamar Yayınları, 2009

Bu eserin tüm yayın hakları Işık Yayıncılık Ticaret A.Ş.'ne aittir.

Eserde yer alan metin ve resimlerin Işık Yayıncılık Ticaret A.Ş.'nin önceden yazılı izni olmaksızın, elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılması, yayımlanması ve depolanması yasaktır.

ISBN

978-605-4038-18-3

Yayın Numarası

117

Basım Yeri ve Yılı

Çağlayan A. Ş.

TS EN ISO 9001:2000

Ser No: 300-01

Sarıncı Yolu Üzeri No: 7 Gaziemir / İZMİR

Tel: (0232) 252 22 85

Ağustos 2009

Genel Dağıtım

Gökkuşuğu Pazarlama ve Dağıtım

Merkez Mah. Soğuksu Cad. Nu: 31 Tek-Er İş Merkezi

Mahmutbey/İSTANBUL

Tel: (0212) 410 50 60 Faks: (0212) 445 84 64

Şahdamar Yayınları

Emniyet Mahallesi Huzur Sokak Nu: 5

34676 Üsküdar/İSTANBUL

Tel: (0216) 318 42 88 Faks: (0216) 318 52 20

www.sahdamaryayinlari.com

İçindekiler

Âhiret Hemşirelerim İle Bir Muhâveredir	1
İhtiyar Kadınlara Bir Müjde ve Genç Kızlara Bir İhtar	15
Genç Nurcu Kızlara Ait Mektuba Ek	19
Ehemmiyetli Bir Hakikate Kısa Bir İşaret	20
“Neden Sünnet-i Seniyyeye Muhalif Olarak Mücerred Kaldın?” Suâlîne Bir Cevap	23
İhtiyarlar Risalesi’nden “Yedi Rica”	29
Yirmi Dördüncü Lem’a (Tesettür Hakkındadır)	53
Yedinci Mektup	64
Taaddüd-ü Zevcât Hakkındaki Evham ve Şüphelere Bir Cevap (Münâzarât’tan)	70
İkinci Nokta’nın İkinci Mebhası (Otuz İkinci Söz’ün Üçüncü Mevkî’ndan)	72
On Yedinci Mektup (Çocuk Tâziyenâmesi)	133
Çocuk Vefatıyla Münasebettar Bir Parça (Emirdağ Lâhikası’ndan)	142
Emirdağ’ın Mânidar Bir Hâtırası (Emirdağ Lâhikası’ndan)	144

On İkinci Nota (On Yedinci Lem'a'dan).....	147
Emirdağ Lâhikası'ndan Parçalar.....	152
İstanbul Hanımlarının Mektubudur.....	155
İmana Fedakârâne Hizmet Eden Bir Hanımın Manzumesidir.....	159
İzmir, Manisa ve Havalisindeki Âhîret Hemşirelerimin Bir Mektubu.....	161
Konya Nur Talebesi Hanımların Mektubu.....	168
İstanbul Nur Talebesi Hanımların Bir Mektubu.....	176
Nurcuların Kasidesi.....	189
Kaynakların Tesbitinde Faydalanılan Eserler.....	191
Şahıslar.....	197
İndeksler.....	213
a. <i>Âyet İndeksi</i>	213
b. <i>Karma İndeks</i>	215

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Ehl-i İman Âhîret Hemşirelerim Olan *Kadınlar Tâifesi İle Bir Muhâveredir*

Bazı vilâyetlerde tâife-i nisâdan samimî ve hararetli bir surette Nurlar'a karşı alâkalarını gördüğüm ve had-dimden pek ziyade, onların Nurlar'a ait derslerime itimat-larını bildiğim sıralarda, mübarek Isparta'ya ve mânevî Medresetü'z-Zehra'ya üçüncü defa geldiğim zaman işit-tim ki; o mübarek âhîret hemşirelerim olan tâife-i nisâ, benden bir ders bekliyorlarmış. Güyâ vaaz suretinde câmilerde onlara bir dersim olacak. Hâlbuki ben dört-beş vecihle hastayım ve hem perişan, hatta konuşmaya ve düşünmeye iktidarsız bulunduğum hâlde bu gece şiddet-li bir ihtar ile kalbime geldi ki; madem on beş sene evvel gençlerin istemeleriyle Gençlik Rehberi'ni onlar için yaz-dın ve pek çok istifade edildi. Hâlbuki hanımlar tâifesi,

---

Hemşire: Abla, bacı. Kız kardeş.
Medresetü'z-Zehra: Bediüzzaman Hazretleri'nin Birinci Dünya Sava-şı'ndan önce açılması için teşeb-büs ettiği üniversite projesinin adı. Burada okuyan gençlere hem poz-itif, modern ilimler; hem de dinî ilimler birlikte verilecek, böylece insanlar bütün yönleriyle yetişip gelişecek; kalb ve akıl bütünlüğü

ile çağın problemleri gerçek an-lamda çözüme kavuşacaktı. Daha sonra kaleme aldığı Risale-i Nur'u da bu manada değerlendirmekte-dir.

Muhâvere: Karşılıklı konuşmak, diyalog.

Tâife-i nisâ: Kadınlar topluluğu.

Vecih: Yön, tarz.

gençlerden daha ziyade bu zamanda öyle bir rehberle muhtaçtırlar. Ben de bu ihtara karşı gayet perişan ve zaf u aczimle beraber “Üç Nükte” ile gayet muhtasar bazı lüzumlu maddeleri, o mübarek hemşirelerime ve mânevî genç evlâtlarıma beyan ediyorum.

Birinci Nükte

Risale-i Nur’un en mühim bir esası şefkat olmasından, nisâ tâifesi şefkat kahramanları bulunmaları cihetiyle daha ziyade Risale-i Nur’la fitraten alâkadarlırlar. Ve lillâhilhamd, bu fitrî alâkadarlık çok yerlerde hissediliyor. Bu şefkattteki fedakârlık, hakikî bir ihlâsı ve mukabelesiz bir fedakârlık manasını ifade ettiğinden şimdi bu zamanda pek çok ehemmiyeti var.

Evet, bir vâlide veledini tehlikeden kurtarmak için hiçbir ücret istemeden ruhunu feda etmesi ve hakikî bir ihlâs ile vazife-i fitriyesi itibarıyla kendini evlâdına kurban etmesi gösteriyor ki; *hanımlarda gayet yüksek bir kahramanlık var. Bu kahramanlığın inkişâfı ile hem hayat-ı dünyeviyesini, hem hayat-ı ebediyesini onunla kurtarabilir.* Fakat bazı fena cereyanlarla, o kuvvetli ve kıymettar

---

Fitraten: Doğuştan, tabii olarak.

Fitri: Yaratılıştan gelen, tabii.

İnkişâf: Gelişme, ilerleme.

Muhtasar: Kısa, özet.

Vazife-i fitriye: Tabii görev, yaratılışın gereği olan görev.

seciye inkişâf etmez veyahut sû-i istîmal edilir. Yüzer numûnelerinden bir küçük numûnesi şudur:

O şefkatli vâlide, çocuğunun hayat-ı dünyeviyede tehlikeye girmemesi, istifade ve fayda görmesi için her fedakârlığı nazara alır, onu öyle terbiye eder. “Oğlum paşa olsun!” diye bütün malını verir; hâfız mektebinden alır, Avrupa’ya gönderir. Fakat o çocuğun hayat-ı ebediyesi tehlikeye girdiğini düşünmüyor ve dünya hapsinden kurtarmaya çalışıyor, cehennem hapsine düşmesini nazara almıyor. Fitrî şefkatin tam zıddı olarak o mâsum çocuğunu, âhirette şefaathçi olmak lâzım gelirken dâvâcı ediyor. O çocuk, “Niçin benim imanımı takviye etmeden bu helâketime sebebiyet verdin?” diye şekvâ edecek. Dünyada da terbiye-i İslâmiye’yi tam almadığı için, vâlidesinin hârika şefkatinin hakkına karşı lâyıkıyla mukabele edemez; belki de çok kusur eder.

Eğer hakikî şefkat sû-i istîmal edilmeyerek, bîçâre veledini haps-i ebedî olan cehennemden ve idam-ı ebedî olan dalâlet içinde ölmekten kurtarmaya o şefkat sırrı ile çalışsa;

Bîçâre: Çâresiz, zayıf.

Dalâlet: Sapıklık, yanlışlık. İslâm’a uymayan her türlü yanlış düşünce.

Haps-i ebedî: Dâimî hapis.

Hasenât: Sevaplar, iyilikler.

İdam-ı ebedî: Ebedî yokluk, tamamen yok olma.

Numûne: Örnek.

Seciye: Karakter, huy.

Sû-i istîmal: Kötüye kullanma.

Şekvâ: Şikâyet.

o veledin bütün ettiği hasenâtının bir misli, vâlidesinin defter-i a'mâlîne geçeceğinden,¹ vâlidesinin vefatından sonra her vakit hasenâtları ile ruhuna nurlar yetiştirdiği gibi âhirette de değil dâvâcı olmak, bütün ruh u canı ile şefaahatçi olup ebedî hayatta ona mübarek bir evlât olur.

Evet, insanın en birinci üstadı ve tesirli muallimi, onun vâlidesidir. Bu münasebetle ben kendi şahsımda kat'î ve daima hissettiğim bu manayı beyan ediyorum:

Ben bu seksen sene ömrümde, seksen bin zâtlardan ders aldığım hâlde kalem ediyorum ki; *en esaslı ve sarılmaz ve her vakit bana dersini tazeler gibi merhum vâlidemden aldığım telkinât ve mânevî derslerdir ki; o dersler fıtratımda, âdeti maddî vücudumda çekirdekler hükmünde yerleşmiş. Sâir derslerimin o çekirdekler üzerine bina edildiğini, aynen görüyorum. Demek bir yaşımdaki fıtratıma ve ruhuma, merhum vâlidemin ders ve telkinâtını, şimdi bu seksen yaşımdaki gördüğüm*

¹ Bkz.: “İnsan vefat edince artık amel defteri kapanır. Ancak şu üç şeyle gelen sevaplar amel defterine kaydedilmeye devam eder: Sadaka-yı câriye, kendisinden istifade edilen ilim, bir de (anne-babasını sürekli dua ve hayırlarla yâd eden) sâlih evlât.” Müslim, *vasiyet* 14; Tirmizî, *ahkâm* 36; Ebû Davud, *vesâyâ* 14; Ahmed İbn-i Hanbel, *el-Müsned* 2/372.

Defter-i a'mâl: Amel defteri. İnsanın yaptığı bütün fiillerin kaydedildiği defter.

Fıtrat: Tabiat, yaratılış.

Hasenât: Sevaplar, iyilikler.

Kalem etmek: Yemin etmek.

Telkinât: Bir düşünceyi söz ve davranışlarla iyice yerleştirmek.

büyük hakikatler içinde birer çekirdek-i esasiye müşâhede ediyorum.

Ezcümle: Meslek ve meşrebimin dört esasından en mühimmi olan şefkat etmek ve Risale-i Nur'un da en büyük hakikati olan acımak ve merhamet etmeyi, o vâlidemin şefkatli fiil ve hâlinden ve o mânevî derslerinden aldığımı yakînen görüyorum.

Evet, bu hakikî ihlâs ile hakikî bir fedakârlık taşıyan vâlidelik şefkati sû-i istîmal edilip, mâsum çocuğunun el-mas hazinesi hükmünde olan âhîretini düşünmeyerek, muvakkat fânî şişeler hükmünde olan dünyaya o çocuğun mâsum yüzünü çevirmek ve bu şekilde ona şefkat göstermek, o şefkati sû-i istîmal etmektir.

Evet, kadınların şefkat cihetiyle bu kahramanlıklarını hiçbir ücret ve hiçbir mukabele istemeyerek, hiçbir fâide-i şahsiye, hiçbir gösteriş manası olmayarak ruhunu feda ettiklerine, o şefkatin küçücük bir numûnesini taşıyan bir tavuğun yavrusunu kurtarmak için arslana saldırması ve ruhunu feda etmesi isbat ediyor.

Çekirdek-i esasiye: Temel çekirdek.

Ezcümle: Bu cümleden olarak, başlıca.

Fâide-i şahsiye: Şahsî menfaat.

Mukabele: Karşılık.

Muvakkat: Kısa süreli, geçici.

Yakînen: Tam ve kesin bir bilgi ile.

Şimdi terbiye-i İslâmiye'den ve a'mâl-i uhreviyeden en kıymetli ve en lüzumlu esas, ihlâstır. Bu çeşit şefkatteki kahramanlıkta o hakikî ihlâs bulunuyor.

Eğer bu iki nokta o mübarek tâifede inkişâfa başlasa, dâire-i İslâmiye'de pek büyük bir saadete medar olur. Hâlbuki erkeklerin kahramanlıkları mukabelesiz olamıyor; belki yüz cihette mukabele istiyorlar. Hiç olmazsa şan ü şeref istiyorlar. Fakat maatteessüf bîçâre mübarek tâife-i nisâiye, zâlim erkeklerinin şerlerinden ve tahakkümlerinden kurtulmak için, başka bir tarzda, zaafiyetten ve aczden gelen başka bir nevide riyâkârlığa giriyorlar.

İkinci Nükte

Bu sene inzivâda iken ve hayat-ı içtimaiyeden çekildiğim hâlde bazı Nurcu kardeşlerimin ve hemşirelerimin hatırları için dünyaya baktım. Benimle görüşen ekserî dostlardan, kendi ailevî hayatlarından şekvâlar işittim. "Eyvah!"

A'mâl-i uhreviye: Dinî ameller, işler. Neticesi bütünüyle âhirete bakan dinî görevler.

Acz: Acizlik.

Ekserî: Çoğunluk, genel.

Hayat-ı içtimaiye: Sosyal hayat.

İhlâs: Yaptığını herhangi bir gaye, menfaat gözetmeden sırf Allah emrettiği için yapma.

İnzivâ: Tek başına, yalnız yaşama.

Maatteessüf: Üzülerek, maalesef.

Medar olmak: Sebep, vesile olmak.

Nev': Tür, çeşit.

Riyâkârlık: İki yüzlülük, gösteriş için yapma.

Saadet: Mutluluk.

Tahakküm: Zorla baskı altına alma, boyun eğdirme.

Zaafiyet: Zayıflık.

dedim. *İnsanın hususan müslümanın tahassungâhı ve bir nevi cenneti ve küçük bir dünyası aile hayatıdır.* “Bu da mı bozulmaya başlamış?” dedim. Sebebini aradım. Bildim ki, nasıl İslâmiyet’in hayat-ı içtimaiyesine ve dolayısıyla din-i İslâm’a zarar vermek için gençleri yoldan çıkarmak ve gençlik hevesâtıyla sefâhete sevk etmek için bir-iki komite çalışıyormuş; aynen öyle de bîçâre nisâ tâifesinin gafil kısmını dahi yanlış yollara sevk etmek için bir-iki komitenin tesirli bir surette perde altında çalıştığını hissettim. Ve bildim ki bu millet-i İslâm’a bir dehşetli darbe, o cihetten geliyor.

Ben de siz hemşirelerime ve gençleriniz olan mânevî evlâtlarıma kat’iyen beyan ediyorum ki: *Kadınların saadet-i uhreviyesi gibi saadet-i dünyeviyeleri de ve fitratlarındaki ulvî seciyeleri de bozulmaktan kurtulmanın çâre-i yegânesi, dâire-i İslâmiye’deki terbiye-i diniyeden başka yoktur!* Rusya’da o bîçâre tâifenin ne hâle girdiğini işitiyorsunuz.

Risale-i Nur’un bir parçasında denilmiş ki: *Aklı başında olan bir adam, refikasına muhabbetini ve sevgisini*

Çâre-i yegâne: Tek çâre.

Hevesât: Hevesler, arzular.

Komite: Hedefine ulaşmak için çoğu kez silâhlı mücadele eden siyasî, gizli topluluk, çete.

Nisâ: Kadınlar.

Refika: Arkadaş, eş.

Saadet-i uhreviye: Âhiret mutluluğu.

Sefâhet: Haram helal demeden zevk peşinde olma, eğlence düşkünlüğü.

Tahassungâh: Sığınak.

Ulvî: Yüce.

beş-on senelik fânî ve zâhirî hüsn-ü cemâline bina etmez. Belki kadınların hüsn-ü cemâlinin en güzeli ve dâimîsi onun şefkatine ve kadınlığa mahsus hüsn-ü sîretine sevgisini bina etmeli. Tâ ki o bîcâre ihtiyarlandıkça kocasının muhabbeti ona devam etsin. Çünkü onun refikası, yalnız dünya hayatındaki muvakkat bir yardımcı refika değil, belki hayat-ı ebediyesinde ebedî ve sevimli bir refika-yı hayat olduğundan¹ ihtiyarlandıkça daha ziyade hürmet ve merhamet ile birbirine muhabbet etmek lâzım geliyor. Şimdiki terbiye-i medeniye perdesi altındaki hayvancasına muvakkat bir refâkatten sonra ebedî bir müfârakate mâruz kalan o aile hayatı, esasıyla bozuluyor.

Hem Risale-i Nur'un bir cüzünde denilmiş ki: *Bahtiyardır o adam ki refika-yı ebediyesini kaybetmemek için sâliha zevcesini taklit eder, o da sâlih olur. Hem bahtiyardır o kadın ki kocasını mütedeyyin görür,*

¹ Dünyada evli olan kimselerin, bu beraberliklerini cennette de devam ettireceklerine dâir bkz.: Buhârî, *fezâilü ashâb* 30; Tirmizî, *menâkib* 62; Ma'mer İbn-i Râşid, *el-Câmi'* 11/302.

Cüz: Parça, bölüm.

Ebedî: Sonsuz.

Fânî: Gelip geçici.

Hüsn-ü cemâl: Dış, yüz güzelliği.

Hüsn-ü sîret: İç güzelliği, huy ve ahlâk güzelliği.

Müfârakat: Ayrılık.

Mütedeyyin: Dindar, dinine bağlı kimse.

Refâkat: Arkadaşlık, yolda eşlik etme.

Sâliha: İyi hanım, dinin emir ve yasaklarına uyan kadın.

Zâhirî: Görünüşte olan, yüzeysel.

ebedî dostunu ve arkadaşını kaybetmemek için o da tam mütedeyyin olur; saadet-i dünyeviyesi içinde saadet-i uhreviyesini kazanır.

Bedbahttır o adam ki sefâhete girmiş zevcesine ittibâ eder; vazgeçirmeye çalışmaz, kendisi de iştirak eder. Bedbahttır o kadın ki zevcinin fıskına bakar, onu başka bir surette taklit eder.

Veyl o zevc ve zevceye ki birbirini ateşe atmakta yardım eder. Yani, medeniyet fantaziyelerine birbirini teşvik eder.

İşte, Risale-i Nur'un bu meâldeki cümlelerinin manası budur ki:

Bu zamanda aile hayatının ve dünyevî ve uhrevî saadetinin ve kadınlarda ulvî seciyelerin inkişâfının sebebi, yalnız dâire-i şeriatteki âdâb-ı İslâmiyet'le olabilir.

Şimdi aile hayatında en mühim nokta budur ki:

Kadın, kocasında fenalık ve sadâkatsizlik görse, o da kocasının inadına kadının vazife-i ailevîsi olan sadâkat ve

---

Âdâb-ı İslâmiyet: İslâmiyet'in belirlediği genel görgü kuralları.

Dâire-i şeriat: İslâmî hükümler çerçevesi, dâiresi.

Fısk: Günahkârlık, ahlâksızlık.

İştirak etmek: Ortak etmek.

İttibâ etmek: Tâbi olmak, uymak, arkasında olmak.

Zevc ve zevce: Eş, karı-koca.

emniyeti bozsa, aynen askerîdeki itaatın bozulması gibi o aile hayatının fabrikası zîr u zeber olur. Belki o kadın, elinden geldiği kadar kocasının kusurunu ıslaha çalışmalıdır ki ebedî arkadaşını kurtarsın. Yoksa o da kendini açıklık ve saçıklıkla başkalara göstermeye ve sevdirmeye çalışsa, her cihetle zarar eder. Çünkü hakikî sadâkati bırakan, dünyada da cezâsını görür. Çünkü nâmahremlerin nazarından fitratı korkar, sıkılır, çekinir. Nâmahrem yirmi erkeğin on sekizinin nazarından istiskal eder. Erkek ise nâmahrem yüz kadından ancak birisinden istiskal eder, bakmasından sıkılır. Kadın o cihette azap çektiği gibi sadâkatsizlik ithamı altına girer; zaafiyetiyle beraber hukukunu muhafaza edemez.

Elhâsıl: Nasıl ki kadınlar kahramanlıkta, ihlâsta şefkat itibarıyla erkeklere benzemedikleri gibi erkekler de o kahramanlıkta onlara yetişemiyorlar; öyle de o mâsum hanımlar dahi sefâhette hiçbir vecihle erkeklere yetişemezler. Onun için fitratlarıyla ve zayıf hilkatleriyle nâmahremlerden şiddetli korkarlar ve çarşaf altında saklanmaya kendilerini mecbur bilirler. Çünkü erkek, sekiz dakika zevk ve lezzet için sefâhete girse, ancak sekiz lira kadar bir şey zarar

Hilkat: Yaratılış.

İslah: Düzeltme, iyileştirme.

İstiskal etmek: Rahatsız olmak, hoşlanmadığını hissettirmek.

Nâmahrem: Aralarında evliliğe

mâni bir yakınlık olmayan kimse, yabancı.

Nazar: Bakma, bakış.

Zîr u zeber olmak: Darmadağın, yerle bir olmak.

eder. Fakat kadın sekiz dakika sefâhetteki zevkin cezâsı olarak dünyada dahi sekiz ay ağır bir yükü karnında taşır ve sekiz sene de o hâmisiz çocuğun terbiyesinin meşakkatine girdiği için sefâhette erkeklere yetişemez, yüz derece fazla cezâsını çeker.

Az olmayan bu nevi vukuat da gösteriyor ki; mübarek tâife-i nisâiye, fıtraten yüksek ahlâka menşe olduğu gibi fıska u sefâhette dünya zevki için kabiliyetleri yok hükmündedir. Demek onlar, dâire-i terbiye-i İslâmiye içinde mesûd bir aile hayatını geçirmeye mahsus bir nevi mübarek mahlûkturlar. Bu mübarekleri ifsat eden komiteler kahrolsunlar! Allah bu hemşirelerimi de bu serserilerin şerlerinden muhafaza eylesin, âmîn!

Hemşirelerim! Mahremce bu sözümü size söylüyorum: Maîşet derdi için serseri, ahlâksız, frenk-meşrep bir kocanın tahakkümü altına girmektense, fıtratınızdaki iktisat ve kanaatle, köylü mâsum kadınların nafakalarını kendileri çıkarmak için çalışmaları nev'inden kendinizi idareye

---

Dâire-i terbiye-i İslâmiye: İslâmî eğitimin çerçevesi, dairesi.

Frenk-meşrep: Yabancı kültürü benimseyen, Avrupalıları taklit eden.

Hâmi: Himaye eden, koruyan.

İfsat etmek: Bozmak.

Maîşet: Hayatını sürdürme, geçim, dirlik.

Menşe: Kaynak, menba.

Nafaka: Zaruri ihtiyaçları karşılamaya yetecek miktar para.

Tahakküm: Zorla baskı altına alma, boyun eğdirme.

Vukuat: Hâdiseler, olaylar.

çalışınız, satmaya çalışmayınız. Şayet size münasip olmayan bir erkek kısmet olsa, siz kısmetinize râzı olunuz ve kanaat ediniz. İnşallah rızanız ve kanaatinizle o da ıslah olur.¹ Yoksa şimdiki işittiğim gibi mahkemelere boşanmak için müracaat edeceksiniz. Bu da haysiyet-i İslâmiye ve şeref-i milliyemize yakışmaz.

Üçüncü Nükte

Aziz Hemşirelerim!

Kat'iyen biliniz ki; dâire-i meşrûanın hâricindeki zevklerde, lezzetlerde on derece onlardan ziyade elemeler ve zahmetler bulunduğunu Risale-i Nur yüzer kuvvetli delillerle, hâdisâtlarla isbat etmiştir. Uzun tafsilâtı Risale-i Nur'da bulabilirsiniz. Ezcümle, Küçük Sözler'den Altıncı, Yedinci, Sekizinci Sözler ve Gençlik Rehberi benim bedelim size tam bu hakikati gösterecek. *Onun için dâire-i meşrûadaki keyfe iktifâ ediniz ve kanaat getiriniz.*²

¹ “Onlarla hoşça, güzelce geçinin. Şayet onlardan hoşlanmayacak olursanız, olabilir ki bir şey sizin hoşunuza gitmez de Allah onda birçok hayır takdir etmiş bulunur.” (Nisâ Sûresi, 4/19) Ayrıca bkz.: Müslim, *radâ* 61; Ahmed İbn-i Hanbel, *el-Müsned* 2/329.

² “Allah'ım! Haramına karşı beni helâlînle doyur!” anlamındaki dua için bkz.: Tirmizî, *deavât* 110; Ahmed İbn-i Hanbel, *el-Müsned* 1/153.

Dâire-i meşrûa: Meşrû daire, helâl dairesi.

Hâdisât: Hâdiseler.

Haysiyet-i İslâmiye: İslâm'ın şerefi.

İktifâ etmek: Yetinmek.

Tafsilât: Etraflıca açıklamalar, izahlar.

Sizin hânenizdeki mâsum evlâtlarınızla mâsumâne sohbet, yüzer sinemadan daha ziyade zevklidir.

Hem kat'iyen biliniz ki; *bu hayat-ı dünyeviyede hakikî lezzet, iman dairesindedir ve imandadır. Ve a'mâl-i sâlihanın her birisinde bir mânevî lezzet var. Ve dalâlet ve sefâhette, bu dünyada dahi gayet acı ve çirkin elemeler bulunduğunu Risale-i Nur yüzer kat'î delillerle isbat etmiştir. Âdeta imanda bir cennet çekirdeği ve dalâlette ve sefâhette bir cehennem çekirdeği bulunduğunu, ben kendim çok tecrübelerle ve hâdiselerle aynelyakîn görmüşüm ve Risale-i Nur'da bu hakikat tekrar ile yazılmış. En şedit muannid ve müterizlerin eline girip; hem resmî ehl-i vukuf ve mahkemeler o hakikati cerhedememişler.*

Şimdi sizin gibi mübarek ve mâsum hemşirelerime ve evlâtlarım hükmünde küçüklerinize, başta Tesettür Risalesi ve Gençlik Rehberi ve Küçük Sözler benim bedelim size ders versin.

Ben işittim ki benim size câmide ders vermeliğimi arzu ediyorsunuz. Fakat benim perişanîyetimle beraber hastalığım ve çok esbap, bu vaziyete müsaade etmiyor. Ben

---

A'mâl-i sâliha: Sâlih ameller, iyi işler.

Aynelyakîn: Gözle görülüp edinilen bilgi.

Cerhetmek: Yaralamak, çürütmek.

Ehl-i vukuf: Bilirkişi heyeti.

Muannid: İnatçı.

Müteriz: İtiraz eden.

de sizin için yazdığım bu dersimi okuyan ve kabul eden bütün hemşirelerimi, bütün mânevî kazançlarıma ve dualarıma Nur şâkirtleri gibi dahil etmeye karar verdim. Eğer siz benim bedelime Risale-i Nur'u kısmen elde edip okusanız veya dinleseniz, o vakit kâidemiz mûcibince; bütün kardeşleriniz olan Nur şâkirtlerinin mânevî kazançlarına ve dualarına da hissedar oluyorsunuz.

Ben şimdi daha ziyade yazacaktım. Fakat çok hasta ve çok zayıf ve çok ihtiyar ve tashihât gibi çok vazifelerim bulunduğundan şimdilik bu kadarla iktifâ ettim. (*Lem'alar*, s. 246-251)

أَبَاقِي هُوَ أَبَاقِي¹

Duanıza muhtaç kardeşiniz

Said Nursî

¹ Kendinden başka her şeyin fânî olduğu gerçek Bâkî, Allah'tır.

Mahremdir. Şimdilik Medresetü'z-Zehra
erkânlarına mahsustur.

İhtiyar Kadınlara Ehemmiyetli Bir Müjde
ve Bekâr ve Mücerred Kalmak İsteyen

Genç Kızlara Bir İhtar

Hadis-i şerifte ¹ *الْعَجَائِزِ بِدِينِ عَلَيْكُمْ* gösteriyor ki; Âhir-zaman'da kuvvetli iman, ihtiyar kadınlarda bulunur ki “*Dindar ihtiyar kadınların dinine tâbi olunuz.*” diye hadis-i şerif ferman etmiş.

Hem Risale-i Nur'un dört esasından bir esası şefkattir. Ve kadınlar şefkat kahramanı bulunmasından, hatta en korkağı da kahramancasına ruhunu yavrusuna feda eder.

Ve bu zamanda o kıymettar vâlideler ve hemşireler, büyük bir hâdise ile karşılaşılıyorlar. Mahremce ve ifşâsı münasip olmayan bir hakikat-i fitriyesini, Nur şâkirtlerinden mücerred kalmak isteyen veya mecbur kalan kızlar kısmına beyan etmek lâzım gelir, diye ruhuma ihtar edildi. Ben de derim ki:

¹ el-Gazâlî, *İhyâu ulûmi'd-dîn* 3/78; es-Sehâvî, *el-Makâsîdü'l-hasene* s. 290; es-Suyûtî, *ed-Dürrü'l-müntesira* s. 14.

Âhirzaman: Son zaman. Kıyamete yakın son zaman dilimi.

Erkân: İleri gelenler.

Hakikat-i fitriye: Yaratılışa ait, yaratılıştan gelen hakikat.

İfşâ: Gizli bir şeyi açığa çıkarmak, herkese duyurmak.

İhtar: Hatırlatma, hatıra getirme.

Mücerred: İnsanlardan uzak, tek başına kalan.

Kızlarım, hemşirelerim! Bu zaman, eski zamana benzemiyor. Terbiye-i İslâmiye yerine terbiye-i medeniye, yarım asra yakın hayat-ı içtimaiyemize yerleştiği için, bir erkek bir kadını ebedî bir refika-yı hayat ve saadet-i hayat-ı dünyeviye medar ve sâir günahlardan kendini muhafaza etmek için almak lâzım gelirken; o bîçâre zaîfeyi dâim tahakküm altında, yalnız dünyevî, muvakkat gençliğinde sever. Ona verdiği rahatın bazı on misli onu zahmetlere sokar. Eğer şer'an "küfüv" tâbir edilen birbirine denk olmazsa,¹ hukuk-u şer'îye nazara alınmadığından hayatı daima azap içinde geçer. Kıskançlık da müdahale ederse daha berbat olur.

İşte bu izdivaca sevkeden üç sebep var:

Birisi: Tenâsülün devamı için hikmet-i ilâhiye, o fitrî hizmete bir ücret olarak bir fitrî meyil ve şevk vermiş. Hâlbuki erkekte o zevk, on dakikalık bir lezzet verse de eğer meşrû ise bir saat meşakkat çekebilir. Fakat kadın, on dakikalık o zevk için on ay çocuğu kendi vücudunda

¹ Evlenecek adayların birbirine denk olmaları ve bu denklikte en önemli esasın dindarlık olması gerektiği ile alâkalı hadis-i şerifler için bkz.: Buhârî, *nikâh* 15; Müslim, *radâ* 53, 54; Ebû Davud, *nikâh* 2, 25, 26.

Hukuk-u şer'îye: Dinî haklar ve kurallar.

İzdivaç: Evlilik, evlenme.

Medar: Vesile, vâsita, sebep.

Refika-yı hayat: Hayat arkadaşı.

Saadet-i hayat-ı dünyeviye: Dünya hayatı mutluluğu.

Şer'an: Dinin belirlediği ölçülere göre.

Tenâsül: Çoğalma, nesil artışı.

Zaife: Zayıf, dayanıksız hanım.

zahmetini çekmekle, on sene çocuğun hayatına yardımla meşakkat çeker. Demek, o on dakikalık fitrî meyil, bu uzun meşakatlere sevkettiği için ehemmiyeti kalmaz. His ve nefis, onunla onu izdivaca tahrik etmemeli.

İkincisi: Fıtraten kadın, zaafı için maîşet noktasında bir yardımcıya muhtaçtır. O ihtiyaç için şimdiki terbiye-i İslâmiye'den ders almayan, serseriliğe, tahakküme alışanlardan o küçük bir iâşesi hatırı için tahakkümler altına girip riyâkârâne kocasının rızasını tahsil etmek yolunda hayatı dünyeviye ve uhreviyesinin medarı olan ubûdiyetini ve ahlâkını bozmak bedeline, köy kadınları gibi kendi nafkasını kendi çalışmasıyla kazanmak, on defa daha kolaydır. Rezzâk-ı Hakikî çocukların rızkını sütle verdiği gibi onların da rızkını o Hâlık-ı Rahîm veriyor. O rızık hatırı için namazsız ve ahlâkını kaybetmiş bir zevci aramak, riyâkârâne çalışıp tahakkümü altına girmek, elbette Nur talebesinin kârı değil.

Üçüncüsü: Kadınlığın fıtratında çocuk okşamak ve sevmek meylânı var. Ve bir evlâdının dünyada ona hizmeti ve âhirette de şefaati ve vâlidesi öldükten sonra ona hasenâtıyla yardımı, o meyl-i fitrîyi kuvvetlendirip evlendirmeye sevketmiş. Hâlbuki şimdi terbiye-i İslâmiye yerine

---

Hâlık-ı Rahîm: Merhamet ve ihسانı pek çok olan Yüce Yaratıcı.

Meylân: Meyletme, eğilme.

Rezzâk-ı Hakikî: Rızkın gerçek sahibi Hz. Allah (c.c.).

Riyâkârâne: Riyâkârca, iki yüzlü davranarak.

terbiye-i medeniye ile on taneden bir-iki hakikî evlât, kendi vâlidesinin şefkatine mukabil fedakârâne hizmet ve dindârâne dualarıyla ve hasenâtlarıyla vâlidesinin defter-i a'mâlîne haseneler yazdırmak ve âhirette sâlih ise vâlidesinin şefaathetmek ihtimaline mukabil, ondan sekizi o hâleti göstermediğinden bu fitrî meyil ve nefsanî şevk ile, o bîçâre zaîfeler böyle ağır bir hayata kat'î mecbur olmadan girmemek gerektir.

İşte bu işaret ettiğimiz hakikate binâen, bekâr kalmak isteyen Nur şâkirtlerinden olan kızlara derim ki:

Tam muvâfık ve dindar ve ahlâklı bir zevc bulmadan kendilerini açık-saçıklıkla satmasınlar. Eğer bulunmadı; Nur'un bir kısım fedakâr şâkirtleri gibi mücerred kalıp tâ ona lâayık ve ebedî bir arkadaş olacak ve terbiye-i İslâmiye'yi almış vicdanlı bir müşteri ona çıksın. Ve saadet-i ebediyesi, muvakkat bir keyf-i dünyevî için bozulmasın. Ve medeniyetin seyyiâtı içinde boğulmasın.^(Hâşiye) (Emirdağ Lâhikası-2, s. 44-45)

Said Nursî

Hâşiye: Hemşireler ve genç kızlar, Tesettür Risalesi'ni okumalıdır.

Defter-i a'mâl: Amel defteri. İnsanın yaptığı bütün fiillerin kaydedildiği defter.

Muvâfık: Uygun, münasip.

Muvakkat: Kısa süreli, geçici.

Seyyiât: Kötülükler.

Genç Nurcu Kızlara Ait Mektuba Ek

(Vaktiyle size gönderilen bir mektuptan parçadır.)

Bu şehirde Risale-i Nur'a intisap eden ihtiyar hanımlar sebat ettiklerini ve başkaları gibi sarsılmadıklarını düşündüm. Birden bu hadis-i şerif ihtar edildi: **عَلَيْكُمْ بِدِينِ الْعَجَائِزِ**

Yani, Âhîrzaman'da ihtiyar kadınların, fitraten zaîfe ve hassâse ve şefkatli olmalarından herkesten ziyade dindeki tesellî ve nura muhtaç oldukları gibi, herkesten ziyade fitratlarında şefkat cihetiyle, dinde buldukları nihayetsiz şefkat-perverâne bir nur-u tesellîye ve iltifat ve merhamet ve rahmete ve nokta-yı istinada ve nokta-yı istimdadta ihtiyaçları vardır. Ve sebat etmek, fitratlarının muktezasıdır. *Onun için bu zamanda o hâcâtı tam yerine getiren Risale-i Nur, her şeyden ziyade onların ruhlarına hoş geliyor ve kalblerine yapışıyor.* (Kastamonu Lâhikası, s. 95)

Said Nursî

Hâcât: İhtiyaçlar.

Hassâse: Çok alingan ve duygulu hanım.

İntisap etmek: Bağlanmak, mensup olmak.

Mukteza: Gerek, îcab.

Nokta-yı istimdad: Yardım istenen yer, medet veren kuvvet kaynağı.

Nokta-yı istinad: Dayanak noktası.

Şefkat-perverâne: Şefkatle bakarak, gözeterek.

Gayet Ehemmiyetli Bir Hakîkate Gayet Kısa Bir İşaret

♦ Bazı ehâdîs-i şerife ile işaret var ki: “Âhirzaman’da kadınlar tâîfesinde hakâik-i imaniye ziyade inkişâf edecek. O zamanın dalâlet tehlikelerinden bir derece mahfuz kalacaktır.”¹

♦ Bir hadis-i şerif ferman eder ki: **عَلَيْكُمْ بِدِينِ الْعَجَائِزِ** Yani; “Âhirzaman’da ihtiyar kadınların dinlerine iktida ediniz.” Demek şefkat kahramanları olan kadınlar, o seciye-i şefkatten çıkan samimiyet ve ihlâs ile o zamanın riyâkârâne dalâlet tehlikelerinden kurtulmaya vesile olur. İslâmiyetini muhafaza ederler.

♦ Hem bir hadis-i şerif ferman ediyor ki: **أَبُو النَّبَاتِ مَرْزُوقٌ** Yani; “Kızların babasının rızıkına bereket

¹ Yakın manadaki hadis için bkz.: ed-Deylemî, *el-Müsned* 1/256; es-Suyûtî, *ed-Dürerü'l-müntesira* s. 14; İbn-i Hibbân, *el-Mecrûhin* 2/264; el-Münâvî, *Feyzu'l-kadîr* 1/424, 6/297.

Dalâlet: Sapıklık, yanlışlık. İslâm’a uymayan her türlü yanlış düşünce.

Ehâdîs-i şerife: Hadisler. Peygamber Efendimiz’in (s.a.s.) üstün söz ve davranışları.

Hakâik-i imaniye: İman hakikatleri, esasları.

İktida etmek: Uymak, örnek almak, tâbi olmak.

İnkişâf etmek: Belirme, ortaya çıkma.

Mahfuz: Korunmuş, sağlam.

Seciye-i şefkat: Şefkatle yoğrulan karakter, huy.

düşer."¹ Demek kız çocukları, Âhirzaman'da çoğalır. Hem mübarek ve rızıkları bereketli olur.

Ben çok zaman evvel bu nevi hadislerin sırrını bilmiyordum. Cenâb-ı Hakk'a şükür ki, bu âhirde bir derece o sırrı anladım. Gayet kısaca bir işaret edeceğiz:

Nev-i beşerde yavrular, sâir hayvanlar gibi çabuk kendi kendine mâlik olmadığından yaşamakta hayvanın iki-üç ay yerine on sene, belki daha ziyade şefkatli bir himâyete muhtaç olduklarından, bu sır için cins-i hayvana muhalif olarak insandaki "veledlerine karşı şefkat", bir seciye-i fitrî olarak devam etmek lâzım gelmiş.

Hem iktidarsız yavrulara ve zayıf vâlidelerine tam yardım ve himâyeye etmek hikmetiyle erkeklerde de haysiyet, nâmus seciyesi fitratında dercedilmiş. Bu nâmusta hâlis ve ücretsiz, mukabelesiz, samimî bir kahramanlık dercedilmiş. Fakat o seciye bazı esbap ile bir derece bozulduğu için samimî ve hâlis kahramanlık seciyesi ekseriyette

---

¹ Kız evlâdının rahmete ve rızıkta berekete vesile olmasına dair bkz.: ed-Deylemî, *el-Müsned* 5/37; et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir* 17/310; el-Münâvî, *Feyzu'l-kadir* 6/420; İbnü'l-Cevzî, *el-İlelü'l-mütenâhiye* 2/634; el-Aclûnî, *Keşfü'l-hafâ* 2/377, 1/335, 348, 379.

Dercetmek: İçine koymak, yerleş-tirmek.

Ekseriyet: Çoğunluk.

Haysiyet: İtibar, kıymet.

Himâyete: Koruma, gözetme.

Mâlik olmak: Sahip olmak.

Nev-i beşer: İnsanoğlu.

Seciye-i fitrî: Yaratılıştan gelen karakter, huy.

zayıflamış. Fakat kadınlarda o seciye-i fitriye olan şefkat kahramanlığı bozulmamış.

Bu seciye-i fitrî, ehl-i İslâm'da Âhırzaman'da büyük bir hizmet ve hayat-ı içtimaiyede İslâmiyet dairesinde bir esas olacağına o gibi hadis-i şerifler işaret edip remzen haber veriyorlar.

Said Nursî

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ¹ ، وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ²

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ أَبَدًا دَائِمًا³

Başka hariç memlekette mühim yerlerde cerîdelerle sorulan “Neden sünnet-i seniyeye muhalif olarak mücerred kaldın?” suâlîne bir cevaptır.

Evvelâ: Mektubunuzu gayet hasta olan Üstadımız’a okuduk. Üstadımız ise “Ben şiddetli hasta olmasa idim, bu çok kıymettar ve müdakkik ve mübarek kardeşlerime tafsilâtli bir cevap yazacaktım. Fakat bu şiddetli vaziyetim müsaade etmediğinden gayet kısa, birkaç noktayı o mübarek ve samimî kardeşlerime ve hizmet-i Kur’âniyede arkadaşlarıma yazarsınız.” dedi.

Birincisi: Kırk seneden beri gayet dehşetli bir zındıka hücumu karşısında, her şeyini feda edecek hakikî fedakârlar lâzım geldiği bir zamanda, Kur’ân-ı Hakîm’in hakikatine, değil dünya saadetimi, belki lüzum olsa âhiret

¹ Her türlü noksan sıfatlardan uzak olan Allah’ın adıyla.

² “Hiçbir şey yoktur ki, O’nu hamd ile beraber tesbih (tenzih) ediyor bulunmasın.” (İsrâ Sûresi, 17/44)

³ Allah’ın selâmı, rahmeti ve bereketi; sonsuza kadar sürekli üzerinize olsun!

Ceride: Gazete.

Mücerred: İnsanlardan uzak, tek başına kalan.

Müdakkik: Dikkatli, hassas.

Sünnet-i seniye: Hz. Peygamber Efendimiz’in (s.a.s.) üstün söz, hâl ve davranışları.

Tafsilât: Etraflıca açıklamalar, izahlar.

saadetimi dahi feda etmeye karar verdim. Değil bir sünnet olan muvakkat dünya zevcelerini almak, belki bu dünyada on huri de bana verilseydi, bırakmaya mecburdum ki ihlâs-ı hakikî ile hakikat-i Kur'âniyeye hizmet edebileyim. Çünkü bu dehşetli dinsizlik komiteleri, öyle dehşetli hücumları ve desiseleri yapıyorlardı ki, bunlara karşı gelmek için âzamî fedakârlık yapmak ve harekât-ı diniyesini rıza-yı ilâhîden başka hiçbir şeye âlet yapmamak lâzım geliyordu.

Bîçâre bir kısım âlimler ve ehl-i takva insanlar, çoluk-çocuğunun maîşet derdi için bid'alara fetva verdiler veya taraftar göründüler. Hususan din derslerini kaldırıp Ezan-ı Muhammedî'yi kaldırmak gibi dehşetli hücumlara karşı, âzamî fedakârlık ve âzamî sebat ve metânet ve herşeyden istiğna etmek lüzumu karşısında, ben bir sünnet-i seniye olan evlenmek âdetini terkettim ki; tâ çok haramlara girmeyeyim ve çok vâcibleri ve farzları yapabileyim. Bir sünnet yüzünden yüz günaha girilmez. Çünkü o kırk sene zarfında birtek sünneti yerine getiren bazı hocalar, on kebâire ve haramlara girmeye, bir kısım sünnet ve farzları bırakmaya kendilerini mecbur bildiler.

Âzamî: En büyük.

Bid'a: Dinde bir aslı olmayıp sonradan ortaya çıkan şey.

Desise: Hile, oyun.

Harekât-ı diniye: Dinî hareketler, davranışlar.

İstiğna etmek: Kimseden bir şey istememek, tenezzül etmemek.

Kebâir: Büyük günahlar.

Metânet: Kararlılık, dayanıklılık, sağlam duruş.

Muvakkat: Kısa süreli, geçici.

Rıza-yı ilâhî: Allah rızası.

Sâniyen: Âyet-i kerîmede ¹فَانكِحُوا مَا طَابَ لَكُمْ ve hadis-i şerifteki ²تَكَاتَرُوا gibi emirler, emr-i dâimî ve vücûbî değildirler. Belki istihbabî ve sünnet emirleridir. Hem şartlara bağlıdır. Hem de herkes için her vakit değildir.

Hem de *“Ruhbâniyet, İslâmiyet'te yoktur.”*³ manası, “Ruhbânîler gibi tecerrüd merduttur, hakikatsizdir, haramdır.” demek değildir. Belki *“خَيْرُ النَّاسِ مَنْ يَنْفَعُ النَّاسَ* hadisinin⁴ sırrı ile *hayat-ı içtimaîye hizmet etmek için içtimaî bir âdet-i İslâmiye'ye*

¹ “Size helâl olup da arzu ettiğiniz kadınlardan evlenebilirsiniz.” (Nisa Sûresi, 4/3).

² “Evleniniz; çoğalınız. (Ben kıyamette, sizin çokluğunuzla iftihar edeceğim.)” Abdurrezzak, *el-Musannef* 6/173; el-Aclûnî, *Keşfü'l-hafâ* 1/380.

³ Bkz.: et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* 6/62, 8/170; el-Aclûnî, *Keşfü'l-hafâ* 2/379; İbn-i Hacer, *Fethu'l-bârî* 9/118; el-Heysemî, *Mecmeu'z-zevâid* 4/252.

⁴ “İnsanların en hayırlısı, onlara faydalı olandır.” el-Aclûnî, *Keşfü'l-hafâ* 1/472. Ayrıca bkz.: et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsat* 6/58; el-Beyhakî, *Şuabü'l-iman* 6/117.

Âdet-i İslâmiye: Dinî âdet, gelenek.

Emr-i dâimî ve vücûbî: Yerine getirilmesi her müslüman için gerekli olan, yapılmadığı takdirde büyük günah olan vazife ve emirler.

Hayat-ı içtimaîye: Sosyal hayat.

İstihbabî emir: Yapılması müstehab olan vazife, emir.

Ruhbâniyet: Rahiplik, papazlık. Hristiyan din adamlarının hayat tarzı.

Tecerrüd: İnsanlardan ayrı, yalnız başına yaşama.

terviçtir. Yoksa selef-i sâlihînden binlerle ehl-i hakikat inzivâya, mağaralara muvakkaten girmişler. Dünyanın fânî müzeyyenâtından istiğna ve tecerrüd etmişler. Tâ ki hayat-ı ebediyelerine tam hizmet etsinler.

Madem şahsî ve hususî kemâlât-ı bâkiyesi için dünyayı terkedenler, selef-i sâlihînden çok var. *Elbette hususî değil, küllî ve umumî olarak çok bîçârelerin saadet-i bâkiyeleri için.. ve dalâlete düşmemeleri ve imanlarını takviye edip kurtarmaları için.. ve hakikat-i Kur'âniye ve imaniyeye tam hizmet etmek ve hariçten gelen, dahilde çıkan dinsizlere karşı dayanmak için zâil ve fânî dünyasını terketmek, elbette sünnet-i seniyeeye muhalefet değil; belki hakikat-i sünnete mutâbakattır.*

Hakikat-i Kur'âniye ve imaniye: İman ve Kur'ân hakikati.

Hakikat-i sünnet: Sünnetin hakikati.

Hayat-ı ebediye: Ebedî, sonsuz âhiret hayatı.

İnzivâ: İnsanlardan ayrı, yalnız başına yaşama.

Kemâlât-ı bâkiye: İnsanı yücelten, kalıcı olgunluklar, erdemler, faziletler.

Küllî: Genel, umumî, kapsamlı.

Mutâbakat: Uygunluk.

Muvakkaten: Belli bir süre için, geçici olarak.

Müzeyyenât: Zinetler, süslü şeyler.

Saadet-i bâkiye: Sozsuz, bâkî âhiret mutluluğu.

Selef-i sâlihîn: Ehl-i Sünnet'in ilk dönem rehberleri; güvenilir, dürüst ilim sahipleri.

Terviç: Revaç verme, ilgiyi arttırma.

Zâil: Biten, tükenen.

Ve Sıddık-ı Ekber’in “*Cehennem’de vücudum büyü-sün, tâ ehl-i imana yer bulunmasın.*” diye¹ fedakârlıkta âzamî sadâkatin bir zerresini kazanmak fikriyle, bîçâre Said bütün ömründe tecerrüdü, istiğnayı ihtiyâr etmiş.

Sâlisen: Risale-i Nur’un talebelerine “Başkaları evleniyorlar, siz tezevvüçten vazgeçiniz.” denilmemiş, denilmez. Fakat talebeler, birkaç tabakadır. Bir tabakanın hakikî ihlâsı kaybetmemek ve hakikî fedakârlık ve âzamî bir sadâkat taşımak için, dünya ihtiyaçlarına mümkün olduğu kadar ömrünün muvakkat bir kısmında bağlanmaması bu zamanda lâzım geliyor.

Eğer hizmet-i Kur’âniye ve imaniyede yardımcı bir hanım bulsa alır. Hizmetine zarar vermez. Lillâhilhamd bu neviden çok Nur talebeleri var; zevceleri onlardan geri kalmıyorlar. Belki kadınlardaki şefkatten gelen ücretsiz fitrî kahramanlık ve hakikî ihlâs cihetiyle zevcinden daha ileri gidebilir. Nur talebelerinin yetişmiş kısımlarından ekserîsi evlenmişler, bu sünneti yerine getirmişlerdir. Risale-i Nur, onlara der ki:

---

¹ Bkz.: Şeyh Şemseddin Sivasî, *Menâkıb-ı Çihâr Yâr-i Güzîn* s. 25 (28. Menkıbe).

Ekserî: Çoğunluk, genel.

İhtiyâr etmek: Tercih etmek, seçmek.

Lillâhilhamd: Allah’a şükürler olsun ki.

Tezevvüç: Evlenme.

Hâneniz, bir küçük Medrese-i Nuriye, bir mekteb-i irfan olsun ki bu sünnet tam yerine gelsin. Sünnet-i seniye'nin meyvesi olan çocuklar âhirette size şefaathçi olsunlar. Dünyada da iman dersini alıp size hakikî evlât olsunlar. Yoksa bu otuz senede kısmen olduğu gibi o çocuklara yalnız terbiye-i medeniye verilse, bir cihette o çocuklar, dünyada faydasız ve âhirette davacı olarak "Niçin imanımı kurtarmadınız?" diyeceklerinden peder ve vâlidelerini mahzun etmek, sünnet-i seniye'nin hikmetine münâfi olur.

Medrese-i Nuriye: İçinde Risale-i Nur'ların okunduğu ve Nurlar'daki hakikatlerle pırıl pırıl hâle gelen ev, okul, medrese.

Mekteb-i irfan: Eşyanın bütün incelikleriyle derinliğine öğretildiği ilim, mârifet mektebi.

Münâfi: Ters, zıt.

بِسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Hanımlar Rehberi'nde iki-üç defa zikredilen عَلَيْكُمْ حَدِيثِ الْعَجَائِزِ¹ hadis-i şerifinin sırrı münasebetiyle İhtiyarlar Risalesi'nden "Yedi Rica" ona zeyledildi.

Birinci Rica

Ey sinn-i kemâle gelen muhterem ihtiyar kardeşler ve ihtiyâre hemşireler! Ben de sizin gibi ihtiyarım. İhtiyarlık zamanında arasına bulduğum ricaları ve o ricalardaki tesellî nuruna sizi de teşrik etmek arzusuyla, başımdan geçen bazı hâlâtı yazacağım. Gördüğüm ziyâ ve rast geldiğim rica kapıları, elbette benim nâkis ve müşevveş istidadıma göre görülmüş, açılmış. İnşallah sizlerin sâfi ve hâlis istidatlarınız, gördüğüm ziyâyı parlattırarak; bulduğum ricayı daha ziyade kuvvetleştirecek.

İşte gelecek o ricaların ve ziyâların menbaı, madeni, çeşmesi; *imandır*.

---

¹ "Dindar ihtiyar kadınların dinine tâbi olunuz." el-Gazâlî, *İhyâu ulûmi'd-dîn* 3/78; es-Sehâvî, *el-Makâsîdü'l-hasene* s. 290; es-Suyûtî, *ed-Düreru'l-müntesira* s. 14.

Hâlât: Hâller.

İhtiyâre: Yaşlı kadın.

İstidat: Kabiliyet.

Menba: Kaynak.

Müşevveş: Düzensiz, dağınık.

Nâkis: Noksan, eksik.

Sinn-i kemâl: Olgunluk yaşı.

Teşrik etmek: Ortak etmek.

Zeyletmek: Ekleme, ilave etmek.

Ziyâ: Işık.

İkinci Rica

İhtiyarlığa girdiğim zaman; bir gün güz mevsiminde, ikinci vaktinde, yüksek bir dağda dünyaya baktım. Birden gayet rikkatli ve hazîn ve bir cihette karanlıklı bir hâlet bana geldi. Gördüm ki ben ihtiyarlandım; gündüz de ihtiyarlanmış, sene de ihtiyarlanmış, dünya da ihtiyarlanmış. Bu ihtiyarlıklar içinde dünyadan firâk ve sevdiklerimden iftirâk zamanı yakınlaştığından, ihtiyarlık beni ziyade sarstı.

Birden **rahmet-i ilâhiye**, öyle bir surette inkişâf etti ki o rikkatli hüzün ve firâkı, kuvvetli bir rica ve parlak bir tesellî nuruna çevirdi.

Evet ey benim gibi ihtiyarlar! Kur'ân-ı Hakîm'de yüz yerde "er-Rahmân er-Rahîm" sıfatlarıyla kendini bizlere takdim eden.. ve daima zeminin yüzünde merhamet isteyen zîhayatların imdadına rahmetini gönderen.. ve gaybdan her sene baharı hadsiz nimet ve hediyeleriyle doldurup rızka muhtaç bizlere yetiştiren.. ve zaaf u acz derecesi

Er-Rahmân er-Rahîm: Çok merhamet ve ihsanı olup merhame-ti bütün varlıkları kapsayan Hz. Allah (c.c.).

Firâk / iftirâk: Ayrılık / ayrılma.

Gayb: Görünmeyen, beş duyu ile kavranamayan âlem.

Hâlet: Hâl, durum.

Hazîn: Hüzünlü.

İnkişâf etmek: Belirmek, ortaya çıkmak.

Rikkat: Acıma, incelik, yufka yüreklilik.

Zîhayat: Hayat sahibi.

nisbetinde rahmetinin cilvesini ziyade gösteren bir Hâlık-ı Rahîmimizin rahmeti, bu ihtiyarlığımızda en büyük bir rica ve en kuvvetli bir ziyâdır.

Bu rahmeti bulmak, *iman ile o Rahmân'a intisap etmek* ve *ferâizi kılmakla O'na itaat etmektir*.

Üçüncü Rica

Bir zaman gençlik gecesinin uykusundan ihtiyarlık sabahıyla uyandığım vakit kendime baktım; vücudum kabir tarafına bir inişten koşar gibi gidiyor. Niyazî Mısırî'nin,*

*Günde bir taşı bina-yı ömrümün düştü yere,
Can yatar gafil, binası oldu vîran bîhaber...¹*

dediği gibi, ruhumun hânesi olan cismimin de her gün bir taşı düşmekle yıpranıyor ve dünya ile beni kuvvetli bağlayan ümitlerim, emellerim kopmaya başladılar. Hadsiz dostlarımdan ve sevdiklerimden müfârakat zamanının yakınlaştığını hissettim. O mânevî ve çok derin ve devasız görünen yaranın merhemini aradım, bulamadım. Yine Niyazî Mısırî gibi dedim ki:

¹ Niyazî Mısırî, *Divân* s. 149 (133. şiir, 2. beyit).

Bîhaber: Habersiz.

Cilve: Tecellî, yansıma, belirti.

Ferâiz: Farzlar.

Hâlık-ı Rahîm: Merhamet ve ihşanı pek çok olan Yüce Yaratıcı.

İntisap etmek: Bağlanmak, mensup olmak.

Vîran olmak: Harap olmak, yıkılmak.

Dil bekâsı, Hak fenâsı istedi mülk-i tenim,

Bir devasız derde düştüm, âh ki Lokman bîhaber!*¹

(Hâşiye)

O vakit birden merhamet-i ilâhiyenin lisanı, misali, timsâli, dellâli, mümessili olan **Peygamber-i Zîşan** (*aley-hissalâtü vesselâm*)¹ın **nuru ve şefaati ve beşere getirdiği hediye-i hidâyeti**, o dermansız hadsiz zannettiğim yaraya güzel bir merhem ve tiryak oldu. Karanlıkları ye'simi, nurlu bir ricaya çevirdi.

Evet ey benim gibi ihtiyarlığını hissedenden muhterem ihtiyar ve ihtiyâreler! Biz gidiyoruz, aldanmakta fayda yok. Gözümüzü kapamakla bizi burada durdurmazlar, sevkîyat var. Fakat gafletten ve kısmen de ehl-i dalâletten gelen zulümât evhâmlarıyla bize firâklı ve karanlıkları

¹ Niyazî Mısırî, *Divân* s. 149 (133. şiir, 3. beyit).

Hâşiye: Yani: Benim kalbim bütün kuvvetiyle bekâ istediği hâlde; hikmet-i ilâhiye, cesedimin harabiyetini iktizâ ediyor. Hekim-i Lokman da çaresini bulamadığı dermansız bir derde düştüm.

Bekâ: Ebedî olma, sonsuza kadar var olma.

Dellâl: Bir şeyi delilleriyle gösteren, ilan eden, tellâl.

Evhâm: Vehimler, kuruntular.

Fenâ: Yokluk, yok olma.

Harabiyet: Parçalanıp dağılma. Yıkılma, yıkılış.

Hikmet-i ilâhiye: İlâhî hikmet, gaye, maksat.

İktizâ etmek: Gerektermek, icab ettirmek.

Mülk-i ten: Vücut, beden.

Mümessil: Temsil eden, temsilci.

Peygamber-i Zîşan: Şanlı Peygamber.

Timsâl: Numûne, sembol.

Tiryak: İlaç.

Ye's: Ümitsizlik.

Zulümât: Karanlıklar.

görünen berzah memleketi, ahbapların mecmaidır. Başta şefiimiz olan Habibullah (*aleyhissalâtü vesselâm*) ile bütün dostlarımıza kavuşmak âlemidir.

Evet, bin üç yüz elli senede, her sene üç yüz elli milyon insanların sultanı.. ve onların ruhlarının mürebbîsi.. ve akıllarının muallimi.. ve kalblerinin mahbûbu.. ve her günde ¹ كَالْفَاعِلِ السَّبَبُ sırınca, bütün o ümmetinin işlediği hasenâtın bir misli, sahife-i hasenâtına ilâve edilen.. ve şu kâinattaki makâsıd-ı âliye-i ilâhiyenin medarı.. ve mevcûdâtın kıymetlerinin teâlîsinin sebebi olan o Zât-ı Ahmediye (*aleyhissalâtü vesselâm*), dünyaya geldiği dakikada “Ümmetî! Ümmetî!” –rivâyet-i sahîha ile ve keşf-i sâdıkla– dediği gibi² mahşerde herkes “Nefsî! Nefsî!”

¹ (Bir işe) sebep olan, (onu bizzat) yapan gibidir.

² Doğduğu zaman Efendimiz'in (*sallallâhu aleyhi ve sellem*), başını kaldırıp bakışlarını semâya diktiğine.. secdede, ellerini kaldırmış, çok muztar bir vaziyette dua ettiğine.. tekbir getirdiğine.. dair rivayetler için ⇨

Ahbap: Dostlar, sevilenler.

Berzah: Kabir âlemi, dünya ve âhîret arası.

Keşf-i sâdık: Gaybî bazı hakikatlerin Cenâb-ı Hakk'ın lütuf ve ihsanı ile doğru olarak bilinmesi.

Mahbûb: Sevgili.

Makâsıd-ı âliye-i ilâhiye: Yüce, ilâhî gayeler, maksatlar.

Mecma: Toplanılacak yer.

Medar: Dayanak, vesile, sebep.

Mürebbî: Terbiye eden.

Nefsî! Nefsî demek: Herkesin kendi derdi ile meşgul olması.

Rivâyet-i sahîha: Sahih, doğru rivâyet.

Sahife-i hasenât: Sevap hânesi.

Şefî': Şefaata eden.

Teâlî: Yükselme, yücelme, seviyesi artma.

Ümmetî! Ümmetî: “Ah Ümmetim! Ah Ümmetim!”

dediği zaman, yine “Ümmetî! Ümmetî!”¹ diyerek en kudsî ve en yüksek bir fedakârlık ile, yine şefaatiyle ümmetin imdadına koşan bir Zât’ın gittiği âleme gidiyoruz. Ve o güneşin etrafında hadsiz asfiyâ ve evliyâ yıldızlarıyla ışıklanan öyle bir âleme gidiyoruz.

İşte o Zât’ın şefaati altına girip ve nurundan istifade etmenin ve zulümât-ı berzahiyeden kurtulmanın çaresi, *sünnet-i seniyyeye ittibâdır*.

Dördüncü Rica

Bir zaman ihtiyarlığa ayak bastığımdan, gafleti idâme ettiren sıhhat-i bedenim de bozulmuştu. İhtiyarlıkla hastalık, müttefikana bana hücum etti. Başıma vura vura uyku mu kaçırdılar. Çoluk-çocuk, mal gibi beni dünya ile bağlayacak alâkalar da yoktu. Gençlik sersemliğiyle zâyi ettiğim sermaye-i ömrümün meyvelerini; bütün günahlar, hatîâtlar gördüm. Niyazî Mısırî gibi feryad eyleyerek dedim:

bkz.: *es-Suyûtî, el-Hasâisu’l-kübrâ* 1/80, 85, 91; *en-Nebhânî, Hucetullâhi ale’-âlemîn* s. 224, 227, 228.

¹ Buhârî, *tevhîd* 36, *tefsîru sûre (17)* 5; Müslim, *îmân* 326, 327, Tirmizî, *kıyâmet* 10.

Asfiyâ: İlim ve takvalarıyla Peygamber Efendimiz’in (s.a.s.) gerçek vârisi olan kişiler.

Evliyâ: Allah dostları, veliler.

Hatîât: Hatalar, kusurlar.

İdâme ettirmek: Devam ettirmek.

İttibâ: Tâbi olma, uyma.

Müttefikân: İttifak ederek.

Zulümât-ı berzahiyeye: Berzah, kabir karanlıkları.

*Bir ticaret yapmadım, nakd-i ömür oldu hebâ,
Yola geldim; lâkin göçmüş cümle kervan bîhaber.
Ağlayıp nâlân edip düştüm yola تنها garib,
Dîde gıryan, sîne biryan, akıl hayran bîhaber.²*

O vakit gurbette idim. Me'yusâne bir hüzün ve nedâmetkârâne bir teessüf ve istimdatkârâne bir hasret hissettim.

Birden **Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan**, imdada yetişti. Bana o kadar kuvvetli bir rica kapısını açtı ve öyle hakikî bir tesellî ziyâsını verdi ki, o vaziyetimin yüz derece fevkindeki ye'si dahi izâle eder ve o karanlıkları dağıtabilirdi.

Evet ey benim gibi dünya ile alâkaları kesilmeye başlayan ve dünya ile bağlanan ipleri kopmaya yüz tutan muhterem ihtiyar ve ihtiyâreler! Bu dünyayı en mükemmel ve muntazam bir şehir, bir saray hükmünde hal keden bir Sâni-i Zülcelâl, mümkün müdür ki; o şehirde,

² Niyazî Mısırî, *Dîvân* s. 149 (133. şiir, 4. ve 5. beyit).

Biryan: Kebap, püryan.

Dîde: Göz.

Fevk: Üst.

Gıryan: Ağlayan, yaş döken.

Hebâ olmak: Boşa gitmek.

İstimdatkârâne: Yardım istercesine

İzâle etmek: Gidermek, yok etmek.

Me'yusâne: Ümitsizce.

Nakd-i ömür: Hayat sermayesi.

Nâlân: İnleyen, feryad eden.

Nedâmetkârâne: Pişman olurcasına.

Sâni-i Zülcelâl: Her şeyi sanatlî olarak yaratan Ulu Allah.

Sîne: Kalb, gönül.

Teessüf: Üzülme, kederlenme.

o sarayda en ehemmiyetli misafirleriyle ve dostlarıyla konuşmasın, görüşmesin. Madem bilerek bu sarayı yapmış ve irade ve ihtiyâr ile tanzim ve tezyin etmiş; elbette nasıl ki “Yapan bilir.” öyle de “Bilen konuşur.”¹ Madem bu sarayı, bu şehri bize güzel bir misafirhâne ve ticaretgâh yapmış; elbette bize karşı münasebâtını ve bizden arzularını gösterecek bir defteri, bir kitabı bulunacaktır.

İşte o kudsî defterin en mükemmeli; kırk vecihle mu’cize ve her dakikada hiç olmazsa yüz milyonun dillerinde gezen, nur serpen ve her bir harfinde asgarî olarak on sevap ve on hasene² ve bazen on bin ve bazen Leyle-i Kadir sırrıyla bir harfine otuz bin hasene ve meyve-i cennet ve nur-u berzah veren Kur’ân-ı Mu’cizü’l-Beyan’dır. Bu makamda O’na rekabet edecek kâinatta hiçbir kitap yoktur ve hiçbir kimse gösteremez.³ Madem bu elimizdeki

¹ “O yarattığı mahlûkunu hiç bilmez olur mu?” (Mülk Sûresi, 67/14).

² Kur’ân okurken her bir harfine on sevap verileceğine dair bkz.: Tirmizî, *fedâilü’l-Kur’ân* 16; İbn-i Ebî Şeybe, *el-Musannef* 6/118; et-Taberânî, *el-Mu’cemü’l-kebir* 9/130.

³ Kur’ân’ın, bir sûresinin hatta bir tek ayetinin dahi benzerinin getirilemeyeceğine dair bkz.: İsrâ Sûresi, 17/88; Kasas Sûresi, 28/49; Hûd Sûresi, 11/13; Yûnus Sûresi, 10/37-38; Tûr Sûresi, 52/33-34; Bakara Sûresi, 2/23.

İrade ve ihtiyâr: Seçme, tercih etme, dileme, isteme.

Kur’ân-ı Mu’cizü’l-Beyan: Beyan ve ifadesi ile insanları, benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur’ân-ı Kerîm.

Leyle-i Kadir: Kadir gecesi.

Münasebât: İlgiler, alâkalar.

Nur-u berzah: Berzah aydınlığı.

Tanzim etmek: Düzenlemek.

Tezyin etmek: Donatmak, süslemek.

Kur'ân, semâvât ve arzın Hâlık-ı Zülcelâl'inin rubûbiyet-i mutlakası noktasından ve azamet-i ulûhiyeti cihetinden ve ihâta-yı rahmeti cânibinden gelen kelâmıdır, fermanıdır, bir maden-i rahmetidir;¹ O'na yapış!..² Her derde bir deva,³ her zulmete bir ziyâ,⁴ her ye'se bir rica, içinde vardır.

İşte bu ebedî hazinenin anahtarı, *imandır ve teslimdir ve O'nu dinleyip kabul etmek ve okumaktır.*

¹ Kur'ân'ın rahmet oluşunu bildiren ayet-i kerîmeler için bkz.: En'am Sûresi, 6/155; İsrâ Sûresi, 17/82; Kasas Sûresi, 28/86; A'râf Sûresi, 7/52; Yûnus Sûresi, 10/57; Nahl Sûresi, 16/64.

² Kur'ân'a yapışmayı, emirlerine sınırsız sarılmayı emir buyuran ayet-i kerîmeler ve hadis-i şerifler için bkz.: Zuhuruf Sûresi, 43/43; A'râf Sûresi, 7/170; Müslim, *fezâilü's-sahâbe* 36; Ahmed İbn-i Hanbel, *el-Müsned* 4/366; et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* 5/183.

³ Kur'ân'ın dertlere deva olduğunu bildiren ayet-i kerîmeler ve hadis-i şerifler için bkz.: İsrâ Sûresi, 17/82; Yûnus Sûresi, 10/57; el-Hâkim, *el-Müstedrek* 4/222; et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* 9/222; el-Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ* 9/345.

⁴ "Allah size gerçekleri hatırlatan bir kitap indirdi, bir elçi gönderdi. Allah'ın nurlar saçan, yollar açan âyetlerini sizlere okuyor ki iman edip makbul ve güzel işler yapanları karanlıklardan aydınlığa çıkar-sın." (Talâk Sûresi, 65/10, 11).

Azamet-i ulûhiyet: İlâhî büyüklük.

Cânib: Taraf, cihet, yan.

Hâlık-ı Zülcelâl: Ulu, Yüce Yaratıcı.

İhâta-yı rahmet: Allah'ın rahmetinin her şeyi kapsamı.

Rubûbiyet-i mutlaka: Cenâb-ı Hakk'ın herkesi ve her şeyi içine alan engin, sınırsız, sonsuz terbiye ve idaresi.

Semâvât: Gökler, gökyüzü.

Zulmet: Karanlık.

Beşinci Rica

Bir zaman ihtiyarlığımın mebdeinde, bir inzivâ arzusuyla, İstanbul'un boğaz tarafındaki Yuşa Tepesi'nde, yalnızlıkla ruhum bir istirahat aradı. Bir gün o yüksek tepede, dâire-i ufka, etrafa baktım. Gayet hazîn ve rikkatli bir levha-yı zevâl ve firâkı, ihtiyarlığın ihtarıyla gördüm. Şecere-i ömrümün kırk beşinci senesi olan kırk beşinci dalındaki yüksek makamından, tâ hayatımın aşağı tabakalarına nazar gezdirdim. Gördüm ki; o aşağıda, her bir dalında, her bir senenin zarfında sevdiklerimden ve alâkadarlarımdan ve tanıştıklarımdan hadsiz cenazeler var. Ve o firâk ve iftirâktan gelen gayet rikkatli bir mânevî teessürât içinde, Fuzulî-i Bağdadî* gibi, müfârat eden dostları düşünerek enîn edip:

Vaslını yâd eyledikçe ağlarım,

Tâ nefes var ise kuru cismimde feryad eylerim.

diyerek bir tesellî, bir nur, bir rica kapısını aradım.

Birden **âhirete iman nuru**, imdada yetişti. Hiç sönmez bir nur, hiç kırılmaz bir rica verdi.

İnzivâ: Tek başına, yalnız yaşama.

Levha-yı zevâl ve firâk: Ayrılık ve ölüm tablosu, levhası.

Şecere-i ömür: Ömür ağacı.

Teessürât: Üzüntüler, kederler.

Vasl: Kavuşma, ulaşma.

Yâd eylemek: Anmak, hatırlamak.

Evet ey benim gibi ihtiyar kardeşler ve ihtiyâre hemşireler! Madem âhiret var ve madem bâkîdir ve madem dünyadan daha güzeldir ve madem bizi yaratan Zât hem Hakîm, hem Rahîm'dir... ihtiyarlıktan şekvâ ve teessüf etmemeliyiz... Bilâkis ihtiyarlık, iman ile ibâdet içinde sinn-i kemâle gelip, vazife-i hayattan terhis ve âlem-i rahmete istirahat için gitmeye bir alâmet olduğu cihetle ondan memnun olmalıyız.

Evet, nass-ı hadis ile; nev-i beşerin en mümtaz şahsiyetleri olan yüz yirmi dört bin enbiyânın¹ icmâ ve tevâtür ile; kısmen şuhûda ve kısmen hakkalyakîne istinâden, müttefikân âhiretin vücûdundan ve insanların oraya sevkedileceğinden ve bu kâinatın Hâlık'ının kat'î vadedtiği âhireti getireceğinden haber verdikleri gibi, onların

¹ 124 bin Nebî, 315 (veya 313) Resûl olduğuna dair bkz.: Ahmed İbn-i Hanbel, *el-Müsned* 5/265; İbn-i Hibbân, *es-Sahîh* 2/77; et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir* 8/217.

Enbiyâ: Peygamberler (a.s.).

Hakîm: Her işini hikmetli yapan Hz. Allah (c.c.).

Hakkalyakîn: Bir şeyin hakikati-ne, özüne ulaşarak, yaşanarak öğrenilen bilgi.

İcmâ: İttifak, oy birliği.

İstinâden: Dayanarak.

Nass-ı hadis: Hadisin ifadesi, hükümü.

Nev-i beşer: İnsanoğlu.

Rahîm: Sonsuz, sınırsız şefkat ve merhamet sahibi, Hz. Allah (c.c.).

Sinn-i kemâl: Olgunluk yaşı.

Şuhûd: İnanca dair gaybî meseleleri basiret ve kalble müşâhede etme, hakikatine erme.

Tevâtür: Yalanda ittifak etmelerine aklen ihtimâl bulunmayan birçok kişi tarafından nakledilen kesin bilgi.

verdikleri haberi keşif ve şuhûd ile ilmelyakîn suretinde tasdik eden yüz yirmi dört milyon evliyânın o âhiretin vücûduna şehâdetleriyle ve bu kâinatın Sâni-i Hakîm'inin bütün esmâsı bu dünyada gösterdikleri cilveleriyle, bir âlem-i bekâyı bilbedâhe iktizâ ettiklerinden; yine âhiretin vücûduna delâletiyle; ve her sene baharda, rûy-u zeminde ayakta duran hadd ü hesaba gelmez ölmüş ağaçların cenazelerini “emr-i kün feyekûn”¹ ile ihyâ edip ba'sü ba'de'l-mevt'e mazhar eden ve haşir ve neşrin yüz binler numûnesi olarak nebâtât tâifelerinden ve hayvanât milletlerinden üç yüz bin nevileri haşir u neşreden hadsiz bir kudret-i ezeliye ve hesapsız ve israfsız bir hikmet-i ebediye

¹ “(O, bir şeyi yaratmak isteyince sadece) ‘ol!’ der, o da olur.” (Bakara Sûresi, 2/117; Âl-i İmran Sûresi, 3/47, 59; En'âm Sûresi, 6/73; Nahl Sûresi, 16/40; ...).

Alem-i bekâ: Ebedî âlem, sonsuz hayat.

Ba'sü ba'de'l-mevt: Öldükten sonra dirilme.

Bilbedâhe: Apaçık bir şekilde.

Cilve: Görünme, yansıma, Allah'ın isimlerinin tecellisi.

Delâlet: İşaret etme, delil olma.

Esmâ: Cenâb-ı Hakk'ın isimleri.

Evliyâ: Allah dostları, veliler.

Haşir ve neşir: Öldükten sonra tekrar dirilip mahşer meydanında toplanmak.

Hikmet-i ebediye: Cenab-ı Hakk'ın ebedî, sonsuz hikmeti.

İktizâ etmek: Gerektirmek, îcab ettirmek.

İlmelyakîn: Okuyup öğrenerek, delillere dayanarak elde edilen bilgi.

Keşif: Allah dostlarının ilâhî ihсан ve ilham ile bazı sırları, hakikatleri keşfetmesi.

Kudret-i ezeliye: Cenâb-ı Hakk'ın ebedî, sonsuz kudret ve kuvveti.

Mazhar etmek: Erdirmek, şeref lendirmek.

Nebâtât: Bitkiler.

Rûy-u zemin: Yeryüzü, dünya.

Sâni-i Hakîm: Her şeyi yerli yerince yaratan, Hz. Allah (c.c.).

ve rızka muhtaç bütün zîruhları kemâl-i şefkatle gayet hârika bir tarzda iâşe ettiren ve her baharda az bir zamanda hadd ü hesaba gelmez envâ-ı zînet ve mehâsini gösteren bir rahmet-i bâkiye ve bir inâyet-i dâimenin bilbedâhe âhiretin vücûdunu istilzâm ile; ve *şu kâinatın en mükemmel meyvesi ve Hâlık-ı Kâinat'ın en sevdiği masnûu ve kâinatın mevcûdâtıyla en ziyade alâkadar olan insandaki şedit, sarsılmaz, dâimî olan aşk-ı bekâ ve şevk-i ebediyet ve âmâl-i sermediyet, bilbedâhe işaret ve delâletiyle bu âlem-i fânîden sonra bir âlem-i bâkî ve bir dâr-ı âhret ve bir dâr-ı saadet bulunduğunu o derece kat'î bir surette isbat ederler ki, dünyanın vücûdu kadar, bilbedâhe âhiretin vücûdunu kabul etmeyi istilzâm ederler.* ^(Hâşiye)

Hâşiye: Evet, sübûtî bir emri ihbâr etmenin kolaylığı ve inkâr ve nefyetmenin gayet müşkül olduğu, bu temsilden görünür. Şöyle ki, biri dese: “Meyveleri süt konserveleri olan gayet hârika bir bahçe, küre-i arz üzerinde vardır.” Diğeri dese: “Yoktur.” İsbât ⇨

Âmâl-i sermediyet: Ebedî arzular.

Aşk-ı bekâ: Ebedî hayat aşkı.

Envâ-ı zînet ve mehâsin: Süs ve güzellik çeşitleri.

İâşe ettirmek: Geçindirmek, yaşıtmak, beslemek.

İhbâr etmek: Haber vermek.

İnâyet-i dâime: Yaratılıştaki her zaman mükemmel bir ihtimamla denge içerisinde kesintisiz devam edip duran düzen, intizam.

İstilzâm: Gerektirmek, gerekli kılmak.

Küre-i arz: Yerküre, dünya.

Masnû: Sanatlı bir şekilde yaratılmış her bir varlık.

Nefyetmek: İnkâr etmek, olmadığını iddia etmek.

Rahmet-i bâkiye: Ebedî rahmet.

Sübûtî emir: Gerçek olan, var olan haber, emir.

Şevk-i ebediyet: Sonsuzluk aşkı.

Zîruh: Ruh sahibi.

Madem Kur'ân-ı Hakîm'in bize verdiği en mühim bir ders, "iman-ı bi'l-âhiret"tir ve o iman da bu derece kuvvetlidir ve o imanda öyle bir rica ve bir tesellî var ki yüz bin ihtiyarlık birtek şahsa gelse, bu imandan gelen tesellî mukâbil gelebilir. Biz ihtiyarlar, ¹ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلَى كَمَالِ الْإِيْمَانِ deyip ihtiyarlığımıza sevinmeliyiz.

Altıncı Rica

Bir zaman elîm bir esaretimde, insanlardan tevahhuş edip Barla Yaylası'nda Çam Dağı'nın tepesinde yalnız kaldım. Yalnızlıkta bir nur arıyordum. Bir gece, o yüksek tepenin başındaki yüksek bir çam ağacının üstündeki üstü

---

eden, yalnız onun yerini veyahut bazı meyvelerini göstermekle kolayca dâvâsını isbat eder. İnkâr eden adam, nefyini isbat etmek için, bütün küre-i arzı görmek ve göstermekle dâvâsını isbat edebilir. Aynen öyle de; cenneti ihbâr edenler, yüz binler tereşşuhâtını, meyvelerini, âsârını gösterdiklerinden kat-ı nazar... iki şâhid-i sâdıkın sübûtuna şehâdetleri kâfi gelirken; onu inkâr eden, hadsiz bir kâinatı, hadsiz ebedî zamanı temâşâ etmek ve görmek ve eledikten sonra inkârını isbat edebilir, ademini gösterebilir.

İşte ey ihtiyar kardeşler! İman-ı âhiretin ne kadar kuvvetli olduğunu anlayınız.

¹ Kâmil iman nasip etmesinden dolayı Allah'a hamdolsun!

Adem: Yokluk.

Âsâr: Eserler, izler, alâmetler.

Elîm: Elem veren, üzücü.

İman-ı bi'l-âhiret: Ahirete iman.

Kat-ı nazar: "şöyle dursun", "bir

tarafa".

Şâhid-i sâdık: Doğru sözlü şâhit.

Tereşşuhât: Sızıntılar, damlalar.

Tevahhuş etmek: Ürkmek, çekinmek.

açık odacıkta idim. Üç-dört gurbeti birbiri içinde, ihtiyarlık bana ihtar etti. Altıncı Mektup'ta izah edildiği gibi; o gece ıssız, sessiz, yalnız ağaçların hışırtılarından ve hemhemelelerinden gelen hazîn bir sadâ, bir ses, rikkatime, ihtiyarlığım, gurbetime ziyade dokundu. İhtiyarlık bana ihtar etti ki; gündüz nasıl şu siyah bir kabre tebeddül etti, dünya siyah kefenini giydi, öyle de; senin ömrünün gündüzü de geceye ve dünya gündüzü de berzah gecesine ve hayatın yazı dahi ölümün kış gecesine inkılâb edeceğini kalbimin kulağına söyledi. Nefsim bilmecburiye dedi:

Evet, ben vatanımdan garip olduğum gibi, bu elli sene zarfındaki ömrümde zevâl bulan sevdiğilerimden ayrı düştüğümünden ve arkalarında onlara ağlayarak kaldığımdan, bu vatan gurbetinden daha ziyade hazîn ve elîm bir gurbettir. Ve bu gece ve dağın garibâne vaziyetindeki hazîn gurbetten daha ziyade hazîn ve elîm bir gurbete yaklaşıyorum ki, bütün dünyadan birden müfârakat zamanı yaklaştığını ihtiyarlık bana haber veriyor. Bu gurbet gurbet içinde ve bu hüznün hüznü içindeki vaziyetten bir rica, bir nur aradım.

Hazîn: Hüzünlü, üzüntülü.

Hemheme: Rüzgârın esmesi ile ağaç yapraklarından çıkan ses.

İnkılâb etmek: Değişmek, başka bir hâl almak, dönüşmek.

Müfârakat: Ayrılık.

Rikkat: Acıma, incelik, yufka yüreklilik.

Sadâ: Ses.

Tebeddül etmek: Değişmek, başkalaşmak.

Zevâl: Sona erme, yok olma.

Birden **iman-ı billâh**, imdada yetişti. Öyle bir ünsiyet verdi ki; bulunduğum muzaaf vahşet bin defa tezâuf etse idi, yine o tesellî kâfi gelirdi.

Evet ey ihtiyar ve ihtiyâreler! Madem Rahîm bir Hâlîkımız var; bizim için gurbet olamaz. Madem O var; bizim için her şey var. Madem O var, melâikeleri de var. Öyle ise bu dünya boş değil; hâlî dağlar, boş sahrâlar Cenâb-ı Hakk'ın ibâdıyla doludur.¹ Zîşuur ibâdından başka, O'nun nuruyla, O'nun hesabıyla taşsı da ağacı da birer mûnis arkadaşı hükmüne geçer; lisan-ı hâl ile bizim ile konuşabilirler ve eğlendirirler.

Evet, bu kâinatın mevcûdâtı adedince ve bu büyük kitab-ı âlemin harfleri sayısınca vücûduna şehâdet eden ve zîruhların medar-ı şefkat ve rahmet ve inâyet olabilen cihâzâtı ve mat'ûmâtı ve nimetleri adedince rahmetini gösteren deliller, şâhidler, bize Rahîm,

¹ Göremediğimiz her tarafın secde eden meleklerle dolu olduğunu bildiren hadis-i şerif için bkz.: Tirmizî, *zühd* 9; İbn-i Mâce, *zühd* 19; *el-Bezzâr*, *el-Müsned* 9/358.

Cihâzât: Donanımlar, duyular, organlar.

Hâlî: Tenha, boş.

İbâd: Kullar.

Mat'ûmât: Yemekler, yenecek şeyler.

Medar-ı şefkat ve rahmet ve inâyet: Şefkat, merhamet ve inâyet sebebi.

Melâike: Melekler.

Mûnis: Cana yakın, sevimli, dost.

Muzaaf: Kat kat, katmerli.

Rahîm: Sonsuz, sınırsız şefkat ve merhamet sahibi, Hz. Allah (c.c.).

Tezâuf etmek: Artmak, katlanmak.

Zîşuur: Akıl sahibi, şuurlu.

Kerîm, Enîs, Vedûd olan Hâlıkımızın, Sâni'imizin, Hâmimizin dergâhını gösteriyorlar. O dergâhta en makbul bir şefaathçi, acz ve zaaftır. Ve acz ve zaafın tam zamanı da ihtiyarlıktır. Böyle bir dergâha makbul bir şefaathçi olan ihtiyarlıktan küsmek değil, sevmek lâzımdır.

Yedinci Rica

Bir zaman ihtiyarlığın başlangıcında, Eski Said'in gülmeleri Yeni Said'in ağlamalarına inkılâb ettiği hengâmda, Ankara'daki ehl-i dünya, beni Eski Said zannedip oraya istediler; gittim. Güz mevsiminin âhirlerinde Ankara'nın benden çok ziyade ihtiyarlanmış, yıpranmış, eskimiş kale-sinin başına çıktım. O kale, tahaccür etmiş hâdisât-ı tarihiye suretinde bana göründü. Senenin ihtiyarlık mevsimiy-le benim ihtiyarlığım, kalenin ihtiyarlığı, beşerin ihtiyarlığı, şanlı Osmanlı Devleti'nin ihtiyarlığı ve Hilâfet saltanatının vefatı ve dünyanın ihtiyarlığı; bana gayet hazîn ve

Enîs: Kullarını vahşete ve yalnızlığa mâruz kaldıklarında hiç terk etmeyerek onlara üns esintileriyle kendini sürekli duyuran yegane dost Hz. Allah (c.c.).

Hâdisât-ı tarihiye: Tarihî olaylar.

Hâlık: Yaradan, Hz. Allah (c.c.).

Hâmi: Himâye eden, koruyan, Hz. Allah (c.c.).

Hengâm: Vakit, zaman.

Kerîm: Yarattıklarına daima, he-sapsız, bol bol veren, Hz. Allah (c.c.).

Sâni': Her şeyi sanatlı, estetik ölçülerle yaratan, Hz. Allah (c.c.).

Tahaccür etmek: Taşlaşmak.

Vedûd: Kullarını çok seven ve on-lar tarafından da çok sevilen Hz. Allah (c.c.).

rikkatli ve firkatli bir hâlet içinde, o yüksek kalede geçmiş zamanın derelerine ve gelecek zamanın dağlarına baktırdı ve baktım. Birbiri içinde beni ihâta eden dört-beş ihtiyarlık karanlıkları içinde, Ankara'da en kara bir hâlet-i ruhiye hissettiğimden, ^(Hâşiye) bir nur, bir tesellî, bir rica aradım.

Sağa, yani mâzi olan geçmiş zamana bakıp tesellî ararken; bana mâzi, pederimin ve ecdâdımın ve nev'immin bir mezar-ı ekberi suretinde göründü, tesellî yerine vahşet verdi.

Sol tarafım olan istikbâle derman ararken baktım. Gördüm ki; benim ve emsâlimin ve nesl-i âtinin büyük ve karanlıklı bir kabri suretinde göründü, ünsiyet yerine dehşet verdi.

Sağ ile soldan tevahhuş edip hazır gününe baktım. O gafletli ve tarih-vâri nazarıma o hazır gün, yarım ölmekte

---

Hâşiye: O zaman bu hâlet-i ruhiye Farisî bir münâcât suretinde kalbe geldi, yazdım. Ankara'da Hubab Risalesi'nde tab' edilmiştir.

Emsâl: Benzerler.

Farisî: Farsça.

Firkat: Ayrılık, firak, hasret.

Hâlet-i ruhiye:

İhâta etmek: İçine almak, kapsamak.

İstikbâl: Gelecek.

Mezar-ı ekber: Büyük mezarlık.

Münâcât: Niyaz etme, içten içe yalvarma.

Nesl-i âti: Gelecek nesil.

Nev': Tür, çeşit.

Tab' edilmek: Basılmak.

Tarih-vâri: Tarih gibi.

ve hareket-i mezbuhanedeki ızdırıp çeken cismimin cenazesini taşıyan bir tabut suretinde göründü.

Sonra bu cihetten dahi me'yus olunca başımı kaldırıp ömrümün ağacının başına baktım. Gördüm ki; o ağacın tek bir meyvesi var, o da benim cenazemdir; o ağaç üstünde duruyor, bana bakıyor.

O cihetten dahi tevahhuş edip başımı aşağıya eğdim, o ömür ağacının aşağısına, köküne baktım. Gördüm ki; o aşağıda olan toprak, kemiklerimin toprağıyla, mebde-i hilkatimin toprağı birbirine karışmış bir surette ayaklar altında çiğneniyor gördüm. O da derman değil, belki derdime dert kattı.

Sonra mecburiyetle arkama baktım. Gördüm ki; esassız, fânî olan dünya, hiçlik derelerinde ve yokluk zulûmâtında yuvarlanıp gidiyor. Derdime merhem ararken, zehir ilâve etti.

O cihette dahi hayır göremediğimden ön tarafıma baktım; ileriye nazarımı gönderdim. Gördüm ki; kabir kapısı tam yolumun üstünde açık görünüp, ağzını açmış bana bakıyor. Onun arkasında ebed tarafına giden cadde ve o caddede giden kâfileler uzaktan uzağa nazara çarpıyor.

Ebed: Sonsuzluk.

Hareket-i mezbuhanê: Can çekişirken meydana gelen hareket.

Me'yus olmak: Ümitsizliğe kapılmak.

Mebde-i hilkat: Yaratılışın başlangıcı.

Zulûmât: Karanlıklar.

Ve bu altı cihetten gelen dehşetlere karşı bana nokta-yı istinad ve silâh-ı müdâfaa olacak, cüz'î bir cüz-ü ihtiyârîden başka bir şey elimde yok. O hadsiz a'dâ ve hesapsız muzır şeylere karşı tek bir silâh-ı insanî olan o cüz-ü ihtiyârî; hem nâkıs, hem kısa, hem âciz, hem îcadsız olduğundan, kesbden başka bir şey elinden gelmez. Ne geçmiş zamana geçebilir, tâ ondan bana gelen hüznüleri sustursun ve ne de istikbâle hulûl edebilir, tâ ondan gelen korkuları men etsin. Geçmiş ve geleceklere ait emellerime ve elemelerime faydası olmadığını gördüm.

Bu altı cihetten gelen dehşet ve vahşet ve karanlık ve me'yusiyet içinde çırpındığım hengâmda, birden **Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan'ın semâsında parlayan iman nurları**, imdada yetişti. O altı ciheti o kadar tenvir edip ışıktandırdı ki gördüğüm o vahşetler, o karanlıklar yüz derece tezâuf etse idi, yine o nur, onlara karşı kâfi ve vâfi idi. Bütün o dehşetleri birer birer tesellîye ve o vahşetleri birer birer ünsiyete çevirdi. Şöyle ki:

A'dâ: Düşmanlar.

Cüz'î: Küçük, az.

Cüz-ü ihtiyârî: İnsanın küçücük iradesi, tercih gücü.

Hulûl etmek: Geçmek, nüfuz etmek, içine girmek.

Îcad: Var etme, vücûda getirme

Kesb: Kazanma, elde etme.

Muzır: Zararlı, zarar veren.

Nâkıs: Noksan, eksik.

Nokta-yı istinad: Dayanak noktası.

Silâh-ı müdâfaa: Savunma silahı.

Tenvir etmek: Aydınlatmak, nurlandırmak.

Tezâuf etmek: Artmak, katlanmak.

Vâfi: Tam, yeterli.

İman, o vahşetli geçmiş zamanın mezar-ı ekber suretini yırtıp, ünsiyetli bir meclis-i münevver ve bir mecma-ı ahbap olduğunu biaynelyakîn, bihakkalyakîn gösterdi.

Hem iman, bir kabr-i ekber suretinde nazar-ı gaflete görünen gelecek zamanı, sevimli saadet saraylarında bir ziyafet-i rahmâniye meclisi suretinde biilmelyakîn gösterdi.

Hem iman, nazar-ı gaflete bir tabut vaziyetinde görünen hazır zamanı ve o hazır günün tabutiyet şeklini kırıp, o hazır gün uhrevî bir ticaretgâh dükkânı ve şâsaalı bir misafirhâne-i rahmânî suretinde bilmüşâhede gösterdi.

Hem iman, nazar-ı gafletle ömür ağacının başında cenaze şeklinde görünen tek meyvesi cenaze olmadığını, belki ebedî bir hayata mazhar ve ebedî bir saadete namzet olan ruhumun, eskimiş yuvasından, yıldızlarda gezmek için çıktığını biilmelyakîn gösterdi.

Biaynelyakîn: Bir şeyi bizzat gözüyle görüp hakkında bilgi sahibi olmak, görerek bilmek.

Bihakkalyakîn: Bir şeyi bizzat tadarak, yaşayarak, hiç şüphesi kalmayacak şekilde bilmek.

Biilmelyakîn: Bir şeyi okuyup öğrenerek, delillere dayanarak bilmek.

Bilmüşâhede: Bizzat şahit olarak, görerek.

Meclis-i münevver: Aydınlar toplantısı.

Mecma-ı ahbap: Birbirini sevenlerin bir araya geldiği yer.

Misafirhâne-i rahmânî: Cenâb-ı Hakk'ın engin merhameti ile varlıkları ağırladığı dünya misafirhanesi.

Şâsaa: Parlaklık, debdebe, ihtişam.

Ziyafet-i rahmâniye: İlâhî ziyafet. Allah'ın emsalsiz ikramları.

Hem iman, kemiklerimle, mebde-i hilkatimin toprağı, ayak altında ehemmiyetsiz mahvolmuş kemikler olmadığını; belki o toprak, rahmet kapısı ve cennet salonunun bir perdesi olduğunu sırr-ı iman ile gösterdi.

Hem iman, nazar-ı gafletle, arkamda, hiçlikte, yokluk karanlığında yuvarlanan dünyanın vaziyetini sırr-ı Kur'ân ile gösterdi ki; o zâhirî zulümâtta yuvarlanan dünya ise vazifesi bitmiş, manasını ifade etmiş, neticelerini kendine bedel vücûdda bırakmış bir kısım mektubat-ı samedâniye ve sahâif-i nukûş-u sübhâniye olduğunu gösterdi. Dünyanın mâhiyeti ne olduğunu biilmelyakîn bildirdi.

Hem iman, ileride gözünü açıp bana bakan kabri ve kabrin arkasında ebede giden caddeyi, nur-u Kur'ân ile gösterdi ki; o kabir, kuyu kapısı değil, belki âlem-i nurun kapısıdır. Ve o yol ise hiçliğe ve ademistana değil, belki vücûda, nuristana ve saadet-i ebediyeye giden yol olduğunu tam kanaat verecek bir derecede gösterdiğinden, dertlerime hem derman, hem merhem oldu.

Hem iman, o elinde pek cüz'î bir kesb bulunan cüz'î bir cüz-ü ihtiyârî yerine, o hadsiz düşman ve zulmetlere

Ademistan: Yokluk.

Mektubat-ı samedâniye: Cenâb-ı Hakk'ın sınırsız idare ve hâkimiyetini yansıtan, birçok anlam ifade eden varlıklar.

Nuristan: Nurlu yer, cennet.

Sahâif-i nukûş-u sübhâniye: Cenâb-ı Hakk'ın kusursuz sanatının nakış nakış işlendiği varlık sayfaları.

Zâhirî: Görünüşte olan, yüzeysel.

Zulümât: Karanlıklar.

karşı, gayr-i mütenâhî bir kudrete istinat etmek ve hadsiz bir rahmete intisap etmek için o cüz-ü ihtiyârînin eline bir vesika veriyor. Belki de iman, o cüz-ü ihtiyârînin elinde bir vesika oluyor. Hem o cüz-ü ihtiyârî olan silâh-ı insanî, gerçi zâtında hem kısa, hem âciz, hem noksandır. Fakat nasıl ki bir asker, cüz'î kuvvetini devlet hesabına istîmal ettiği vakit, binler derece kuvvetinden fazla işler görür; öyle de sırr-ı imanla o cüz'î cüz-ü ihtiyârî, Cenâb-ı Hak nâmına O'nun yolunda istîmal edilse, beş yüz sene genişliğinde bir cenneti dahi kazanabilir.¹

Hem iman, geçmiş ve gelecek zamana nüfuz edemeyen o cüz-ü ihtiyârînin dizginini cismin elinden alıp, kalbe ve ruha teslim eder. Ruh ve kalbin dâire-i hayatı ise, cisim gibi hazır zamana münhasır olmadığından, pek çok seneler mâziden, pek çok seneler istikbâlden dâire-i hayatına dahil olduğundan; o cüz-ü ihtiyârî, cüz'iyetten çıkıp külliyet kesbeder. Zaman-ı mâzinin en derin derelerine

¹ Cennette en alt mertebedekilerin bile, bin senelik mesafeye denk gelecek kadar bol nimetlere mazhar olduklarına dair bkz.: Tirmizî, *tefsîru sûre (75) 2, cennet 17*; Ahmed İbn-i Hanbel, *el-Müsned 2/13, 64*. Ayrıca cennetin, gökler ve yer kadar genişliğe sahip olduğuna dair bkz.: Âl-i İmran Sûresi, 3/133; Hadîd Sûresi, 57/21.

Cüz'iyet: Hususîlik, kısmîlik.

Gayr-i mütenâhî: Sonsuz, sonu olmayan.

İntisap etmek: Bağlanmak, mensup olmak.

İstîmal etmek: Kullanmak.

İstinat etmek: Dayanmak.

Külliyet kesbetmek: Bütünlük, genellik kazanmak, kapsamlı olmak.

kuvvet-i iman ile girebildiği ve hüzünlerin zulmetlerini defedebildiği gibi; nur-u iman ile istikbâlin en uzak dağlarına kadar çıkar, korkuları izâle eder.

İşte ey benim gibi ihtiyarlık zahmetini çeken ihtiyar ve hemşire ihtiyâreler! Madem, elhamdülillâh biz ehl-i imanınız ve madem imanda bu kadar nurlu, lezzetli, sevimli, şirin defineler var ve madem ihtiyarlığımız bizi bu definenin içine daha ziyade sevk ediyor.. Elbette imanlı ihtiyarlıktan şevvâ değil, belki binler teşekkür etmeliyiz...

Yirmi Dördüncü Lem'a

Tesettür Hakkındadır

On Beşinci Nota'nın İkinci ve Üçüncü Meseleleri iken, ehemmiyetine binâen Yirmi Dördüncü Lem'a olmuştur.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ
يُذْنِبْنَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِئِهِنَّ¹ ... الخ

âyeti, tesettürü emrediyor. Medeniyet-i sefihe ise Kur'ân'ın bu hükmüne karşı muhalif gidiyor; tesettürü fitrî görmüyor, “Bir esarettir.” diyor. (Hâşiye)

¹ “Ey Peygamber! Eşlerine, kızlarına ve mümin kadınlara söyle, ev dışına çıktıkları zaman dış elbiselerini üzerlerine salıversinler.” (Ahzâb Sûresi, 33/59).

Hâşiye: Mahkemeye karşı ve mahkemeyi susturan Lâyiha-yı Temyiz'in müdafaâtından bir parça:

“Ben de Adliyenin mahkemesine derim ki: Bin üç yüz elli sene de ve her asırda üç yüz elli milyon insanların hayat-ı içtimaiyesinde en kudsî ve hakikî ve hakikatli bir düstur-u ilâhîyi, üç yüz ⇨

Düstur-u ilâhî: İlâhî kanun, düstur.

Fitrî: Tabîi, doğal.

Lâyiha-yı Temyiz: Temyiz Mahkemesi için hazırlanan müdâfaa tasarrufu.

Medeniyet-i sefihe: Haram helâl demeden, hayatı zevk ve eğlence olarak benimseyen medeniyet.

Tesettür: Örtünme, insanın, dinin belirlediği sınırlar ölçüsünde vücudunu diğer insanlara karşı göstermemesi.

Elcevap: Kur'ân-ı Hakîm'in bu hükmü tam fitrî olduğuna ve muhalifi gayr-i fitrî olduğuna delâlet eden çok hikmetlerinden, yalnız "Dört Hikmet"ini beyan ederiz.

Birinci Hikmet

Tesettür, kadınlar için fitrîdir ve fîratları iktizâ ediyor. Çünkü kadınlar hilkatlen zayıf ve nazik olduklarından, kendilerini hayatından ziyade sevdiği yavrularını himâye edecek bir erkeğin himâye ve yardımına muhtaç bulunduğundan, kendini sevdirmek ve nefret ettirmemek ve istiskale mâruz kalmamak için, fitrî bir meyli var.

Hem kadınların on adetten altı-yedisi ya ihtiyardır, ya çirkindir ki; ihtiyarlığını ve çirkinliğini herkese göstermek istemezler. Ya kıskançtır; kendinden daha güzellere nisbeten çirkin düşmemek veya tecâvüzden ve ithamdan korkar, taarruza mâruz kalmamak ve kocası nazarında

---

elli bin tefsirin tasdiklerine ve ittifaklarına istinâden ve bin üç yüz elli sene zarfında geçmiş ecdâdımızın itikatlarına iktidâen tefsir eden bir adamı mahkûm eden haksız bir kararı, elbette rûy-u zeminde adâlet varsa, o kararı red ve bu hükmü nakzedecektir!"

Delâlet etmek: İşaret etmek, göstermek.

Gayr-i fitrî: Gayr-i tabîî, tabiata aykırı.

Hilkatlen: Yaratılış itibariyle.

İktidâen: Uyarak.

İktizâ etmek: Gerektirmek, îcab

ettirmek.

İstinâden: Dayanarak.

İstiskale mâruz kalmak: Küçük ve hor görülme, istenmemek.

Nakzetmek: Bozmak, hükümsüz kılmak.

Rûy-u zemin: Yeryüzü.

hıyanetle müttehem olmamak için, fitraten tesettür isterler. Hatta dikkat edilse, en ziyade kendini saklayan ihtiyarlardır. Ve on adetten ancak iki-üç tanesi bulunabilir ki; hem genç olsun, hem güzel olsun, hem kendini göstermekten sıkılmasın.

Mâlûmdur ki, insan sevmediği ve istiskal ettiği adamların nazarından sıkılır, müteessir olur. Elbette açık-saçıklık kıyafetine giren güzel bir kadın, bakmasına hoşlandığı nâmahrem erkeklerden onda iki-üçü varsa, yedi-sekizinden istiskal eder. Hem tefahhuş ve tefessüh etmeyen bir güzel kadın, nazik ve seriü't-teessür olduğundan, maddeten tesiri tecrübe edilen belki semlendiren pis nazarlardan elbette sıkılır. Hatta işitiyoruz, açık-saçıklık yeri olan Avrupa'da çok kadınlar, bu dikkat-i nazardan sıkılarak, "Bu alçaklar bizi göz hapsine alıp sıkıyorlar." diye polislere şekvâ ediyorlar. Demek, medeniyetin ref-i tesettürü, hilâf-ı fitrattır. Kur'ân'ın tesettür emri fitrî olmakla beraber, o maden-i şefkat ve kıymettar birer refika-yı ebediye

---

Hilâf-ı fitrat: Tabiata aykırı, yaratılışa ters.

Müteessir: Etkilen, üzülen.

Müttehem: Töhmetsiz kalan, suçlanan.

Ref-i tesettür: Örtünmeyi kaldırmak.

Refika-yı ebediye: Ebedî hayat arkadaşı.

Semlendirmek: Zehirlemek, zehirli hâle getirmek.

Seriü't-teessür: Çok çabuk etkilenen, üzülen.

Tefahhuş etmek: Fuhşa düşmek, ahlâksız olmak.

Tefessüh etmek: Bozulmak, koşmak.

olabilen kadınları, tesettür ile sukuttan, zilletten ve mânevî esareten ve sefaletten kurtarıyor.

Hem kadınlarda, ecnebî erkeklere karşı fitraten korkaklık, tahavvüf var. Tahavvüf ise fitraten tesettürü iktizâ ediyor. Çünkü sekiz-dokuz dakika bir zevki cidden acılaştırarak sekiz-dokuz ay ağır bir veled yükünü zahmet ile çekmekle beraber, hâmisiz bir veledin terbiyesiyle sekiz-dokuz sene, o sekiz-dokuz dakika gayr-i meşrû zevkin belâsını çekmek ihtimâli var. Ve kesretle vâki olduğundan, cidden şiddetle nâmahremlerden fitratı korkar ve cibilliyeti sakınmak ister. Ve tesettür ile nâmahremin iştahını açmamak ve tecâvüzüne meydan vermemek, zayıf hil-kati emreder ve kuvvetli ihtar eder. Ve bir siperi ve kalesi çarşafı olduğunu gösteriyor.

Mesmûâtıma göre merkez ve payitaht-ı hükûmette, çarşı içinde, gündüzde, ahalinin gözleri önünde, gayet âdi bir kundura boyacısı, dünyaca rütbeten büyük bir adamın açık bacaklı karısına bilfiil sarkıntılık etmesi, tesettür aleyhinde olanların hayâsız yüzlerine bir şamar vuruyor!

Cibilliyet: Yaratılış, huy.

Gayr-i meşrû: Haram, yasak; dine ve hukuka aykırı olan.

Kesret: Çoğunluk, genel.

Mesmûât: Duyulan, işitilen şeyler.

Nâmahrem: Aralarında evliliğe mâni bir yakınlık olmayan kimse,

yabancı.

Payitaht-ı hükûmet: Başkent.

Sukut: Düşme, değer kaybetme.

Tahavvüf: Korkma, ürkeklik, çekingenlik.

Zillet: Küçülmek, alçalmak.

İkinci Hikmet

Kadın ve erkek ortasında gayet esaslı ve şiddetli münasebet, muhabbet ve alâka, yalnız dünyevî hayatın ihtiyacından ileri gelmiyor.

Evet bir kadın, kocasına yalnız hayat-ı dünyeviye mahsus bir refika-yı hayat değildir. Belki hayat-ı ebediyede dahi bir refika-yı hayattır.¹ Madem hayat-ı ebediyede dahi kocasına refika-yı hayattır; elbette ebedî arkadaşı ve dostu olan kocasının nazarından gayrı başkasının nazarını kendi mehâsinine celbetmemek ve onu darıltmamak ve kıskandırmamak lâzım gelir.

Madem mümin olan kocası, sırr-ı imana binâen onun ile alâkası hayat-ı dünyeviye münhasır ve yalnız hayvânî ve güzellik vaktine mahsus muvakkat bir muhabbet değil; belki hayat-ı ebediyede dahi bir refika-yı hayat noktasında esaslı ve ciddî bir muhabbetle, bir hürmetle alâkadardır. Hem yalnız gençliğinde ve güzellik zamanında değil, belki ihtiyarlık ve çirkinlik vaktinde dahi o ciddî hürmet ve muhabbeti taşıyor. Elbette ona mukâbil, o da kendi mehâsinini onun nazarına tahsis ve muhabbetini

¹ Dünyada evli olan kimselerin, bu beraberliklerini cennette de devam ettireceklerine dâir bkz.: Buhârî, *fezâilü ashâb* 30; Tirmizî, *menâkıb* 62; Ma'mer İbn-i Râşid, *el-Câmi'* 11/302.

Celbetmek: Kendine çekmek.

Mehâsin: Güzellikler.

Muvakkat: Kısa süreli, geçici.

Münhasır: Sınırlı, kayıtlı.

ona hasretmesi muktezâ-yı insaniyettir. Yoksa pek az kazanır, fakat pek çok kaybeder.

Şer'an koca, karıya küfüv olmalı, yani birbirine münasip olmalı. Bu küfüv ve denk olmak, en mühimmi diyanet noktasındadır.¹

Ne mutlu o kocaya ki kadınının diyanetine bakıp taklit eder, refikasını hayat-ı ebediyede kaybetmemek için mütedeyyin olur.²

Bahtiyardır o kadın ki kocasının diyanetine bakıp "Ebedî arkadaşımı kaybetmeyeyim." diye takvâya girer.

¹ Evlenecek adayların birbirine denk olmaları ve bu denklikte en önemli esasın dindarlık olması gerektiği ile alâkalı hadis-i şerifler için bkz.: Buhârî, *nikâh* 15; Müslim, *radâ* 53, 54; Ebû Davud, *nikâh* 2, 25, 26.

² Bkz.: "Allah, şu adama merhamet etsin: *Gece kalkıp namaz kılar. Sonra hanımını uyandırır, o da namaz kılar. Eğer uyanamazsa yüzüne su serper.* Allah, şu kadına da merhamet etsin: *Gece kalkıp namaz kılar. Sonra kocasını uyandırır, o da namaz kılar. Eğer uyanamazsa yüzüne su serper.*" Ebû Davud, *tatavuu'* 18; Ahmed İbn-i Hanbel, *el-Müsned* 2/250, 436; İbn-i Hibbân, *es-Sahîh* 6/306; el-Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ* 2/501; el-Hâkim, *el-Müstedrek* 1/453.

Diyanet: Dindârlık.

Küfüv: Denk, akran.

Muktezâ-yı insaniyet: İnsanlık gereği.

Mütedeyyin: Dindar, dinine bağlı kimse.

Şer'an: Dinin belirlediği ölçülere göre.

Takvâ: Dinin emir ve yasaklarına sıkı sıkıya bağlı olma.

Veyl o erkeğe ki sâliha kadını ebedî kaybettirecek olan sefâhete girer. Ne bedbahttır o kadın ki müttaki kocasını taklit etmez, o mübarek ebedî arkadaşını kaybeder!

Binler veyl o iki bedbaht zevc ve zevceye ki birbirinin fıskını ve sefâhetini taklit ediyorlar. Birbirine ateşe atılmasında yardım ediyorlar!

Üçüncü Hikmet

Bir ailenin saadet-i hayatiyesi, koca ve karı mâbeyninde bir emniyet-i mütekâbile ve samimî bir hürmet ve muhabbetle devam eder. Tesettürsüzlük ve açık-saçıklık, o emniyeti bozar, o mütekâbil hürmet ve muhabbeti de kırar. Çünkü açık-saçıklık kılığına giren on kadından ancak bir tanesi bulunur ki, kocasından daha güzeli görmediğinden, kendini ecnebîye sevdirmeye çalışmaz. Dokuzu, kocasından dahi iyisini görür. Ve yirmi adamdan ancak bir tanesi, karısından daha güzelini görmüyor. O vakit o samimî muhabbet ve hürmet-i mütekâbile gitmekle beraber, gayet çirkin ve gayet alçakça bir his uyandırmaya sebebiyet verebilir, şöyle ki:

Ecnebî: Yabancı.

Emniyet-i mütekâbile: Karşılıklı güven.

Hürmet-i mütekâbile: Karşılıklı saygı, hürmet.

Mâbeyn: Ara, arası.

Müttaki: Takvâ sahibi.

Sefâhet: Haram helâl demeden zevk peşinde olma, beyinsizlik.

Zevc ve zevce: Eş, karı-koca.

İnsan, hemşire misillü mahremlerine karşı fitraten şehevânî his taşıyamıyor. Çünkü mahremlerin sîmaları, karâbet ve mahremiyet cihetindeki şefkat ve muhabbet-i meşrûayı ihsas ettiği cihetle nefsî, şehevânî temâyülâtı kırar. Fakat bacaklar gibi şer'an mahremlere de göstermesi caiz olmayan yerlerini açık-saçık bırakmak, süflî nefislere göre gayet çirkin bir hissini uyanmasına sebebiyet verebilir. Çünkü mahremin sîması mahremiyetten haber verir ve nâmahreme benzemez. Fakat mesela açık bacak, mahremin gayıyla müsâvidir.

Mahremiyeti haber verecek bir alâmet-i fârikası olmadığından, hayvânî bir nazar-ı hevesi, bir kısım süflî mahremlerde uyandırmak mümkündür. Böyle nazar ise, tüyleri ürpertecek bir sukut-u insaniyettir!

Dördüncü Hikmet

Mâlûmdur ki, kesret-i nesil herkesçe matlubdur. Hiçbir millet ve hükûmet yoktur ki, kesret-i tenâsüle

Alâmet-i fârika: Ayırıcı özellik.

İhsas etmek: Hissettirmek.

Karâbet: Akrabalık, yakınlık.

Kesret-i nesil: Neslin artması.

Kesret-i tenâsül: Nüfus artışı.

Mahremiyet: Mahrem olma, nikah düşmeyecek kadar yakın olma.

Matlub: Aranan, arzulanan.

Misillü: Gibi.

Muhabbet-i meşrûa: Meşru, dinî sınırlar içinde kalan sevgi, muhabbet.

Müsâvi: Eşit, denk.

Nazar-ı heves: Şehvet hissiyle bakma.

Sukut-u insaniyet: İnsanlığın düşüşü, değerini yitirmesi.

Süflî: Alçak, bayağı, pes.

Temâyülât: Meyiller, eğilimler.

taraf tar olmasın. Hatta Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) ferman etmiş:

تَنَاقَحُوا تَكْتُمُوا فَإِنِّي أَبَاهِي بِكُمْ الْأُمَّمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ¹

–ev kemâ kâl– Yani; “İzdivaç ediniz; çoğalınız. Ben kıyâmette, sizin kesretinizle iftihar edeceğim.” Hâlbuki te-settürün ref’i, izdivacı teksir etmeyip, çok azaltıyor. Çünkü en serseri ve asrî bir genç dahi, refika-yı hayatını namuslu ister. Kendi gibi asrî, yani açık-saçık olmasını istemediğinden bekâr kalır, belki de fuhuşa sülûk eder.

Kadın öyle değil, o derece kocasını inhisar altına almaz. Çünkü kadının –aile hayatında müdür-ü dâhilî olmak haysiyetiyle kocasının bütün malına, evlâdına ve her şeyine muhafaza memuru olduğundan– en esaslı hasleti sadâkattir, emniyettir. Açık-saçıklık ise bu sadâkati kırar, kocası nazarında emniyeti kaybeder, ona vicdan azabı çektirir. Hatta erkeklerde iki güzel haslet olan cesaret ve sehâvet kadınlarda bulunsa, bu emniyete ve sadâkate

¹ Abdurrezzak, *el-Musannef* 6/173; el-Aclûnî, *Keşfü'l-hafâ* 1/380.

Asrî: Kendi devrinin ve zamanının modasına uyan.

Haysiyet: İtibar.

İnhisar altına almak: Tekeline almak, kendine ait kılmak.

İzdivaç etmek: Evlenmek.

Müdür-ü dâhilî: İç işlerinden sorumlu müdür.

Ref’: Kaldırma.

Sehâvet: Cömertlik.

Sülûk etmek: Bir yola girip devam etmek.

Teksir etmek: Çoğaltmak.

zarar olduğu için, ahlâk-ı seyyiedendir, kötü haslet sayılırlar. Fakat kocasının vazifesi, ona hazinedarlık ve sadâkat değil, belki himâyet ve merhamet ve hürmettir. Onun için, o erkek inhisar altına alınmaz. Başka kadınları da nikâh edebilir.¹

Memleketimiz, Avrupa'ya kıyâs edilmez. Çünkü orada düello gibi çok şiddetli vasıtalarla açık-saçıklık içinde namus bir derece muhafaza edilir. İzzet-i nefis sahibi birisinin karısına pis nazarla bakan, boynuna kefenini takar, sonra bakar. Hem memâlik-i bâride olan Avrupa'daki tabiatlar, o memleket gibi bârid ve câmidirler. Bu Asya, yani Âlem-i İslâm kıtası, ona nisbeten memâlik-i hârredir. Mâlûmdur ki; muhîtin, insanın ahlâkı üzerinde tesiri vardır. O bârid memlekette, soğuk insanlarda hevesât-ı hayvaniyeyi tahrik etmek ve iştihayı açmak için açık-saçıklık, belki çok sû-i istîmâlâta ve israfâta medar olmaz. Fakat seriü't-teessür ve hassas olan memâlik-i hârredeki insanların hevesât-ı nefsâniyesini mütemâdiyen tehyïc edecek

¹ Bkz.: Nisâ Sûresi, 4/3.

Ahlâk-ı seyyie: Kötü ahlâk.

Bârid: Soğuk.

Câmid: Katı, donuk.

Hevesât-ı hayvaniye: Hayvanî hisler, istekler.

İzzet-i nefis: Haysiyet, şeref, vakar.

Medar olmak: Sebep olmak.

Memâlik-i bâride: Soğuk ülkeler.

Memâlik-i hârre: Sıcak ülkeler.

Muhit: Çevre, yer, coğrafya.

Mütemâdiyen: Devamlı bir şekilde.

Sû-i istîmâlât: Kötü kullanımlar, suiistimaller.

Tehyïc etmek: Harekete geçirmek, sürüklemek.

açık-saçıklık, elbette çok sû-i istîmâlâta ve israfâta ve neslin zaafiyetine ve sukut-u kuvvete sebeptir. Bir ayda veya yirmi günde ihtiyac-ı fitrîye mukâbil, her birkaç günde kendini bir israfa mecbur zanneder. O vakit, her ayda on beş gün kadar hayız gibi ârızalar münasebetiyle kadından tecennüb etmeye mecbur olduğundan, nefsine mağlûp ise fuhşiyâta da meyleder.

Şehirliler; köylülere, bedevîlere bakıp tesettürü kaldıramaz. Çünkü köylerde, bedevîlerde, derd-i maîşet meşgalesiyle ve bedenen çalışmak ve yorulmak münasebetiyle, hem şehirlilere nisbeten nazar-ı dikkati az celbeden mâsume işçi ve bir derece kaba kadınların kısmen açık olmaları, hevesât-ı nefsânîyeyi tehyîce medar olamadığı gibi; serseri ve işsiz adamlar az bulunduğundan, şehirdeki mefâsidin onda biri onlarda bulunmaz. Öyle ise onlara kıyas edilmez.

Derd-i maîşet: Geçim derdi.

Fuhşiyat: Günahlar, çirkin şeyler.

İhtiyac-ı fitrî: Yaratılıştan gelen, tabii ihtiyaç.

İsrafât: İsrâflar, sınırları çiğneme-ler.

Mâsume: Mâsum, ahlâk sahibi kadın.

Mefâsid: Fesatlıklar, bozucu, yıkıcı şeyler.

Nazar-ı dikkati celbetmek: İnsanların dikkatini, ilgisini çekmek.

Sukut-u kuvvet: Güç kaybı, kuvvetten düşme.

Tecennüb etmek: Sakınmak, uzak durmak.

Mektubat'tan alınmıştır.

Yedinci Mektup

بِسْمِهِ سُبْحَانَهُ¹ ، وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ²
السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ أَبَدًا دَائِمًا³

Aziz Kardeşlerim!

Bana söylemek üzere Şamlı Hâfız'a* iki şey demişsiniz:

Birincisi: “Hazreti Peygamber’in (*aleyhissalâtü vesselâm*) Zeyneb’i* tezevvücünü, eski zaman münafıkları gibi yeni zamanın ehl-i dalâleti dahi medar-ı tenkit buluyorlar; nefsânî, shehevânî telâkki ediyorlar.” diyorsunuz.

Elcevap: Yüz bin defa hâşâ ve kellâ! O dâmen-i muallâya şöyle pest şübehâtın eli yetişmez. Evet, on beş

¹ Her türlü noksan sıfatlardan uzak olan Allah’ın adıyla.

² “Hiçbir şey yoktur ki, O’nu hamd ile beraber tesbih (tenzih) ediyor bulunmasın.” (İsrâ Sûresi, 17/44).

³ Allah’ın selâmi, rahmeti ve bereketi; sonsuza kadar sürekli üzerinize olsun!

Dâmen-i muallâ: Yüce etek. Herkesten daha iffetli, daha şerefli. Öyle ki bu tür isnatlar onun eteğine, paçasına dahi ulaşamaz anlamında kullanılan bir edebî, mecazî ifade.

Hâşâ ve kellâ: Asla! Hayır olamaz!

Medar-ı tenkit: Tenkit sebebi.

Nefsânî / shehevânî: Nefsî, bedenî arzu ve isteklerle alâkalı.

Pest: Alçak, düşük.

Şübehât: Şüpheler.

Telâkki etmek: Kabullenmek, benimsemek.

Tezevvuç: Evlenme.

yaşından kırk yaşına kadar, hararet-i garîziyenin galeyânı hengâmında.. ve hevesât-ı nefsâniyenin iltihabı zamanında.. dost ve düşmanın ittifakıyla kemâl-i iffet ve tamam-ı ismet ile Haticetü'l-Kübrâ* (*radîyallâhu anhâ*) gibi ihtiyarca birtek kadın ile iktifâ ve kanaat eden bir zâtın, kırktan sonra yani hararet-i garîziye tevakkufu hengâmında.. ve hevesât-ı nefsâniyenin sükûneti zamanında kesret-i izdivaç ve tezevvücatı, bizzarure ve bilbedâhe nefsânî olmadığını ve başka ehemmiyetli hikmetlere müstenid olduğunu, zerre kadar insafı olana isbat eder bir hüccettir.

O hikmetlerden birisi şudur ki: Zât-ı risaletin akvâli gibi, ef'âl ve ahvâli ve etvar ve harekâtı dahi menâbi-i din ve şeriattır. ve ahkâmın me'hazleridir.

Ahkâm: Hükümler.

Ahvâl / ahvâlât: Hâller, durumlar.

Akvâl: Sözcükler.

Bilbedâhe: Açıkça, besbelli.

Bizzarure: Zaruri, kesin olarak.

Ef'âl: Fiiller, işler.

Etvar: Tutumlar, davranışlar.

Galeyân: Kaynama, taşma.

Hararet-i garîziye: Vücut ısısı.

Hengâm: Vakit, devir.

Hevesât-ı nefsâniye: Nefse ait hisler, arzular, istekler.

İktifâ: Yetinme.

İltihab: Alevlenme, tutuşma.

Kemâl-i iffet: Son derece namuslu, ahlâklı olma.

Kesret-i izdivaç: Çok evlilik.

Me'haz: Kaynak.

Menâbi-i din ve şariat: Dinin ve şariatın kaynakları.

Müstenid: Dayalı, bağlı.

Sükûnet: Sakinleşme, dinme, yatışma.

Tamam-ı ismet: Bütün günah, hata ve şâibelerden tamamen uzak olma.

Tevakkuf: Durma, duraksama.

Tezevvücat: Evlenmeler.

Zât-ı risalet: Yüce Allah'ın elçiliği makamını temsil eden Zât, Hz. Peygamber (s.a.s.).

Şıkk-ı zâhirîsine sahabeler hamele oldukları gibi, hususî dairesindeki mahfî ahvâlâtından tezahür eden esrar-ı din ve ahkâm-ı şeriatın hameleleri ve râvileri de ezvâc-ı tâhirattır ve bilfiil o vazifeyi îfâ etmişlerdir. Esrar ve ahkâm-ı dinin hemen yarısı, belki onlardan geliyor. Demek bu azîm vazifeye birçok ve meşrepçe muhtelif ezvâc-ı tâhirat lâzımdır.

Gelelim Hazreti Zeyneb'in tezevücüne: Yirmi Beşinci Söz'ün Birinci Şûlesi'nin Üçüncü Şuâi'nin misallerinden olan مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِنْ رِجَالِكُمْ وَلَكِنْ رَسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ¹ âyetine dair şöyle yazılmış ki; insanların tabakâtına göre birtek âyet, müteaddit vücûhlarla her bir tabakanın fehmine göre bir mana ifade ediyor.

¹ "Muhammed içinizden hiçbir erkeğin babası değildir, lâkin Allah'ın elçisi ve peygamberlerin sonuncusudur." (Ahzâb Sûresi, 33/40).

Ahkâm-ı din: Dinî hükümler.

Ahkâm-ı şeriat: Dinî hükümler.

Azîm: Büyük.

Bilfiil: Gerçekten, bizzat.

Esrar-ı din: Dinî sırlar.

Ezvâc-ı tâhirat: Tertemiz eşler anlamında Hz. Peygamber Efendimiz'in (s.a.s.) eşlerine verilen genel ad.

Fehm: Anlama, anlayış.

Hamele: Taşıyanlar.

Îfâ etmek: Yerine getirmek.

Mahfî: Gizli, saklı.

Müteaddit: Birçok.

Râvi: Rivâyet eden, nakleden.

Şıkk-ı zâhirî: Görünen kısım.

Tezahür etmek: Ortaya çıkmak, belirlemek.

Vücûh: Yönler.

Bir tabakanın şu âyetten hisse-i fehmi şudur ki: Resûl-i Ekrem'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) hizmetkârı veya "oğlum" hitabına mazhar olan Zeyd,* (*radıyallâhu anı*) rivâyet-i sahiha¹ ile itirafına binâen, izzetli zevcesini kendine mânen küfüv bulmadığı için tatlik etmiş. Yani Hazreti Zeyneb, başka yüksek bir ahlakta yaratılmış ve bir peygambere zevce olacak fitratta olduğunu Zeyd, ferasetle hissetmiş ve kendisini ona zevc olacak fitratta kendine küfüv bulmadığından, mânevî imtizaçsızlığa sebebiyet verdiği için tatlik etmiştir. Allah'ın emriyle Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) almış, yani زَوْجِنَاكَهَا² 'nın işaretiyle o nikâh, bir akd-i semâvî olduğuna delâletiyle hârikulâde.. ve örf ve muamelât-ı zâhiriye fevkinde, sırf kaderin hükmüyledir ki; Resûl-i Ekrem, (*aleyhissalâtü vesselâm*) o hükm-ü kadere inkıyad göstermiştir ve mecbur olmuştur.³ Nefis arzusuyla değildir.

¹ Bkz.: Buhârî, *tevhid* 22; Tirmizî, *tefsîru sûre* (33) 15.

² "Biz onu sana nikâhladık." (Ahzâb Sûresi, 33/37).

³ Hz. Âişe Vâlidemiz "Allah Resûlü vahiyden bir şey gizleyecek olsaydı bu âyeti gizlerdi." sözüyle Efendimiz'in (*sallâllâhu aleyhi ve sellem*) bu husustaki inkıyad ve mecburiyetine işarete bulunmuştur. Bkz.: et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir* 24/41.

Akd-i semâvî: Semâvî akit.

Delâlet: İşaret etme, gösterme.

Feraset: Bir şeyi çabuk sezme yeteneği, keskin ve hızlı idrak kabiliyeti.

Hisse-i fehmi: Anlayabileceği kısım, anlama payı.

İmtizaçsızlık: Uyuşmazlık, birbirine uymama.

İnkıyad göstermek: Boyun eğmek, itaat etmek.

Muamelât-ı zâhiriye: Alışlagelmiş, bilinen muameleler.

Rivâyet-i sahiha: Doğru bir şekilde nakledilen haber, bilgi.

Tatlik etmek: Boşamak.

Zevc ve Zevce: Eş, karı-koca.

Şu kader hükmünün de ehemmiyetli bir hükm-ü şer'î ve mühim bir hikmet-i âmmeyi ve şümûllü bir maslahat-ı umumiye'yi tazammun eden لَكِنِّي لَا يَكُونُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ أَيَّتُهَا آيَةِ-kerîmesinin işaretleriyle büyüklerin küçüklere “oğlum” demeleri, zihar meseleleri gibi –yani karısına “anam gibisin” dese haram olduğu gibi– değildir ki, ahkâm onunla değişsin. Hem büyüklerin raiyetlerine ve peygamberlerin ümmetlerine pederâne² nazâr ve hitapları, vazife-i risalet itibarıyladır; şahsiyet-i insaniye itibarıyla değildir ki, onlardan zevce almak uygun düşmesin.

İkinci bir tabakanın hisse-i fehmi şudur ki: Bir büyük âmir, raiyetine pederâne bir şefkat ile bakar. Eğer o

¹ “... ki, bundan böyle evlâtlıkları, eşleriyle ilişkilerini kestikleri, onları boşadıkları zaman, o kadınlarla evlenmek hususunda müminlere bir güçlük olmasın.” (Ahzâb Sûresi, 33/37).

² Efendimiz'in (sallâllâhu aleyhi ve sellem) ümmetine şefkatli bir baba gibi olduğunu ifade eden rivayet için bkz.: et-Taberânî, el-Mu'cemü'l-kebir 3/59.

Hikmet-i âmme: Genel, kapsamlı hikmet.

Hükm-ü şer'î: Dinî hüküm.

Maslahat-ı umumiye: Genel fayda, kamu menfaati.

Pederâne: Baba tavrıyla, baba gibi davranarak.

Şahsiyet-i insaniye: Özel, kendisi ile ilgili kişiliği.

Şümûl: Kapsamlılık, genişlik.

Tazammun etmek: İhtiva etmek, içermek.

Vazife-i risalet: Peygamberlik vazifesi.

âmir, zâhirî ve bâtinî bir padişah-ı ruhanî olsa merhameti, pederin yüz defa şefkatinden ileri gittiği için, raiyetinin efradı, onun hakikî evlâdı gibi, ona peder nazarıyla bakarlar. Peder nazarı ise zevce nazarına inkılâb edemediğinden ve kız nazarı da zevce nazarına kolayca değişmediğinden, efkâr-ı âmmede peygamberin müminlerin kızlarını alması şu sırra uygun gelmediği için; Kur'ân, o vehmi def' maksadıyla der: "Peygamber, rahmet-i ilâhiye hesabıyla size şefkat eder, pederâne muamele eder.. ve risalet nâmına siz, O'nun evlâdı gibisiniz. Fakat, şahsiyet-i insaniye itibarıyla pederiniz değildir ki, sizden zevce alması münasip düşmesin.. ve sizlere "oğlum" dese, ahkâm-ı şeriat itibarıyla siz O'nun evlâdı olamazsınız!"

الْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي¹

Said Nursî

---

¹ Kendinden başka her şeyin fânî olduğu gerçek Bâkî, Allah'tır.

Bâtinî: İçte olan, görünmeyen.

Risalet: Peygamberlik.

Efkâr-ı âmme: Kamuoyu, toplumun genel kanaati.

Zâhirî: Görünen, görünürdeki.

Efrad: Fertler.

“Münâzarât” nâmındaki risalenin bir parçasıdır.

Suâl: Taaddüd-ü zevcât gibi bazı mesâili, bazı ecne-bîler serrîşte ederek, medeniyet nokta-yı nazarın-da şeriata bazı evham ve şübehâtı îrad ediyorlar.

Cevap: Şimdilik mücmelen bir kaide söyleyeceğim. Tafsilini müstakil bir risale ile beyan etmek fikrindeyim.

İşte, İslâmiyet’in ahkâmı iki kısımdır:

Birisi: Şeriat ona müessestir, bu ise hüsn-ü hakikî ve hayr-ı mahzurdur.

İkincisi: Şeriat-ı muaddildir. Yani, gayet vahşî ve gad-dar bir suretten çıkarıp, ehven-i şer ve muaddel ve tabiat-ı beşere tatbiki mümkün ve tamamen hüsn-ü hakikîye geçebilme için zaman ve zeminden alınmış bir surete ifrağ etmiştir. Çünkü tabiat-ı beşerde umumen hüküm-fermâ olan

---

Ehven-i şer: Zararı daha az olan. Kötüler içinde daha az kötü.

Evham: Kuruntular, vehimler.

Hayr-ı mahz: Sırf, tamamen hayır.

Hüküm-fermâ olmak: Hükmetmek, hüküm sürmek.

Hüsn-ü hakikî: Gerçek, hakikî güzelliği.

İfrağ etmek: Başka bir şekil ve kalıba sokmak, çevirmek.

İrad etmek: İfade etmek, söylemek.

Mesâil: Meseleler.

Muaddel: Tâdil edilmiş, düzeltilmiş.

Mücmelen: Kısaca, genel olarak.

Müesses: Kurulu.

Müstakil: Bağımsız, başlı başına.

Serrîşte etmek: Bahane etmek, dile dolamak.

Şeriat-ı muaddil: Tâdil eden, düzelten din, şeriat.

Şübehât: Şüpheler.

Taaddüd-ü zevcât: Çok eşlilik.

bir emri birden refetmek, bir tabiat-ı beşeri birden kalbetmek iktiza eder. Binaenaleyh, şeriat vâzı-ı esaret değildir; belki en vahşî suretten böyle tamamen hürriyete yol açacak ve geçebilecek surete indirmiştir, tâdil etmiştir.

Hem de, dörde kadar taaddüd-ü zevcât tabiata, akla, hikmete muvâfık olmakla beraber; şeriat bir taneden dörde çıkarmamış, belki sekiz-dokuzdan dörde indirmiş. Bâhusus taaddütte öyle şerâit koymuştur ki, ona müraat etmekle hiçbir mazarrata müeddî olmaz. Bazı noktada şer olsa da ehven-i şerdir. Ehven-i şer ise bir adalet-i izafiyedir...

Adalet-i izafiye: “Bir topluluğun selâmeti için bir ferdin rızası olmasa da şartlar gerektirdiğinde hayatı ve hakları feda edilebilir” şeklinde özetlenebilecek göreceli, nisbî adalet.

İktiza etmek: Gerektirmek, îcab ettirmek.

Kalbetmek: Çevirmek, dönüştürmek.

Mazarrat: Zararlar, zararlı şeyler.

Muvâfık olmak: Uygun, yerinde olmak.

Müeddî olmak: Bir şeyin meydana gelmesine sebep olmak.

Müraat etmek: Uymak, riâyet etmek.

Refetmek: Kaldırmak.

Şerâit: Şartlar.

Vâzı-ı esaret: Köleliği vaz' eden, koyan; esir yapan.

Otuz İkinci Söz'ün Üçüncü Mevkîfî'ndan

İkinci Nokta'nın İkinci Mebhası

Ehl-i dalâletin vekili, tutunacak ve dalâletini ona bina edecek hiçbir şey bulamadığı ve mülzem kaldığı zaman şöyle diyor ki: “Ben, saadet-i dünyayı ve lezzet-i hayatı ve terakkiyât-ı medeniyeti ve kemâl-i sanatı, –kendimce– âhireti düşünmemekte ve Allah'ı tanımamakta ve hubb-u dünyada ve hürriyette ve kendine güvenmekte gördüğüm için, insanın ekserisini bu yola şeytanın himmetiyle sevk ettim ve ediyorum.

Elcevap: Biz dahi Kur'ân nâmına diyoruz ki: Ey bîçâre insan! Aklını başına al! Ehl-i dalâletin vekilini dinleme! Eğer onu dinlersen hasâretin o kadar büyük olur ki, tasavvurundan ruh, akıl ve kalb ürperir. Senin önünde iki yol var:

Birisi: Ehl-i dalâletin vekilinin gösterdiği şekâvetli yoldur.

Diğeri: Kur'ân-ı Hakîm'in tarif ettiği saadetli yoldur. İşte o iki yolun pek çok muvâzenelerini, çok Sözler'de,

---

Bîçâre: Çâresiz.

Hasâret: Zarar etme, ziyan, kayıp.

Hubb-u dünya: Dünya sevgisi.

Kemâl-i sanat: Sanatın mükemmelliği.

Muvâzene: Denge, ölçü.

Mülzem: Susturulmuş, mağlup edilmiş.

Şekâvet: Bedbahtlık, mahrumiyet.

Terakkiyât-ı medeniyet: Medenî yükseliş, ilerleme.

hususan Küçük Sözler'de gördün ve anladın. Şimdi makam münasebetiyle binde bir muvâzenelerini yine gör, anla. Şöyle ki:

Şirk ve dalâletin ve fısk ve sefâhetin yolu, insanı nihayet derecede sukut ettiriyor. Hadsiz elemeler içinde nihayetsiz ağır bir yükü zayıf ve âciz beline yükletir. Çünkü insan, Cenâb-ı Hakk'ı tanımazsa ve O'na tevekkül etmezse; o vakit insan, gayet derecede âciz ve zayıf, nihayet derecede muhtaç, fakir, hadsiz musibetlere maruz, elemeli, kederli bir fânî hayvan hükmünde olup,¹ bütün sevdiği ve alâka peydâ ettiği bütün eşyadan mütemâdiyen firak elemi ni çeke çeke, nihayette, bâkî kalan bütün ahbabını bir firak-ı elîm içinde bırakıp, kabrin zulümâtına yalnız olarak gider.

Hem müddet-i hayatında gayet cüz'î bir ihtiyâr ve küçük bir iktidar ve kısacık bir hayat ve az bir ömür ve sönük

¹ Bkz.: A'râf Sûresi, 7/179; Furkan Sûresi, 25/43-44; Muhammed Sûresi, 47/12.

Bâkî: Ebedî, sonsuz.

Cüz'î: Küçük, kıymetsiz.

Fânî: Ölümlü, sonlu.

Fısk: Allah'ın emirlerini terk ve O'na isyan etmek.

Firak: Ayrılık.

Firak-ı elim: Keder ve üzüntü verici ayrılık.

İhtiyâr: İrade, tercih, seçim.

Müddet-i hayat: Hayat süresi.

Mütemâdiyen: Sürekli olarak aralıksız şekilde.

Sefâhet: Zevk, eğlence ve yasak olan şeylere düşkünlük.

Sukut: Düşme.

Şirk: Allah'a ortak koşma.

Zulümât: Karanlıklar.

bir fikir ile nihayetsiz elemeler ile ve emeller ile faydasız çarpışır ve hadsiz arzuların ve makâsıdın tahsiline, semeresiz boşuna çalışır.¹

Hem kendi vücûdunu yüklenemediği hâlde, koca dünya yükünü bîçâre beline ve kafasına yüklenir. Daha cehenneme gitmeden cehennem azabını çeker.²

Evet şu elîm elemi ve dehşetli mânevî azabı hissetmek için, ehl-i dalâlet iptal-i his nev'inden gaflet sarhoşluğu ile muvakkaten hissetmez. Fakat hissedeceği zaman yani kabre yakın olduğu vakit birden hisseder.³ Çünkü Cenâb-ı Hakk'a hakikî abd olmazsa, kendi kendine mâlik zannedecek. Hâlbuki o cüz'î ihtiyâr, o küçük iktidarı ile şu fırtınalı dünyada vücûdunu idare edemiyor. Hayatına muzır mikroptan tut, tâ zelzeleye kadar binler tâife düşmanları,

¹ Bkz.: Mâide Sûresi, 5/5, 53; En'âm Sûresi, 6/88; A'râf Sûresi, 7/147; Hûd Sûresi, 11/16; Zümer Sûresi, 39/65.

² Bkz.: Âl-i İmran Sûresi, 3/56; En'âm Sûresi, 6/124-125; A'râf Sûresi, 7/152; Tevbe Sûresi, 9/55; Ra'd Sûresi, 13/34.

³ Ehl-i dalâletin bu durumuna, Firavun'un son anını anlatan şu âyet işaret etmektedir: "Derken, İsrâiloğullarını denizden geçirdik. Hemen Firavun, askerleriyle beraber zulmederek ve saldırarak peşlerine düştü. Nihayet boğulmak üzere iken: 'İman ettim. İsrâiloğullarının inandığı İlâh'tan başka ilâh yokmuş. Ben de müslümanlardanım.' dedi." (Yunus Sûresi, 10/90).

İptal-i his: Duygunun uyuşturulması için olan.

Muzır: Zararlı.

Makâsıd: Maksadlar, gayeler.

Semere: Meyve, ürün.

Muvakkat: Geçici, belli bir süre

Taife: Topluluk, bölük.

hayatına karşı tehacüm vaziyetinde görür. Elîm bir korku dehşeti içinde her vakit kendine müdhîş görünen kabir kapısına bakıyor.

Hem bu vaziyette iken insaniyet itibarıyla nev-i insanî ile ve dünya ile alâkadar olduğu hâlde, dünyayı ve insanı Hakîm, Alîm, Kadîr, Rahîm, Kerîm bir Zât'ın tasarrufunda tasavvur etmediği ve onları tesadüf ve tabiata havale ettiği için, dünyanın ehvâli ve insanın ahvâli onu daima iz'âç eder. Kendi elemiyle beraber insanların elemi de çeker. Dünyanın zelzelesi, tâunu, tûfanı, kaht u galâsı, fenâ ve zevâli, ona gayet müz'îç ve karanlıklı birer musibet suretinde onu tâzib eder.

Hem şu hâldeki insan, merhamet ve şefkate lâayık değildir. Çünkü kendi kendine bu dehşetli vaziyeti veriyor.

Ahvâl: Hâller, durumlar.

Alîm: Her şeyi bilen Hz. Allah.

Ehvâl: Korkular, sıkıntılar.

Fena: Yokluk, yok olma.

Hakîm: Her şeyi yerli yerince yapan Hz. Allah.

İz'âç etmek: Rahatsız etmek, bunaltmak.

Kadîr: Her şeye gücü yeten, kudreti sonsuz, Hz. Allah.

Kaht u galâ: Kıtlık, kuraklık ve ardından gelen pahalılık.

Kerîm: Cömert, müsamahakâr Hz. Allah.

Müz'îç: Rahatsız edici.

Nev-i İnsanî: İnsan türü.

Rahîm: Kullarına karşı sonsuz lütuf ve merhamet eden Hz. Allah.

Tasavvur: Zihinde şekillendirme, göz önüne getirme.

Tâun: Veba, salgın hastalık

Tâzib etmek: Acı çektirmek, sıkıntı vermek, incitmek.

Tehacüm: Hücum etme, saldırma.

Zevâl: Sona erme, yok olma.

Sekizinci Söz'de kuyuya girmiş iki kardeşin muvâzene-i hâlinde denildiği gibi; nasıl bir adam, güzel bir bahçede, güzel bir ziyafette, güzel ahbablar içinde, nezahetli, tatlı, nâmuslu, hoş, meşrû bir lezzet ve eğlenceye kanaat etmeyip, gayr-i meşrû ve mülevves bir lezzet için çirkin ve necis bir şarabı içse, sarhoş olup kendini kış ortasında, pis bir yerde, vahşi canavarlar içinde tahayyül etse, titreyip bağırpıp çağırıp nasıl merhamete lâyık değil. Çünkü ehl-i nâmus ve mübarek arkadaşlarını canavar tasavvur eder, onlara karşı hakaret eder. Hem ziyafetteki leziz taamları ve temiz kapları mülevves, pis taşlar tasavvur eder, kırma-ya başlar. Hem mecliste muhterem kitapları ve mânidar mektupları mânâsız ve âdi nakışlar tasavvur eder, yırtarak ayak altına atar ve hâkezâ... Böyle bir şahıs, nasıl merhamete müstehak değil, belki tokata müstehaktır.

Öyle de, sû-i ihtiyârından neş'et eden küfür sarhoşluğu ile ve dalâlet divaneliğiyle Sâni-i Hakîm'in şu

Âdi: Sıradan.

Dalâlet: Hak ve hakikatten sapma, dinden ayrılma.

Gayrimeşrû: Meşrû olmayan, dinin müsaade etmediği şey.

Hâkezâ: Bunun gibi, böylece.

Mânidar: Manalı.

Meşrû: Şer'an câiz olan, kanuna uygun, yasal.

Muvâzene-i hâl: Farklı hâl ve vaziyetlerin karşılaştırılması.

Mülevves: Kirletilmiş, kirli.

Necis: Pis, murdar.

Neş'et etmek: Doğmak, ortaya çıkmak.

Nezahet: Ahlak temizliği, incelik, rikkat.

Sâni-i Hakîm: Her şeyi yerli yerince mükemmel bir şekilde yaratan Hz. Allah.

Sû-i ihtiyâr: İradeyi kötü yönde kullanma, hatalı tercih.

Tahayyül etmek: Hayal etmek, düşünmek.

misafirhâne-i dünyasını, tesadüf ve tabiat oyuncağı olduğunu tevehhüm edip ve cilve-i esmâ-yı ilâhiyeyi tazelen diren masnûatın, zamanın geçmesiyle vazifelerinin bittiğinden âlem-i gayba geçmelerini, adem ile idam tasavvur ederek.. ve tesbihât sadâlarını, zevâl ve firak-ı ebedî vaveylâsı olduklarını tahayyül ettiğinden.. ve mektubât-ı samedâniye olan şu mevcudât sayfalarını, mânâsız, karmakarışık tasavvur ettiğinden.. ve âlem-i rahmete yol açan kabir kapısını zulümât-ı adem ağzı tasavvur ettiğinden.. ve eceli, hakikî ahbaplara visal dâveti olduğu hâlde, bütün ahbaplardan firak nöbeti tasavvur ettiğinden hem kendini dehşetli bir azab-ı elîmde bırakıyor; hem mevcudâtı, hem Cenâb-ı Hakk'ın esmâsını, hem mektubâtını inkâr ve tezyif ve tahkir ettiğinden, merhamete ve şefkate lââyık olmadığı gibi, şiddetli bir azaba da müstehaktır. Hiçbir cihette merhamete lââyık değildir.

Adem: Yokluk.

Âlem-i gayb: Gayb âlemi, beş duyu organı ile kavranamayan alem.

Azab-ı elîm: Yakıcı azap.

Cilve-i esmâ-yı ilâhiye: Cenâb-ı Hakk'ın sıfatlarına ad olan isimlerin tecellîsi, parıltısı.

Firak: Ayrılık.

Firak-ı ebedî: Ebedî ayrılık.

Masnûat: Sanat eseri olan varlıklar. (Allah'ın yarattığı her şey.)

Mektubât-ı samedâniye: Allah'tan (c.c) gelen mektuplar.

Tahkir: Küçük görme.

Tevehhüm etmek: Sanmak, zannetmek, vehmetmek.

Tezyif: Küçültme, değersiz hâle getirme.

Vâveylâ: Çılgılık, yaygara, feryat.

Visal: Kavuşma.

Zevâl: Sona erme, yok olma.

Zulümât-ı adem: Yokluk karanlığı.

İşte ey bedbaht ehl-i dalâlet ve sefâhet! Şu dehşetli sukuta karşı ve ezici me'yusiyete mukabil; hangi tekemmülünüz, hangi fünûnunuz, hangi kemâliniz, hangi medeniyetiniz, hangi terakkiyâtınız karşı gelebilir? Ruh-u beşerin eşedd-i ihtiyaç ile muhtaç olduğu hakikî teselliye nerede bulabilirsiniz?

Hem güvendiğiniz ve bel bağladığınız ve âsâr-ı ilâhiyeyi ve ihsanat-ı rabbâniyeyi onlara isnad ettiğiniz hangi tabiatınız, hangi esbabınız, hangi şerikiniz, hangi keşfiyâtınız, hangi milletiniz, hangi bâtil mâbudunuz, sizi sizce idam-ı ebedî olan mevtin zulümâtından kurtarıp; kabir hudûdundan, berzah hudûdundan, mahşer hudûdundan, sırat köprüsünden hâkimâne geçirebilir, saadet-i ebediyeye

Âsâr-ı ilâhiye: İlâhî eserler.

Bedbaht: Bahtsız, talihsiz, mahrum.

Berzah: Ruhların ölümden sonra kıyâmete kadar kalacakları kabir hayatı.

Ehl-i dalâlet: Dalâlette olanlar, doğru yoldan çıkanlar, sapkınlı.

Esbab: Sebepler.

Eşedd-i ihtiyaç: Çok şiddetli ihtiyaç.

Fünun: İlimler.

Hâkimâne: Hükmedercesine.

İdam-ı ebedî: Ebedî yok etme, öldürme.

İhsanat-ı rabbâniye: Rabbânî ih-sanlar, lütuflar.

Keşfiyât: Keşifler, gizli olan hakikatlere aşinâ olma.

Mahşer: İnsanların ve cinlerin, Allah'a hesap vermek için toplanacağı meydan.

Me'yusiyet: Ümitsiz, kederli olma hâli.

Mevt: Ölüm.

Ruh-u beşer: İnsan ruhu.

Sefâhet: Zevk, eğlence ve yasak şeylere düşkünlük.

Şerik: Ortak, eş.

Tekemmül: Olgunlaşma, kemâle erme.

Terakkiyât: İlerlemeler, yükselmeler, gelişmeler.

Zulümât: Karanlıklar.

mazhar edebilir? Hâlbuki kabir kapısını kapamadığınız için, siz kat'î olarak bu yolun yolcususunuz. Böyle bir yolcu, öyle birisine dayanır ki, bütün bu daire-i azîme ve bu geniş hudûtlar, O'nun taht-ı emrinde ve tasarrufundadır.

Hem dahi, ey bedbaht ehl-i dalâlet ve gaflet! “Gayr-i meşrû bir muhabbetin neticesi, merhametsiz azab çekmektir.” kaidesi sırrınca siz, fitratınızdaki Cenâb-ı Hakk'ın zât ve sıfât ve esmâsına sarfedilecek muhabbet ve mârifet istidadını ve şükür ve ibâdât cihâzâtını, nefsinize ve dünyaya gayr-i meşrû bir surette sarfettiğinizden, bilistihkak cezasını çekiyorsunuz. Çünkü Cenâb-ı Hakk'a ait muhabbeti, nefsinize verdiniz. Mahbubunuz olan nefsinizin hadsiz belâsını çekiyorsunuz. Çünkü hakikî bir rahatı o mahbubunuza vermiyorsunuz. Hem onu, hakikî mahbub olan Kadîr-i Mutlak'a tevekkül ile teslim etmiyorsunuz, daima elem çekiyorsunuz.

Hem Cenâb-ı Hakk'ın esmâ ve sıfâtına ait muhabbeti, dünyaya verdiniz ve âsâr-ı sanatını, âlemin esbabına taksim ettiniz.. belâsını çekiyorsunuz. Çünkü o hadsiz

---

Âsâr-ı sanat: Sanat eserleri.

Bilistihkak: Hakkıyla, hak ederek, kazanarak.

Cihâzât: Cihazlar, donanımlar.

Daire-i azîme: Büyük daire, büyük saha.

İbâdât: İbadetler.

Kadîr-i Mutlak: Sınırsız kudret sahibi Allah (c.c).

Mazhar etmek: Nâil etmek, eriş-tirmek.

Sıfât ve esmâ: Sıfatlar ve isimler.

Taht-ı emr: Emri altında.

mahubularınızın bir kısmı size “Allah’a ismarladık!” demeyip, size arkasını çevirip, bırakıp gidiyor. Bir kısmı sizi hiç tanımıyor, tanısa da sizi sevmiyor, sevse de size bir fayda vermiyor. Daima hadsiz firaklardan ve ümitsiz dönme-mek üzere zevâllerden azab çekiyorsunuz.

İşte ehl-i dalâletin saadet-i hayatiye ve tekemmülât-ı insaniye ve mehâsin-i medeniyet ve lezzet-i hürriyet dedikleri şeylerin iç yüzleri ve mahiyetleri budur. Sefâhet ve sarhoşluk bir perdedir, muvakkaten hissettirmez. “Tuh onların aklına!” de...

Amma Kur’ân’ın cadde-i nuraniyesi ise; bütün ehl-i dalâletin çektiği yaraları, hakâik-i imaniye ile tedavi eder, bütün evvelki yoldaki zulümâtı dağıtır, bütün dalâlet ve helâket kapılarını kapatır. Şöyle ki:

İnsanın zaaf ve aczini ve fakr ve ihtiyacını, bir Kadîr-i Rahîm’e tevekkül ile tedavi eder.¹ Hayat ve vücûdun

¹ “Allah’a tevekkül etme” ile ilgili bazı ayetlere bkz.: Âl-i İmran Sûresi, 3/122; A’râf Sûresi, 7/89; Tevbe Sûresi, 9/129; Hûd Sûresi, 11/56.

Cadde-i nuraniye: Nurlu cadde

Hakâik-i imaniye: İman hakikatleri.

Helâket: Yıkılma, mahvolma.

Kadîr-i Rahîm: Çok merhametli ve her şeye gücü yeten Allah (c.c).

Lezzet-i hürriyet: Özgürlük lezzeti.

Mehâsin-i medeniyet: Medeniyet nimetleri, güzellikleri.

Muvakkaten: Belli bir süre için, geçici olarak.

Saadet-i hayatiye: Hayat saadeti, mutluluğu.

Tekemmülât-ı insaniye: İnsanın becerileriyle geliştirdikleri, medeniyet.

Zevâl: Sona erme, yok olma.

yükünü, O'nun kudretine, rahmetine teslim edip;¹ kendine yüklemeyip belki kendisi o hayatına ve nefsine biner hükümünde bir rahat makam bulur. Kendisinin “nâtık bir hayvan” değil, belki hakikî bir insan ve makbul bir misafir-i Rahmân olduğunu bildirir. Dünyayı, bir misafirhâne-i Rahmân olduğunu göstermekle ve dünyadaki mevcudât ise, esmâ-yı ilâhiyenin aynaları olduklarını.. ve masnûatı ise, her vakit tazelenen mektubât-ı samedâniye olduklarını bildirmekle, insanın fenâ-yı dünyadan ve zevâl-i eşyadan ve hubb-u fâniyâtтан gelen yaralarını güzelce tedavi eder ve evhamın zulümâtından kurtarır.

Hem mevt ve eceli, âlem-i berzaha giden ve âlem-i bekâda olan ahablara visal ve mülâkat mukaddimesi olarak gösterir. Ehl-i dalâletin nazarında bütün ahabından

¹ “Allah'a teslim olma” ile ilgili bazı ayetlere bkz.: Bakara Sûresi, 2/112, 131; Nisâ Sûresi, 4/125; Lokman Sûresi, 31/22; Zümer Sûresi, 39/54.

Âlem-i bekâ: Ebedî âlem, sonsuz hayat.

Âlem-i berzah: Ruhların ölümden sonra gittikleri kabir hayatı.

Evham: Kuruntular, şüpheler.

Fenâ-yı dünya: Dünyanın faniliği, gelip geçici olması.

Hubb-u fâniyât: Fani, geçici şeyleri sevmek.

Masnûat: Sanat eseri olan varlıklar. (Allah'ın yarattığı her şey.)

Mektubât-ı samedâniye: Cenâb-ı Hakk'ın her şeyi kuşatan, sınırsız kudretini gösteren, birçok mâna ifade eden varlıklar.

Mevcudât: Varlıklar, yaratılmışlar.

Mukaddime: Önce gelen, önceki.

Mülâkat: Kavuşma, buluşma.

Nâtık: Konuşan, düşündüğünü ifade edebilen.

Visal: Ulaşma. Sevgiliye kavuşma.

Zevâl-i eşya: Eşyanın yok olması.

bir firak-ı ebedî telâkki ettiği ölüm yaralarını böylece tedavi eder ve o firak, ayn-ı lika olduğunu isbat eder. Hem kabrin âlem-i rahmete ve dâr-ı saadete ve bağistan-ı cinâna ve nuristan-ı Rahmân'a açılan bir kapı olduğunu isbat etmekle, beşerin en müdhiş korkusunu izale edip, en elîm ve kasâvetli ve sıkıntılı olan berzah seyahatini, en leziz ve ünsiyetli ve ferahlı bir seyahat olduğunu gösterir. Kabir ile ejderha ağzını kapatır, güzel bir bahçeye kapı açar. Yani kabir, ejderha ağzı olmadığını; belki bağistan-ı rahmete açılan bir kapı olduğunu gösterir.

Hem mümine der: "İhtiyârın cüz'î ise, kendi Mâlik'inin irade-i külliyesine işini bırak.¹ İktidarın küçük ise, Kadîr-i Mutlak'ın kudretine itimad et.² Hayatın az ise,

¹ Bkz.: Mümin Sûresi, 40/44.

² Bkz.: Âl-i İmran Sûresi, 3/159, 173; Nisâ Sûresi, 4/81; Mâide Sûresi, 5/23; Hûd Sûresi, 11/123; İbrahim Sûresi, 14/12...

Âlem-i rahmet: Rahmet dünyası.

Ayn-ı lika: Kavuşmanın tâ kendisi

Bağistan-ı cinân: Cennet bağları.

Bağistan-ı rahmet: Allah'ın rahmet eseri nimetleriyle dolu bahçe, Cennet bahçesi.

Cüz'î: Küçük, kıymetsiz, mühim olmayan.

Dâr-ı saadet: Mutluluk diyarı, cennet.

Firak-ı ebedî: Ebedî ayrılık.

İhtiyâr: İrade, tercih, seçim.

İktidar: Güç yetme, yapabilme.

İrâde-i külliye: Cenâb-ı Hakk'ın kapsamlı ve mutlak iradesi.

Kadîr-i Mutlak: Her şeye gücü yeten mutlak ve sınırsız kudret sahibi Hz. Allah.

Kasâvet: Kalp katılığı, tasa, üzüntü.

Mâlik: Sahip.

Nuristan-ı Rahmân: Merhamet ve ihsanı çok fazla olan Cenâb-ı Hakk'ın nurlu âlemi.

Telâkki etmek: Algılamak, anlamak, bakmak.

Ünsiyet: Birine ısınma, dostluk, ahbablık.

hayat-ı bâkiyeyi düşün.¹ Ömrün kısa ise; ebedî bir ömrün var, merak etme. Fikrin sönük ise; Kur'ân'ın güneşi altına gir, imanın nuruyla bak ki; yıldız böceği olan fikrin yerine her bir âyet-i Kur'ân, birer yıldız misillü sana ışık verir.² Hem hadsiz emellerin, elemelerin varsa, nihayetsiz bir sevap ve hadsiz bir rahmet seni bekliyor.³ Hem hadsiz arzuların, makâsıdın varsa, onları düşünüp muztarip olma. Onlar bu dünyaya sığışmaz. Onların yerleri başka diyardır ve onları veren de başkadır.”⁴

Hem der: “Ey insan! Sen, kendine mâlik değilsin.⁵ Sen, kudreti nihayetsiz bir Kadîr, rahmeti hadsiz bir Rahîm-i Zât-ı Zülcelâl'in memlûküsün.⁶ Öyle ise sen, kendi

¹ Bkz.: Tevbe Sûresi, 9/38; Yunus Sûresi, 10/24; Kehf Sûresi, 18/45; Hadîd Sûresi, 57/20; Mümin Sûresi, 40/39; Duhâ Sûresi, 93/4.

² Bkz.: Yunus Sûresi, 10/57; Yusuf Sûresi, 12/111; İbrahim Sûresi, 14/1; Tegabun Sûresi, 64/8; Nisâ Sûresi, 4/174 ...

³ Bkz.: Bakara Sûresi, 2/157, 218; Âl-i İmran Sûresi, 3/107; Nisâ Sûresi, 4/96, 175; A'râf Sûresi, 7/156.

⁴ Bkz.: Yâsîn Sûresi, 36/55; Sâffât Sûresi, 37/42-43, 46; Sâd Sûresi, 38/52; Zuhuruf Sûresi, 43/71, 73; Muhammed Sûresi, 47/15.

⁵ Bkz.: A'râf Sûresi, 7/188; Yunus Sûresi, 10/49; Cin Sûresi, 72/21.

⁶ Bkz.: Âl-i İmran Sûresi, 3/30; Mâide Sûresi, 5/118; Hicr Sûresi, 15/49; İsrâ Sûresi, 17/65; Müminûn Sûresi, 23/109...

Hayat-ı bâkiye: Bâkî hayat, âhiret hayatı.

Makâsıd: Maksatlar.

Memlûk: Kul, köle.

Misillü: Gibi.

Muztarip: Acı çeken, ızdırap duyan, sıkıntılı.

Rahîm-i Zât-ı Zülcelâl: Celâl ve ululuk sahibi, çok merhamet ve ih-sanı olan Allah (c.c).

hayatını kendine yükleyip zahmet çekme. Çünkü hayatı veren O'dur, idare eden de O'dur.¹

Hem dünya sahipsiz değil ki, sen kendi kafana dünya yükünü yüklettirerek ehvâlini düşünüp merak etme. Çünkü onun sahibi Hakîm'dir, Alîm'dir.² Sen de misafirsin, fuzulî olarak karışma, karıştırma. Hem insanlar,³ hayvanlar gibi mevcudât, başı boş değiller, belki vazifedar memurdurlar. Bir Hakîm-i Rahîm'in nazarındadırlar. Onların âlâm ve meşakkatlerini düşünüp, ruhu na elem çektirme. Ve onların Hâlık-ı Rahîm'inin rahmetinden daha ileri şefkatini sürme. Hem sana düşmanlık vaziyetini alan mikroptan, tâ tâun ve tûfan ve kaht ve zelzeleye kadar bütün eşyanın dizginleri, o Rahîm-i Hakîm'in elindedirler.⁴ O Hakîm'dir, abes iş yapmaz.

¹ Bkz.: Âl-i İmran Sûresi, 3/156; A'râf Sûresi, 7/158; Tevbe Sûresi, 9/116; Yunus Sûresi, 10/56...

² Bkz.: Bakara Sûresi, 2/107; Âl-i İmran Sûresi, 3/26, 189; Mâide Sûresi, 5/40, 120; En'âm Sûresi, 6/73; A'râf Sûresi, 7/158.

³ Bkz.: Müminûn Sûresi, 23/115; Kıyâmet Sûresi, 75/36.

⁴ Bkz.: Âl-i İmran Sûresi, 3/83; Müminûn Sûresi, 23/88; Mülk Sûresi, 67/1, Fussilet Sûresi, 41/11; Zümer Sûresi, 39/63, 67.

Âlâm: Elemler.

Alîm: İlim sahibi, ilmiyle her şeyi bilen Allah (c.c).

Ehvâl: Korkular, sıkıntılar.

Hakîm: Her şeyi tam, yerli yerince yapan Allah (c.c).

Hakîm-i Rahîm: Her şeyi yerli

yerince yapan, pek merhametli Hz. Allah (c.c.).

Hâlık-ı Rahîm: Sonsuz merhamet ve şefkat sahibi her şeyi yoktan yaratan Allah (c.c).

Meşakkat: Sıkıntı, zahmet, zorluk.

Rahîm'dir, rahîmiyeti çoktur. Yaptığı her işinde bir nevi lütuf var.¹

Hem der: “Şu âlem çendan fânîdir, fakat ebedî bir âlemin levâzımâtını yetiştiriyor. Çendan zâildir, geçicidir; fakat bâkî meyveler veriyor, bâkî bir Zât'ın bâkî esmâsının cilvelerini gösteriyor. Ve çendan lezzetleri az, elemeleri çoktur; fakat Rahmân-ı Rahîm'in iltifâtâtı, zevâlsiz hakikî lezzetlerdir. Elemler ise sevap cihetiyle mânevî lezzet yetiştiriyor.² Madem meşrû daire, ruh ve kalb ve nefsin bütün lezzetlerine, safalarına, keyiflerine kâfidir. Gayr-i meşrû daireye girme. Çünkü o dairedeki bir lezzetin bazen bin elemi var. Hem hakikî ve dâimî lezzet olan iltifâtât-ı rahmaniye'yi kaybetmeye sebeptir.”³

¹ Bkz.: Şûrâ Sûresi, 42/19.

² Bkz.: Hûd Sûresi, 11/23; Furkan Sûresi, 25/75-76; Ankebût Sûresi, 29/58; Ahkaf Sûresi, 46/14; Fetih Sûresi, 48/5.

³ Bkz.: Bakara Sûresi, 2/81, 275; Furkan Sûresi, 25/68-69; Yunus Sûresi, 10/27, 52; Müminûn Sûresi, 23/103.

Bâkî: Ebedî, sonsuz.

Çendan: Gerçi.

Fânî: Ölümlü, sonlu.

İltifâtât: Lütuflar, iyilikler.

İltifâtât-ı rahmaniye: Sonsuz merhamet sahibi Allah'ın iltifatları.

Levâzımat: Gerekli, lâzım olan şeyler.

Rahîmiyet: Cenâb-ı Hakk'ın her bir varlığa kendi hususiyetlerine

göre ayrı ayrı tecellî eden merhameti.

Rahmân-ı Rahîm: Zâtında sonsuz rahmet sahibi olan, varlığa da bu engin merhametiyle şefkat eden Hz. Allah.

Safa: Gönül rahatlığı ve sevinçli olma hâli.

Zâil: Geçici.

Zevâl: Sona erme, yok olma.

Hem dalâletin yolunda sâbıkan beyan edildiği gibi esfel-i sâfilîne insanı öyle bir sukut ettiriyor ki; hiçbir medeniyet, hiçbir felsefe ona çâre bulamadıkları ve o derin zulümât kuyusundan hiçbir terakkiyât-ı beşeriye, hiçbir kemâlât-ı fenniye insanı çıkaramadığı hâlde, Kur'ân-ı Hakîm, iman ve amel-i sâlih ile o esfel-i sâfilîne sukuttan insanı âlâ-yı illiyyîne çıkarır ve delâil-i kat'iyye ile çıkarmasını isbat ediyor.. ve o derin kuyuyu terakkiyât-ı mânevîyenin basamaklarıyla ve tekemmülât-ı ruhiyenin cihâzâtıyla dolduruyor.¹

Hem beşerin uzun ve fırtınalı ve dağdağalı olan ebed tarafındaki yolculuğunu gayet derecede teshil eder ve kolaylaştırır. Bin, belki elli bin senelik mesafeyi bir günde kestirecek vesâiti gösterir. Hem Sultan-ı Ezel ve Ebed olan

¹ Bkz.: İnşikak Sûresi, 84/25; Tîn Sûresi, 95/5-6; Asr Sûresi, 103/2-3.

Âlâ-yı illiyyîn: En yüksek mertebe, cennetin en yüksek derecesi.

Amel-i sâlih: Allah rızasına uygun amel, iyi iş.

Delâil-i kat'iyye: Kat'i deliller.

Esfel-i sâfilîn: En aşağı yer. İnsanın düşebileceği en kötü durum, en aşağı dereke.

Kemâlât-ı fenniye: İlimlerin gelişmesi, ilim ve teknolojide ilerleme.

Kur'ân-ı Hakîm: Hüküm ve hikmet kitabı Kur'ân-ı Kerîm.

Sâbıkan: Daha önce geçtiği üzere.

Sukut etmek: Düşmek.

Sultan-ı Ezel ve Ebed: Kâinatın ezeli ve ebedî mutlak hâkimi Allah (c.c).

Tekemmülât-ı ruhiye: Ruhi olgunlaşma, kemâle erme.

Terakkiyat-ı beşeriye: İnsanlığa ait ilerlemeler.

Terakkiyât-ı mânevîye: Mânevî yükseliş, ilerleme.

Teshil: Kolaylaştırma.

Vesâit: Vâsıtalar.

Zulümât: Karanlıklar.

Zât-ı Zülcelâl'i tanıttirmekle insanı, O'na bir memur abd ve bir vazifedar misafir vaziyetini verir.

Hem dünya misafirhânesinde, hem berzahî ve uhrevî menzillerde kemâl-i rahatla seyahatini temin eder. Nasıl ki bir padişahın müstakîm bir memuru, onun daire-i memleketinde, hem her vilayetin hudutlarından sühûletle ve tayyare, gemi, şimendifer gibi süratli vâsita-yı seyahatle gezer, geçer. Öyle de Sultan-ı Ezeli'ye iman ile intisap eden ve amel-i sâlih ile itaat eden bir insan, şu misafirhâne-i dünya menzillerinden ve âlem-i berzah ve âlem-i mahşer dairelerinden ve hâkezâ.. kabirden sonraki bütün âlemlerin geniş hudutlarından berk ve burak süratinde geçer. Tâ saadet-i ebediyeyi bulur. Ve şu hakikati kat'î isbat eder ve asfiya ve evliyaya gösterir.

Âlem-i berzah: Kabir hayatı.

Âlem-i mahşer: Kabir hayatının bitiminden sonra insanların yenisinden toplanıp diriltilecekleri âlem.

Asfiya: İlim ve takvasıyla peygamber aleyhisselam'ın gerçek varisleri.

Berk: Şimşek.

Berzahî: Kabir alemine ait.

Burak: Peygamber Efendimiz'in (s.a.s.) miraca çıkarken bindiği binek.

Daire-i memleket: Ülke sınırları.

Evliya: Veliler, Allah dostları.

Hâkezâ: Bunun gibi, böylece.

İntisap: Bağlanma, mensup olma.

Menzil: Kalınan yer, mesken, ev.

Müstakîm: Doğru yolda olan, doğru, hilesiz, temiz.

Sultan-ı Ezeli: Kâinatın ezeli ve mutlak hâkimi Allah (c.c).

Sühûlet: Kolaylık.

Şimendifer: Tren.

Tayyare: Uçak.

Uhrevî: Âhirete ait.

Vâsita-yı seyahat: Seyahat vasıtası.

Zât-ı Zülcelâl: Sonsuz yücelik ve heybet sahibi Allah (c.c).

Hem de Kur'ân'ın hakikati der ki; "Ey mümin! Sendeki nihayetsiz muhabbet kabiliyetini, çirkin ve noksan ve şerûr ve sana muzır olan nefsi-i emmârene verme.¹ Onu mahbub ve onun hevâsını kendine mâbud ittihaz etme.² Belki sendeki o nihayetsiz muhabbet kabiliyetini, nihayetsiz bir muhabbete lâıyk, hem nihayetsiz sana ihsan edebilen.. hem istikbalde seni nihayetsiz mesud eden, hem bütün alâkadar olduğun ve onların saadetleriyle mesûd olduğun bütün zâtları ihsanatıyla mesûd eden.. hem nihayetsiz kemâlâtı bulunan ve nihayetsiz derecede kudsî, ulvî, münezzeh, kusursuz, noksansız, zevâlsiz cemâl sahibi olan.. ve bütün esmâsı, nihayet derecede güzel olan ve her isminde pek çok envâr-ı hüsn ve cemâl bulunan.. ve cennet bütün güzellikleriyle ve nimetleriyle, O'nun

¹ Bkz.: Yusuf Sûresi, 12/53.

² Bkz.: Nisâ Sûresi, 4/135; Kehf Sûresi, 18/28; Tâhâ Sûresi, 20/16; Furkan Sûresi, 25/43; Kasas Sûresi, 28/50; Câsiye Sûresi, 45/23.

Cemâl: Güzellik.

Envâr-ı hüsn: Güzellik nurları.

Esmâ: İsimler.

Hevâ: İstek, düşkünlük, nefsin zararlı ve günah olan arzuları.

İhsanat: İhsanlar, lütuflar.

İttihaz etmek: Kabul etmek, adanmak, edinmek.

Kemâlât: Faziletler, iyilikler, mükemmellikler.

Kudsî: Kutsal, mukaddes.

Mâbud: Kendisine ibadet edilen.

Mahbub: Sevgili.

Münezzeh: Kusur ve noksanlıktan uzak olan.

Nefsi-i emmâre: Kötülüğü isteyen nefis.

Şerûr: Çok şerli, zararlı, kötü.

Ülvi: Yüce.

Zevâl: Sona erme, yok olma.

cemâl-i rahmetini ve rahmet-i cemâlini gösteren.. ve sevimli ve sevilen bütün kâinattaki bütün hüsün ve cemâl ve mehâsin ve kemâlât, O'nun cemâline ve kemâline işâret eden ve delâlet eden ve emâre olan bir Zât'ı, mahub ve mâbud ittihaz et.”¹

Hem der: “Ey insan! O'nun esmâ ve sıfâtına ait istidad-ı muhabbetini, sâir bekâsız mevcudâta verme; faydasız mahlûkâta dağıtma.² Çünkü âsâr ve mahlûkât fânîdirler. Fakat o âsârda ve o masnûatta nakışları, cilveleri görünen esmâ-yı hüsnâ bâkîdirler, dâimîdirler.³ Ve esmâ ve sıfâtın her birisinde binler merâtib-i ihsan ve cemâl ve binler tabakat-ı kemâl ve muhabbet var. Sen yalnız Rahmân ismine

¹ Bkz.: Tâhâ Sûresi, 20/14; Zümer Sûresi, 39/2,66; Yasin Sûresi, 36/60-61.

² Bkz.: Bakara Sûresi, 2/165; En'am Sûresi, 6/76-79; Tevbe Sûresi, 9/23-24; Kıyâmet Sûresi, 75/20-35; Dehr Sûresi, 76/27.

³ Bkz.: Kasas Sûresi, 28/88; Rahmân Sûresi, 55/25,26.

Âsâr: Eserler, izler.

Bâkî: Sürekli, dâimî.

Bekâ: Kalıcı olma, ebedîlik.

Cemâl-i rahmet: Cenâb-ı Hakk'ın rahmetinin güzelliği.

Esmâ-yı hüsnâ: Cenâb-ı Hakk'ın güzel isimleri.

Fânî: Gelip geçici.

İstidad-ı muhabbet: Sevme kabiliyeti, yeteneği.

Masnûat: Her biri bir sanat eseri olan varlıklar. Allah'ın yarattığı her

şey.

Mehâsin: Güzellikler.

Merâtib-i ihsan ve cemâl: Lütuf ve güzelliğin dereceleri.

Rahmân: Merhamet ve ihsanı çok fazla olan Hz. Allah.

Rahmet-i cemâl: İlâhî güzelliğin rahmet ciheti.

Tabakat-ı kemâl ve muhabbet: Mükemmellik ve muhabbetin dereceleri.

bak ki; cennet bir cilvesi ve saadet-i ebediye bir lem'ası ve dünyadaki bütün rızık ve nimet, bir katresidir.”¹

İşte şu muvâzene, ehl-i dalâletle ehl-i imanın hayat ve vazife cihetindeki mahiyetlerine işaret eden

لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ ۝ ثُمَّ رَدَدْنَاهُ أَسْفَلَ سَافِلِينَ ۝
 إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ² hem netice ve âkîbetlerine
 işaret eden³ مَا بَكَتْ عَلَيْهِمُ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ³ olan âyete
 dikkat et. Ne kadar ulvî, mu'cizâne, beyan ettiğimiz
 müvâzeneyi ifade ederler.

• *Birinci âyet*, On Birinci Söz'de tafsilen o âyetin i'câzkârâne ve îcazkârâne ifade ettiği hakikati, o Söz'de beyan edildiğinden, onu oraya havale ederiz.

• *İkinci âyet* ise, yalnız bir küçük işaretle göstereceğiz ki, ne kadar ulvî bir hakikati ifade ediyor. Şöyle ki:

¹ Bkz.: Meryem Sûresi, 19/61, 93; Rahmân Sûresi, 55/1-12; Mülk Sûresi, 67/19-20.

² “Biz insanı en mükemmel surette yarattık. Sonra da onu en aşağı derekeye düşürdük. Ancak iman edip güzel ve makbul işler yapanlar müstesnadır.” (Tîn Sûresi, 95/4-6).

³ “(Merhamete lâyık olma haklarını kaybettiklerinden) perişan hâllerine gök de ağlamadı, yer de ağlamadı.” (Duhân Sûresi, 44/29).

İ'câzkârâne: Mu'cizeli bir tarzda.

Mu'cizâne: Mu'cizeli bir şekilde.

İcazkârâne: Veciz bir şekilde, az sözle çok manalar anlatarak.

Muvâzene: Denge, ölçü.

Tafsilen: Ayrıntılı olarak.

Lem'a: Parıltı.

Şu âyet, mefhum-u muvâfık ile şöyle ferman ediyor: “Ehl-i dalâletin ölmesiyle semâvât ve zemin, onların üstünde ağlamıyorlar.” Ve mefhum-u muhalif ile delâlet ediyor ki: “Ehl-i imanın dünyadan gitmesiyle, semâvât ve zemin, onların üstünde ağlıyor.” Yani ehl-i dalâlet; madem semâvât ve arzın vazifelerini inkâr ediyor, mânâlarını bilmiyor, onların kıymetlerini iskat ediyor, Sâni'lerini tanımıyor. Onlara karşı bir hakaret, bir adâvet ettiğinden elbette semâvât ve zemin, onlara ağlamak değil, belki onlara nefrin eder, onların gebermesiyle memnun olurlar. Ve mefhum-u muhalif ile der: “Semâvât ve arz, ehl-i imanın ölmesiyle ağlarlar.” Zira ehl-i iman ise –çünkü semâvât ve arzın vazifelerini bilir. Hakikî hakikatlerini tasdik ediyor. Ve onların ifade ettikleri mânâları iman ile anlıyor– “Ne kadar güzel yapılmışlar, ne kadar güzel hizmet ediyorlar.” diyor. Ve onlara lâıyk kıymeti veriyor ve ihtiram ediyor. Cenâb-ı Hak hesabına onlara ve onlar ayna oldukları esmâya muhabbet ediyor. İşte bu sır içindir ki semâvât ve zemin, ağlar gibi ehl-i imanın zevâline mahzun oluyolar.¹

¹ İnsanlığın İftihar Tablosu (*sallâllâhu aleyhi ve sellem*), “Arş'ın Sa'd İbn-i Muaz'ın (*radıyallâhu anhi*) vefatıyla sarsıldığı” ifade buyurmuştur. Bkz.: Buhârî, *menâkıbu'l-ensar* 12; Müslim, *fezâilü's-sahâbe* 123-125; Tirmizî, *menâkıb* 50.

Adâvet: Düşmanlık.

Mahzun olmak: Hüzünlenmek, üzölmek.

Mefhum-u muhalif: Kastedilen mananın tam tersi anlam.

Mefhum-u muvâfık: Doğrudan anlaşılan mana.

Sâni': Yaradan.

Semâvât: Gökler.

Zevâl: Sona erme, yok olma.

Mühim Bir Suâl

Diyorsunuz ki: “Muhabbet, ihtiyârî değil. Hem ihtiyac-ı fitrîye binâen, leziz taamları ve meyveleri severim. Peder ve vâlîde ve evlâtlarımı severim. Refika-yı hayatımı severim. Dost ve ahbablarımı severim. Enbiya ve evliyayı severim. Hayatımı, gençliğimi severim. Baharı ve güzel şeyleri ve dünyayı severim. Nasıl bunları sevmeyeceğim? Nasıl bütün bu muhabbetleri, Cenâb-ı Hakk’ın zât ve sıfât ve esmâsına verebilirim? Bu ne demektir?”

İncevap: “Dört Nükte”yi dinle.

Birinci Nükte

Muhabbet, çendan ihtiyârî değil. Fakat ihtiyâr ile, muhabbetin yüzü, bir mahbubdan diğer bir mahbuba döner. Mesela: Bir mahbubun çirkinliğini göstermekle veya hut asıl lâyıık-ı muhabbet olan diğer bir mahbuba perde

Binâen: Bunun üzerine, bundan dolayı.

Çendan: Gerçi.

Enbiya: Nebîler, peygamberler.

Esmâ: İsimler.

Evliya: Velîler, Allah dostları.

İhtiyac-ı fitrî: Tabîî ihtiyaç.

İhtiyârî: Kişinin tercih ve iradesi ile yapması.

Lâyık-ı muhabbet: Sevgiye değer.

Refika-yı hayat: Hayat arkadaşı, eş, hanım.

Sıfât: Sıfatlar.

Taam: Yiyecek.

Zât: Kendi, öz, asıl.

veya ayna olduğunu göstermekle, muhabbetin yüzü, mecâzî mahbuptan hakikî mahbuba çevrilebilir.

İkinci Nükte

Tâdâd ettiğin sevdiklerini, sevme demiyoruz. Belki onları Cenâb-ı Hakk'ın hesabına ve O'nun muhabbeti nâmına sev, deriz. Mesela: Leziz taamları, güzel meyvele-ri, Cenâb-ı Hakk'ın ihsanı ve o Rahmân-ı Rahîm'in in'amı cihetinde sevmek, "Rahmân" ve "Mün'im" isimlerini sevmektir, hem mânevî bir şükürdür. Şu muhabbet, yalnız nefis hesabına olmadığını ve Rahmân nâmına olduğunu gösteren; meşrû dairesinde kanaatkârâne kazanmak ve mütefekkirâne, müteşekkirâne yemektir.

Hem peder ve vâlideyi şefkat ile teşhiz eden ve seni onların merhametli elleriyle terbiye ettiren hikmet ve rahmet hesabına onlara hürmet ve muhabbet, Cenâb-ı Hakk'ın muhabbetine aittir.¹ O muhabbet ve hürmet, şefkat; Allah

¹ Bkz.: Bakara Sûresi, 2/83; Nisâ Sûresi, 4/36; En'am Sûresi, 6/151; İbrahim Sûresi, 14/41; İsrâ Sûresi, 17/23; Ankebût Sûresi, 29/8...

İn'am: Nimet verme, iyilik etme.

Kanaatkârâne: Kanaat sahibi bir kimseye yakışır tarzda.

Mahbub: Sevgili.

Mecâzî: Hakikî olmayan.

Mün'im: Nimet veren Allah (c.c).

Mütefekkirâne: Tefekkür ederek, düşünenlere has bir şekilde.

Müteşekkirâne: Şükrederek, şükür edenlere lâayık bir şekilde.

Rahmân: Zatı itibariyle pek çok merhameti ve ihsanı olan Allah (c.c).

Rahmân-ı Rahîm: Zâtında sonsuz rahmet sahibi olan, varlığa da bu engin merhametiyle şefkat eden Hz. Allah.

Tâdâd etmek: Sayıp dökmek.

Teşhiz etmek: Donatmak.

için olduğuna alâmeti şudur ki: Onlar ihtiyar oldukları ve sana hiçbir faydaları kalmadığı ve seni zahmet ve meşakate attıkları zaman, daha ziyade muhabbet ve merhamet ve şefkat etmektir.

إِمَّا يَبْلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أُفٌّ¹

âyeti beş mertebe hürmet ve şefkate evlâdı dâvet etmesi; Kur'ân'ın nazarında vâlideynin hukukları ne kadar ehemmiyetli ve ukukları ne derece çirkin olduğunu gösterir. Madem peder; kimseyi değil, yalnız veledinin kendinden daha ziyade iyi olmasını ister. Ona mukabil veled dahi, pedere karşı hak dâvâ edemez. Demek vâlideyn ve veled ortasında fitraten sebep-i münakaşa yok. Zira münakaşa, ya gıpta ve hasedden gelir. Pederde oğluna karşı o yok. Veya münakaşa, haksızlıktan gelir. Veledin hakkı yoktur ki, pederine karşı hak dâvâ etsin. Pederini haksız görse de, ona isyan edemez. Demek pederine isyan eden ve onu rencide eden, insan bozması bir canavardır.

¹ “Şayet onlardan her ikisi veya birisi yaşlanmış olarak senin yanında bulunursa sakın onlara hizmetten yüksünme, “öff!” bile deme.” (İsrâ Sûresi, 17/23).

Sebeb-i münakaşa: Münakaşa sebebi.

hürmetsizlik etmek, âsi olmak.

Vâlideyn: Anne-baba.

Ukuk: Ana babaya itaatsizlik ve

Ve evlâtlarını, o Zât-ı Rahîm-i Kerîm'in hediyeleri olduğu için kemâl-i şefkat ve merhamet ile onları sevmek ve muhafaza etmek, yine Hakk'a aittir.¹ Ve o muhabbet ise, Cenâb-ı Hakk'ın hesabına olduğunu gösteren alâmet ise: Vefatlarında sabır ile şükürdür, me'yusâne feryad etmemektir.² “Hâlık'ımın benim nezaretine verdiği sevimli bir mahlûku idi, bir memlûkü idi, şimdi hikmeti iktiza etti, benden aldı, daha iyi bir yere götürdü. Benim o memlûkte bir zâhirî hissem varsa, hakikî bin hisse onun Hâlık'ına aittir.³ اَلْحُكْمُ لِلّٰهِ deyip teslim olmaktır. Hem dost ve ahbab ise: Eğer onlar iman ve amel-i sâlih sebebiyle Cenâb-ı

¹ a) Çocukları, Allah'ın (*celle celâlihi*) bir emaneti olarak muhafaza etmekle alâkalı (bkz.: En'âm Sûresi, 6/151);

b) Çocuklara şefkatle alâkalı olarak; Fakirlik korkusu ile Cenâb-ı Hakk'ın emaneti olan çocukların öldürülmemesi (bkz.: İsrâ Sûresi, 17/31); Çocukların öldürülmemesi (bkz.: Mümtahine Sûresi, 60/12); Hz. Lokman'ın (*aleyhisselâm*) oğluna nasihati (bkz.: Lokman Sûresi, 31/13-23); Hz. Nûh'un (*aleyhisselâm*) oğluna şefkati (bkz.: Hûd Sûresi, 11/42-45); Hz. Yakub'un (*aleyhisselâm*) oğullarına nasihati (bkz.: Nahl Sûresi, 16/72; Bakara Sûresi, 2/132-133); Hz. Yakub'un (*aleyhisselâm*) oğullarına şefkati (bkz.: Yusuf Sûresi, 12/67, 87); İbrahim'in (*aleyhisselâm*) oğullarına şefkat ifade eden duası (bkz.: İbrahim Sûresi, 14/35).

² Bkz.: Bakara Sûresi, 2/156.

³ Her işte verilecek hüküm Allah için olmalıdır.

Hâlık: Her şeyi yaratan, Hz. Allah.

İktiza etmek: Gerektermek.

Kemâl-i şefkat ve merhamet: Mükemmel bir şefkat ve merhamet.

Me'yusâne: Ümitsizlikle.

Memlûk: Kul, köle.

Zâhirî: Görünen, görünürdeki.

Zât-ı Rahîm-i Kerîm: Merhamet ve ihsanı çok bol olan Hz. Allah.

Hakk'ın dostları iseler, ¹ الْحُبُّ فِي اللَّهِ sırımca o muhabbet dahi, Hakk'a aittir.

Hem refika-yı hayatını, rahmet-i ilâhiyenin mûnis, latîf bir hediyesi olduğu cihetiyle sev ve muhabbet et.² Fakat çabuk bozulan hüsn-ü sûretine muhabbetini bağlama. Belki kadının en cazibedar, en tatlı güzelliği, kadınlığa mahsus bir letafet ve nezaket içindeki hüsn-ü sîretidir. Ve en kıymettar ve en şirin cemâli ise; ulvî, ciddî, samimî, nurânî şefkatidir. Şu cemâl-i şefkat ve hüsn-ü sîret, âhir hayata kadar devam eder, ziyadeleşir. Ve o zaîfe, latîfe mahlûkun hukuk-u hürmeti, o muhabbetle muhafaza edilir. Yoksa hüsn-ü sûretin zevâliyle, en muhtaç olduğu bir zamanda bîçâre, hakkını kaybeder.

¹ “İçte duyulacak sevgi, Allah için olmalıdır.” ‘Allah için sevme ve nefret etme’ bazı hadislerde amellerin en faziletlisi sayılmış;^{*1} bazı hadislerde de imanın en güçlü bir bağı olduğuna dikkat çekilmiştir.^{*2}

^{*1} Ebû Davud, *sünnet* 2; Ahmed İbn-i Hanbel, *el-Müsned* 5/146; el-Bezzâr, *el-Müsned* 9/461.

^{*2} et-Tayâlisî, *el-Müsned* s. 101; İbn-i Ebi Şeybe, *el-Musannef* 6/170, 172, 7/80.

² “Allah kendilerinizden, insan kardeşlerinizden size eşler yarattı...” (Nahl Sûresi, 16/72).

Bîçâre: Çaresiz.

Cemâl-i şefkat: Şefkat güzelliği.

Hukuk-u hürmet: Hürmet ve saygı hakkı.

Hüsn-ü sîret: Güzel ahlâk.

Hüsn-ü sûret: Güzel görünüm, güzel yüz.

Latife: Yumuşak, nâzik, hoş, güzel.

Mûnis: Cana yakın, sevimli, dost, itaatkâr.

Rahmet-i ilâhiye: İlâhî rahmet.

Zaife: Güçsüz, iktidarsız.

Zevâl: Sona erme, yok olma.

Hem enbiya ve evliyayı sevmek, Cenâb-ı Hakk'ın makbul ibâdı olmak cihetiyle, Cenâb-ı Hakk'ın nâmına ve hesabınadır ve o nokta-yı nazardan O'na aittir.¹

Hem hayatı, Cenâb-ı Hakk'ın insana ve sana verdiği en kıymettar ve hayat-ı bâkiyeyi kazandıracak bir sermaye ve bir define ve bâkî kemâlâtın cihâzâtını câmî bir hazine cihetiyle onu sevmek, muhafaza etmek, Cenâb-ı Hakk'ın hizmetinde istihdam etmek, yine o muhabbet bir cihette Mâbud'a aittir.

Hem gençliğin letafetini, güzelliğini; Cenâb-ı Hakk'ın latîf, şirin, güzel bir nimeti nokta-yı nazarından istihsan etmek, sevmek, hüsn-ü istîmal etmek, şâkirâne bir nevi muhabbet-i meşrûadır.

Hem baharı; Cenâb-ı Hakk'ın nurânî esmâlarının en latîf, güzel nakışlarının sayfası ve Sâni-i Hakîm'in anti-ka sanatının en müzeyyen ve şâşaalı bir meşher-i sanatı

¹ Bkz.: Âl-i İmran, 3/31; Buhârî, *îmân* 9; Müslim, *îmân* 66-67; Tirmizî, *îmân* 10.

Bâkî: Ebedî, sonsuz.

Câmî: Kapsamlı, geniş, engin.

Cihâzât: Donanımlar.

Hayat-ı bâkiye: Bâkî hayat, âhiret hayatı.

Hüsn-ü istîmal etmek: Güzel ve iyi kullanmak.

İbâd: Kullar.

İstihdam etmek: Hizmet ettirme, çalıştırma.

İstihsan etmek: Beğenmek, takdir

etmek.

Kemâlât: Faziletler, iyilikler, mükemmellikler.

Mâbud: Kendisine ibadet edilen.

Meşher-i sanat: Sergi.

Muhabbet-i meşrûa: Meşrû olup haram veya yersiz olmayan sevgi.

Müzeyyen: Zînetli, süslü.

Sâni-i Hakîm: Her işini hikmetle yapan Allah (c.c).

Şâkirâne: Şükrederek.

olduğu cihetiyle mütefekkirâne sevmek, Cenâb-ı Hakk'ın esmâsını sevmektir.

Hem dünyayı; âhiretin mezraası¹ ve esmâ-yı ilâhiyenin aynası ve Cenâb-ı Hakk'ın mektubatı ve muvakkat bir misafirhânesi cihetinde sevmek,² –nefs-i emmâre karışmamak şartıyla– Cenâb-ı Hakk'a ait olur.

Elhâsıl: Dünyayı ve ondaki mahlûkâtı mânâ-yı harfî ile sev.³ Mânâ-yı ismî ile sevme.⁴ “Ne kadar güzel yapılmış.”

¹ “Dünya, âhiretin tarlasıdır.” mânâsındaki hadis için bkz.: el-Gazâlî, *İhyâu ulûmi'd-dîn* 4/19; es-Sehâvî, *el-Makâsîdü'l-hasene* s. 497; Aliyyülkârî, *el-Esrâru'l-merfûa* s. 205.

² “İşte bak, Allah'ın rahmetinin eserlerine, ölmüş toprağa nasıl hayat veriyor! İşte bunları yapan kim ise, ölüleri de O diriltecektir. O, her şeye hakkıyla kadirdir.” (Rûm Sûresi, 30/50).

³ Mânâ-yı harfiyle sevmeye şu âyet işaret etmektedir: “Hani bir gün ikinci vakti ona (Süleyman aleyhisselâm'a), durduğunda sakin, koştuğu zaman ise süratli safkan koşu atları gösterilmişti. Onlarla ilgilenip “Ben Rabbim'i hatırlattıkları için güzel şeyleri severim.” dedi ve onlar gözden kayboluncaya dek onları seyredip durdu. Sonra: “Onları tekrar bana getirin!” deyip bacaklarını ve boyunlarını sıvazlamaya başladı.” (Sâd Sûresi, 38/31-33).

⁴ Mânâ-yı ismiyle sevmemeye şu âyet işaret etmektedir: “Allah'ın sana ihsan ettiği bu servetle ebedî âhiret yurdunu mâmur etmeye gayret göster, ama dünyadan da nasibini unutma, ihtiyacına yetecek kadar

Esmâ-yı ilâhiye: Cenâb-ı Hakk'ın güzel isimleri.

Mânâ-yı harfî: Her varlığın kendisinde bulunan özelliklerin diliyle bu niteliklerin aslını, kaynağını gösterir ifade, anlam.

Mânâ-yı ismî: Her varlığın kendine bakan ve kendisini ifade eden

yönü, anlamı.

Mektubat: Mektuplar.

Mezraa: Tarla.

Muvakkat: Geçici.

Mütefekkirâne: Tefekkür ederek, düşünenlere has bir şekilde.

Nefs-i emmâre: Kötülüğü isteyen nefis.

de. “Ne kadar güzeldir.” deme. Ve kalbin bâtınına, başka muhabbetlerin girmesine meydan verme.¹ Çünkü bâtın-ı kalb, âyine-i Samed'dir ve O'na mahsustur. اَللّٰهُمَّ اَرْزُقْنَا² de.³ مَا يُقَرِّبُنَا اِلَيْكَ²

İşte bütün tâdâd ettiğimiz muhabbetler, eğer bu suretle olsa, hem elemsiz bir lezzet verir, hem bir cihette zevâlsiz bir visaldir. Hem muhabbet-i ilâhiyeyi ziyadeleştirir. Hem meşrû bir muhabbettir. Hem ayn-ı lezzet bir şükürdür. Hem ayn-ı muhabbet bir fikirdir.

Mesela: Nasıl ki bir padişah-ı âlî, (Hâşiye) sana bir elmayı ihсан etse, o elmaya iki muhabbet ve onda iki lezzet var:

---

sakla. Allah sana ihسان ettiği gibi sen de insanlara iyilik et, sakın ülke-
de nizamı bozma peşinde olma, çünkü Allah bozguncuları sevmez.”
(Kasas Sûresi, 28/77).

¹ “İyi bilin ki gönüller ancak Allah'ı anmakla huzur bulur.” (Ra'd Sûresi, 13/28).

² Bkz.: Ra'd Sûresi, 13/27; Kehf Sûresi, 18/28; Hac, 22/32; Şuarâ Sûresi, 26/89; Sâffât Sûresi, 37/84; Kaf Sûresi, 50/33, 37.

³ “Allah'ım, bize senin sevgini ve bizi sana yaklaştıracak şeylerin sevgisini nasip et!” Bkz.: Tirmizî, *Tefsîru sûre (4)* 38; Ahmed İbn-i Hanbel, *el-Müsned* 5/243; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir* 20/109, 141.

Hâşiye: Bir zaman iki aşiret reisi, bir padişahın huzuruna girmişler, yazılan aynı vaziyette bulunmuşlar.

Âyine-i Samed: Kendisi muhtaç olmayıp bütün ihtiyaç sahiplerine dileklerini veren Allah'ın eserlerini gösteren ayna.

Ayn-ı lezzet: Lezzetin tâ kendisi.

Ayn-ı muhabbet: Sevginin tâ kendisi.

Bâtın-ı kalb: Kalbin içi.

Muhabbet-i ilâhiye: Allah sevgisi.

Padişah-ı âlî: Yüce padişah.

Tâdâd etmek: Sayıp dökmek.

Visal: Ulaşma. Sevgiliye kavuşma.

Zevâl: Sona erme, yok olma.

Biri; elma, elma olduğu için sevilir ve elmaya mahsus ve elma kadar bir lezzet var. Şu muhabbet padişaha ait değil. Belki huzurunda o elmayı ağzına atıp yiyen adam, padişahı değil, elmayı sever ve nefisine muhabbet eder. Bazen olur ki, padişah o nefis-perverâne olan muhabbeti beğenmez, ondan nefret eder. Hem elma lezzeti dahi cüz'îdir. Hem zevâl bulur; elmayı yedikten sonra o lezzet dahi gider, bir teessüf kalır.

İkinci muhabbet ise: Elma içindeki elma ile gösterilen iltifâtât-ı şâhânedir. Güya o elma, iltifât-ı şâhânenin nümûnesi ve mücessemidir diye başına koyan adam, padişahı sevdiğini izhar eder. Hem iltifâtın gılaflı olan o meyvede öyle bir lezzet var ki, bin elma lezzetinin fevkindedir. İşte şu lezzet ayn-ı şükrandır. Şu muhabbet, padişaha karşı hürmetli bir muhabbettir.

Aynen onun gibi bütün nimetlere ve meyvelere, zâtları için muhabbet edilse, yalnız maddî lezzetleriyle gafilâne telezzüz etse, o muhabbet nefsanîdir. O lezzetler de geçici ve elemlidir. Eğer Cenâb-ı Hakk'ın iltifâtât-ı rahmeti ve

---

Ayn-ı şükran: Şükürün tâ kendisi.
Cüz'î: Küçük, kıymetsiz, mühim olmayan.
Gılaflı: Kılıf, örtü.
İltifâtât-ı rahmet: Cenâb-ı Hakk'ın eşsiz, sınırsız iltifatları, ihsanları.
İltifâtât-ı şâhâne: Padişah iltifatı.

İzhar etmek: Ortaya koymak, göstermek.
Mücessem: Cisimleşmiş.
Nefis-perverâne: Kendi nefisini aşırı seven bir tarzda.
Telezzüz etmek: Tat ve zevk almak.

ihsanatının meyveleri cihetiyle sevse ve o ihsan ve iltifâtâtın derece-i lütuflarını takdir etmek suretinde kemâl-i iştiha ile lezzet alsın; hem mânevî bir şükür, hem elemsiz bir lezzettir...

Üçüncü Nükte

Cenâb-ı Hakk'ın esmâsına karşı olan muhabbetin tabakatı var: Sâbikan beyan ettiğimiz gibi bazen âsâra muhabbet suretiyle esmâyı sever. Bazen esmâyı, kemâlât-ı ilâhiyenin unvanları olduğu cihetle sever. Bazen insan, câmiyyet-i mahiyet cihetiyle hadsiz ihtiyâcât noktasında esmâya muhtaç ve müştâk olur ve o ihtiyaçla sever. Mesela: Sen bütün şefkat ettiğin akraba ve fakara ve zayıf ve muhtaç mahlûkâta karşı, âcizâne istimdad ihtiyacını hissettiğin hâlde; biri çıksa, istediğin gibi onlara iyilik etse, o zâtın in'am edici unvanı ve kerîm ismi ne kadar senin hoşuna gider, ne kadar o zâtı, o unvan ile seversin. Öyle de,

Âcizâne: Aciz ve güçsüz bir şekilde.

Âsâr: Eserler, izler, alâmetler.

Câmiyyet-i mahiyet: Çok kapsamlı bir mahiyet.

Derece-i lütuf: İyilik ve ihsan derecesi.

Esmâ: İsimler.

İhsanat: İhsanlar, lütuflar.

İhtiyâcât: İhtiyaçlar.

İn'am etmek: Nimet vermek, iyilik

etmek.

İstimdad: Yardım isteme, medet umma.

Kemâlât-ı ilâhiye: İlâhî mükemmellikler.

Kemâl-i iştiha: Tam iştiha.

Kerîm: Cömert, müsamahakâr Allah (c.c).

Müştâk: İstekli, arzulu.

Sâbikan: Daha önce.

Tabakat: Tabakalar, makamlar.

yalnız Cenâb-ı Hakk'ın Rahmân ve Rahîm isimlerini düşün ki: Sen sevdiğin ve şefkat ettiğin bütün mümin âbâ ve ecdadını ve akraba ve ahbabını dünyada nimetlerin envâıyla ve cennette envâ-ı lezâiz ile ve saadet-i ebediyede onları sana gösterip ve kendini onlara göstermesiyle mesûd ettiği cihette o “Rahmân” ismi ve “Rahîm” unvanı, ne kadar sevilmeye lâyıktırlar ve ne derece o iki isme ruh-u beşer muhtaç olduğunu kıyas edebilirsin. Ve ne derece ¹ *الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَىٰ رَحْمَتِهِ وَعَلَىٰ رَحِيمَتِهِ* yerindedir anlarsın.

Hem alâkadar olduğun ve perişaniyetlerinden müteessir olduğun; senin bir nevi hânen ve içindeki mevcudât, senin o hânenin ünsiyetli levâzımâtı ve sevimli müzeyyenâtı hükmünde olan dünyayı ve içindeki mahlûkâtı kemâl-i hikmet ile tanzim ve tedbir ve terbiye eden Zât'ın “Hakîm” ismine ve “Mürebî” unvanına senin ruhun ne kadar muhtaç, ne kadar müştâk olduğunu dikkat

¹ “Dünya’da bütün mahlûkâtına âhirette ise sadece mümin kullarına şefkat ve marhametle muâmele etmesinden dolayı Allah’a hamd ve övgüler olsun.”

Âba ve ecdad: Babalar ve atalar.

Envâ-ı lezâiz: Çeşitli lezzetler.

Hakîm: Her şeyi tam yerli yerinde yapan Allah (c.c).

Kemâl-i hikmet: Dosdoğru ve mükemmel bir hikmetle.

Levâzımât: Gerekli, lâzım olan şeyler.

Mürebî: Terbiye eden, besleyip büyüten Allah (c.c).

Müteessir: Üzüntülü, hissiyatına dokunmuş.

Müzeyyenât: Süslenmiş şeyler.

Tedbir: Yönetme, idare etme.

Ünsiyet: Alışkanlık, dostluk.

etsen anlarsın. Hem bütün alâkadar olduğun ve zevâlle-riyle müteellim olduğun insanları, mevtleri hengâmında adem zulümâtından kurtarıp şu dünyadan daha güzel bir yerde yerleştiren bir Zât'ın “Vâris, Bâis” isimlerine, “Bâkî, Kerîm, Muhyî ve Muhsin” unvanlarına ne kadar ruhun muhtaç olduğunu dikkat etsen anlarsın.

İşte insanın mahiyeti ulviye, fitratı câmia olduğundan; binler envâ-ı hâcât ile bin bir esmâ-yı ilâhiyeye, her bir ismin çok mertebelerine fitraten muhtaçtır. Muzaaf ihtiyaç, iştiyâktır. Muzaaf iştiyâk, muhabbettir. Muzaaf muhabbet dahi aşktır. Ruhun tekemmülâtına göre merâtib-i muhabbet, merâtib-i esmâya göre inkişâf eder. Bütün esmâya muhabbet dahi –Çünkü o esmâ Zât-ı Zülcelâl'in unvanları

Adem: Yokluk.

Bâis: Ölüleri dirilten Allah (c.c).

Bâkî: Ebedî olan Allah (c.c).

Câmia: Şümûllü, kapsamlı.

Envâ-ı hâcât: Türlü türlü ihtiyaçlar.

İnkişâf etmek: Açılmak, meydana çıkmak, görünmek.

İштиyâk: Şevke gelme, özlemek.

Kerîm: Cömert, müsamahakâr Allah (c.c).

Merâtib-i esmâ: Allah'a ait isimlerin mertebeleri, dereceleri.

Merâtib-i muhabbet: Sevgi dereceleri.

Muhsin: Lütuf ve iyilikte bulunan Allah (c.c).

Muhyî: Maddî mânevî hayat veren, dirilten Allah (c.c).

Muzaaf: Kat kat, katmerli.

Müteellim: Acı ve elem duyan.

Tekemmülât: Olgunlaşma, kemâle erme.

Ulviye: Yüce, yüksek.

Vâris: Bütün fânî varlıkların ve onların elde ettikleri her şeyin asıl sahibi, Hz. Allah.

Zât-ı Zülcelâl: Sonsuz yücelik ve heybet sahibi Allah (c.c).

Zevâl: Sona erme, yok olma.

Zulümât: Karanlıklar.

ve cilveleri olduğundan– muhabbet-i zâtiyeye döner. Şimdi yalnız nümûne olarak bin bir esmâdan yalnız “Adl” ve “Hakem” ve “Hak” ve “Rahîm” isimlerinin bin bir mertebelerinden bir mertebeyi beyan edeceğiz. Şöyle ki:

Hikmet ve adl içindeki “Rahmân Rahîm” ve “Hak” ismini âzamî bir dairede görmek istersen, şu temsile bak: Nasıl ki bir orduda dört yüz muhtelif tâifeler bulunduğunu farz ediyoruz ki, her bir tâife beğendiği elbiseleri ayrı, hoşuna gittiği erzakı ayrı, rahatla istimâl edeceği silâhları ayrı ve mizacına devâ olacak ilâçları ayrı oldukları hâlde, bütün o dört yüz tâife, ayrı ayrı takım, bölük tefrik edilme- yerek, belki birbirine karışık olduğu hâlde onları kemâl-i şefkat ve merhametinden ve hârikulâde iktidarından ve mu’cizâne ilim ve ihatasından ve fevkalâde adâlet ve hikmetinden, misilsiz bir tek padişah onların hiçbirini şaşır- mayarak, hiçbirini unutmuyarak, bütün ayrı ayrı on- lara lâyık elbise, erzak, ilâç ve silâhlarını muinsiz olarak

Adl: Tam adalet sahibi Allah (c.c).

Âzamî: En büyüktür.

Hak: İnkârı mümkün olmayan, varlığı kesin, son derece adil olup hakikati ortaya koyan Allah (c.c).

Hakem: Hükmü geçersiz kılınma- yan hâkim Allah (c.c).

İstimâl etmek: Kullanmak, fay- dalanmak.

Kemâl-i şefkat ve merhamet: Mükemmel bir şefkat ve merha- met.

Mu’cizâne: Mu’cizeli bir şekilde.

Muhabbet-i zâtiye: Kendi zatına olan sevgi.

Muin: Yardımcı.

Rahîm: Pek çok merhamet ve ih- sanı olan Allah (c.c).

Tefrik etmek: Ayırmak.

bizzât kendisi verse, o zât acaba ne kadar muktedir, müşfik, âdil, kerîm bir padişah olduğunu anlarsın. Çünkü bir taburda on milletten efrâd bulunsa, onları ayrı ayrı giydirmek ve teşhiz etmek çok müşkül olduğundan, bilmecburiye ne cinsten olursa olsun, bir tarzda teşhiz edilir.

İşte öyle de: Cenâb-ı Hakk'ın adl ve hikmet içindeki ism-i "Hak ve Rahmân-ı Rahîm" in cilvesini görmek istersen bahar mevsiminde zeminin yüzünde çadırları kurulmuş, muhteşem dört yüz bin milletten mürekkeb nebâtât ve hayvanât ordusuna bak ki; bütün o milletler, o tâifeler, birbiri içinde oldukları hâlde, her birinin libası ayrı, erzakı ayrı, silâhı ayrı, tarz-ı hayatı ayrı, tâlimatı ayrı, terhisatı ayrı oldukları hâlde ve o hâcâtlarını tedarik edecek iktidarları ve o metalibi isteyecek dilleri olmadığı hâlde, daire-i hikmet ve adl içinde, mîzân ve intizam ile "Hak"

Bilmecburiye: Mecburen, zorunlu olarak.

Daire-i hikmet ve adl: Hikmet ve adalet dairesi, alanı.

Efrâd: Ferdler, kişiler.

Hâcât: İhtiyaçlar.

Hayvanât: Hayvanlar.

İntizam: Düzen.

Libas: Elbise.

Metalib: Talep olunan, istenen şeyler.

Mîzân: Ölçü, tartı.

Mürekkeb: Bir araya gelmiş, oluşmuş.

Müşfik: Şefkatle seven, acıyan, merhamet eden.

Müşkül: Güç, zor, çetin.

Nebâtât: Bitkiler.

Tâlimat: Tâlimler, eğitimler.

Tarz-ı hayat: Hayat tarzı.

Teşhiz etmek: Donatmak.

Tedarik etmek: Hazırlamak, temin etmek, karşılamak.

Terhisat: Askerlik hizmetini tammalayanları serbest bırakma.

ve “Rahmân”, “Rezzâk” ve “Rahîm”, “Kerîm” unvanlarını seyret, gör. Nasıl hiçbirini şaşırılmayarak, unutmuyarak, iltibas etmeyerek terbiye ve tedbir ve idare eder.

İşte, böyle hayret verici muhît bir intizam ve mîzân ile yapılan bir işe, başkalarının parmakları karışabilir mi? Vâhid-i Ehad, Hakîm-i Mutlak, Kadîr-i külli şey’den başka, bu sanata, bu tedbire, bu rubûbiyete, bu tedvire hangi şey elini uzatabilir? Hangi sebep müdahale edebilir?¹

Dördüncü Nükte

Diyorsun: Benim taamlara, nefsim, refikama, vâlideynime, evlâdına, ahabıma, evliyaya, enbiyaya, güzel şeylere, bahara, dünyaya müteallik ayı

¹ Bkz.: Fâtır Sûresi, 35/3; Zümer Sûresi, 39/62; Mümin Sûresi, 40/62; Tûr Sûresi, 52/35; Vâkıa Sûresi, 56/59.

Enbiya: Nebîler, peygamberler.

Evliya: Veliler, Allah dostları.

Hakîm-i Mutlak: Her şeyi hikmetle yerli yerince yapan Allah (c.c).

İltibas etmek: Birbirine karıştırmak.

Kadîr-i külli şey: Her şeye gücü yeten, sınırsız kudret sahibi Allah (c.c).

Muhît: Geniş, kapsamlı.

Müteallik: Alâkalı, bir yere bağlı, bir şeye mensup.

Refika: Hanım, hayat arkadaşı.

Rezzâk: Bütün mahlûkâtın rızıklarını veren Allah (c.c).

Rubûbiyet: Kâinatı yaratan, idare eden, görüp - gözeten Allah (c.c)’in sıfatı.

Taam: Yiyecek.

Tedbir: Yönetme, idare etme.

Tedvir: İdare etmek, işleyişini devam ettirmek.

Vâhid-i Ehad: Bir olan ve birliği her bir şeyde tecellî eden Allah (c.c).

Vâlideyn: Anne-baba.

ayrı muhtelif muhabbetlerimin (Kur'ân'ın emrettiği tarzda olsa) neticeleri, faydaları nedir?

İncevap: Bütün neticeleri beyan etmek için büyük bir kitap yazmak lâzım gelir. Şimdilik yalnız icmâlen bir-iki neticeye işaret edilecek. Evvelâ, dünyadaki muaccel neticeleri beyan edilecek. Sonra âhirette tezahür eden neticeleri zikredilecek. Şöyle ki:

Sâbıkan beyan edildiği gibi; ehl-i gaflet ve ehl-i dünya tarzında ve nefis hesabına olan muhabbetlerin; dünyada belâları, elemeleri, meşakkatleri çoktur. Safaları, lezzetleri, rahatları azdır. Mesela: Şefkat, acz yüzünden elemeli bir musibet olur. Muhabbet, firak yüzünden belâlı bir hirkat olur. Lezzet, zevâl yüzünden zehirli bir şerbet olur. Âhirette ise; Cenâb-ı Hakk'ın hesabına olmadıkları için, ya faydasızdır veya azaptır. (Eğer harama girmiş ise.)¹

Suâl: Enbiya ve evliyaya muhabbet, nasıl faydasız kalır?

¹ Bkz.: Bakara Sûresi, 2/165; Âl-i İmran Sûresi, 3/14; Tevbe Sûresi, 9/23-24; İbrahim Sûresi, 14/3; Nahl Sûresi, 16/107...

Firak: Aynılık.

Hirkat: Hararet, yanma, yakma.

İcmâlen: Toplu mana, çok kısa bir özet olarak.

Muaccel: Peşin.

Sâbıkan: Daha önce.

Safa: Gönül rahatlığı ve sevinçli olma hâli.

Tezahür etmek: Ortaya çıkmak, görünmek, belirlemek.

Zevâl: Sona erme, yok olma.

Elcevap: Ehl-i teslisin İsa (*aleyhisselâm*)'a ve Râfızilerin Hazreti Ali'ye (*radıyallâhu anhi*) muhabbetleri faydasız kaldığı gibi.¹

Eğer o muhabbetler, Kur'ân'ın irşâd ettiği tarzda ve Cenâb-ı Hakk'ın hesabına ve muhabbet-i Rahmân nâmına olsalar, o zaman hem dünyada, hem âhirette güzel neticeleri var. Amma dünyada ise leziz taamlara, güzel meyvelere muhabbetin, elemsiz bir nimet ve ayn-ı şükür bir lezzettir.

Nefsine muhabbet ise: Ona acımak, terbiye etmek, zararlı hevesâtтан men etmektir.² O vakit nefis sana binmez, seni hevâsına esir etmez. Belki sen nefsine binersin. Onu hevâyaya değil, hüdâyaya sevk edersin.³

¹ Bkz.: Ahmed İbn-i Hanbel, *el-Müsned* 1/160; el-Hâkim, *el-Müstedrek* 3/132; el-Buhârî, *et-Târîhu'l-kebir* 3/281.

² Bkz.: Haşir Sûresi, 59/9; Nâziât Sûresi, 79/40; A'lâ Sûresi, 87/14; Şems Sûresi, 91/9.

³ Bkz.: Naml Sûresi, 27/92; Fâtır Sûresi, 35/32.

Ayn-ı şükür: Şükürün tâ kendisi.

Ehl-i teslis: Allah'ı baba, oğul ve ruhu'l-kudüs olarak kabul eden hristiyanlar.

Hevâ: İstek, düşkünlük, nefsin zararlı ve günah olan arzuları.

Hevesât: Nefsî istek ve arzular, hevesler.

Hüdâ: Doğruluk, hidayet, doğru yol.

Muhabbet-i Rahmân: Zâtı itibarıyla rahmeti sonsuz, sınırsız olan Allah'a duyulan sevgi.

Râfızî: Hazreti Ebubekir'in ve Hazreti Ömer'in (r.anhümâ) halifeliklerini kabul etmeyen aşırı bir Şii kolu.

Refika-yı hayatına muhabbetin, madem hüsn-ü sîret ve mâden-i şefkat ve hediye-i rahmet olduğuna bina edilmiş. O refikaya samimî muhabbet ve merhamet edersen, o da sana ciddî hürmet ve muhabbet eder. İkiniz ihtiyar oldukça o hâl ziyadeleşir, mesûdâne hayatını geçirirsin. Yoksa hüsn-ü sûrete muhabbet nefsanî olsa, o muhabbet çabuk bozulur, hüsn-ü muaşereti de bozar.

Peder ve vâlideye karşı muhabbetin, Cenâb-ı Hak hesabına olduğu için hem bir ibadet, hem de onlar ihtiyarlandıkça hürmet ve muhabbeti ziyadeleştirirsin. En âlî bir his ile, en merdâne bir himmet ile onların tûl-ü ömrünü ciddî arzu edip bekâlarına dua etmek, tâ onların yüzünden daha ziyade sevap kazanayım diye samimî hürmetle onların elini öpmek, ulvî bir lezzet-i ruhânî almaktır. Yoksa nefsanî, dünya itibarıyla olsa, onlar ihtiyar oldukları ve sana bâr olacak bir vaziyete girdikleri zaman; en süflî ve en alçak bir his ile vücûdlarını istiskal etmek, sebeb-i

Âlî: Yüce, yüksek.

Bâr: Zahmet, eziyet, yük.

Bekâ: Kalıcı olma, ebedîlik.

Hüsn-ü muaşeret: İyi geçinme.

Hüsn-ü sîret: Güzel ahlâk.

Hüsn-ü sûret: Güzel görünüm, güzel yüz.

İstiskal etmek: Birinin varlığından sıkıntı duymak.

Lezzet-i ruhânî: Mânevî lezzet.

Mâden-i şefkat: Şefkat kaynağı.

Mesûdâne: Mutlu bir şekilde.

Nefsanî: Nefse hoş giden, nefisle alâkalı.

Refika-yı hayat: Hayat arkadaşı, eş, hanım.

Süflî: Bayağı, âdi.

Tûl-ü ömür: Ömrün uzunluğu.

Vücûd: Varlık.

hayatın olan o muhterem zâtların mevtlerini arzu etmek gibi vahşi, kederli, ruhânî bir elemdir.

Evlâdına muhabbet ise: Cenâb-ı Hakk'ın senin nezaretine ve terbiyene emanet ettiği sevimli, ünsiyetli o mahlûklara muhabbet ise; saadetli bir muhabbet, bir nimettir. Ne musibetleriyle fazla elem çekersin, ne de ölümleleriyle me'yusâne feryad edersin. Sâbıkan geçtiği gibi; onların Hâlık'ları hem Hakîm, hem Rahîm olduğundan, onlar hakkında o mevt bir saadettir dersin. Senin hakkında da, onları sana veren zâtın rahmetini düşünürsün, firak eleminden kurtulursun.

Ahbablara muhabbetin ise: Madem Allah içindir. O ahbabların firakları, hatta ölümleri, sohbetinize ve uhuvvetinize mâni olmadığı için, o mânevî muhabbet ve ruhânî irtibattan istifade edersin. Ve mülâkat lezzeti dâimî olur. Allah için olmazsa, bir günlük mülâkat lezzeti, yüz günlük firak elemi netice verir. ^(Hâşiye)

Hâşiye: Allah rızası için bir saniye mülâkat, bir senedir. Dünya için olsa; bir sene, bir saniyedir.

Hâlık: Her şeyi yaratan, Hz. Allah.

Me'yusâne: Ümitsizlikle.

Mevt: Ölüm.

Mülâkat: Kavuşma, buluşma.

Uhuvvet: Kardeşlik, samimî dostluk.

Ünsiyet: Alışkanlık, dostluk.

Enbiya ve evliyaya muhabbetin ise: Ehl-i gaflete karanlıklılı bir vahşetgâh görünen âlem-i berzah, o nurânîlerin vücûdlarıyla tenevvür etmiş menzilgâhları suretinde sana görüdüğü için o âleme gitmeye tevahhuş, tedehhüş değil; belki bilakis temayül ve iştiyâk hissini verir; hayatı dünyeviyele lezzetini kaçırmaz. Yoksa onların muhabbeti, ehl-i medeniyetin meşahir-i insaniyeye muhabbeti nev'inden olsa, o kâmil insanların fena ve zevâllerini ve mâzi denilen mezar-ı ekberinde çürümelerini düşünmekle, elemli hayatına bir keder daha ilâve eder. Yâni “Öyle kâmilleri çürüten bir mezara, ben de gireceğim.” diye düşünür; mezaristana endişeli bir nazarla bakar. “Ah!” çeker. Evvelki nazarda ise: Cisim libasını mâzide bırakıp, kendileri istikbal salonu olan berzah âleminde kemâl-i rahatla ikametlerini düşünür, mezaristana ünsiyetkârâne bakar.

Âlem-i berzah: Ruhların ölümden sonra gittikleri kabir hayatı.

İштиyâk: Şevke gelme, özlemek.

Kâmil: Olgun, mükemmel.

Libas: Elbise, giysi.

Mâzi: Geçen, geçmiş zaman.

Menzilgâh: Konak, yer, ev, bir müddet durulan yer.

Meşahir-i insaniye: Meşhur insanlar.

Nev': Tür, çeşit.

Nurânî: Nurlu.

Tedehhüş: Dehşete düşme, korkma, ürperme.

Temayül: Meyletmek, eğilim.

Tenevvür etmek: Nurlanmak, aydınlanmak.

Tevahhuş: Ürkme, yabancılık çekme.

Ünsiyetkârâne: Dostça, ahbabça.

Vahşetgâh: Korku, vahşet ve dehşet yeri.

Hem **güzel şeylere muhabbetin**, madem Sâni'leri hesabınadır.¹ “Ne güzel yapılmışlar.” tarzındadır. O muhabbetin bir leziz tefekkür olduğu hâlde, hüsün-perest, cemâl-perest zevkinin nazarını daha yüksek, daha mukaddes ve binler defa daha güzel cemâl mertebelerinin definelerine yol açar, baktırır. Çünkü o güzel âsârdan ef'âl-i ilâhiyenin güzelliğine intikal ettirir. Ondan esmânın güzelliğine, ondan sıfâtın güzelliğine, ondan Zât-ı Zülcelâl'in cemâl-i bî-misaline karşı kalbe yol açar. İşte bu muhabbet bu surette olsa, hem lezzetlidir, hem ibadettir ve hem tefekkürdür.

Gençliğe muhabbetin ise: Madem Cenâb-ı Hakk'ın güzel bir nimeti cihetinde sevmişsin; elbette onu ibadette sarfedersin, sefâhette boğdurup öldürmezsin. Öyle ise o gençlikte kazandığın ibadetler, o fânî gençliğin bâkî meyveleridir. Sen ihtiyarlandıkça, gençliğin iyilikleri olan bâkî meyvelerini elde ettiğin hâlde, gençliğin zararlarından, taşkınlıklarından kurtulursun. Hem ihtiyarlıkta daha ziyade

¹ Bkz.: Sâd Sûresi, 38/32.

Âsâr: Eserler, izler, alâmetler.

Bâkî: Ebedî, sonsuz.

Cemâl-i bîmisal: Benzeri bulunmayan, eşsiz güzellik.

Cemâl-perest: Güzelliği çok seven.

Ef'âl-i ilâhiye: Cenâb-ı Hakk'a ait fiiller, işler.

Esmâ: İsimler.

Fânî: Ölümlü, sonlu.

Hüsün-perest: Güzelliği çok seven.

Sâni': Her bir varlığı bir sanat eseri kıymetinde, güzelliğinde yaratan Hz. Allah.

Sefâhet: Zevk, eğlence ve yasak olan şeylere düşkünlük.

Sıfât: Sıfatlar.

Zât-ı Zülcelâl: Sonsuz yücelik ve heybet sahibi Allah (c.c).

ibadete muvaffakiyet ve merhamet-i ilâhiyeye daha ziyade liyakat kazandığını düşünürsün. Ehl-i gaflet gibi beş-on senelik bir gençlik lezzetine mukabil, elli senede “Eyvah gençliğim gitti.” diye teessüf edip, gençliğe ağlamayacaksın. Nasıl ki, öylelerin birisi demiş:

لَيْتَ الشَّبَابَ يَعُودُ يَوْمًا فَأُخْبِرَهُ بِمَا فَعَلَ الْمَشِيبُ¹

Yâni: Keşke gençliğim bir gün dönse idi; ihtiyarlık benim başıma neler getirdiğini şekva ederek haber verecektim.”

Bahar gibi zînetli meşherlere muhabbet ise: Madem sanat-ı ilâhiyeyi seyran itibarıyladır. O baharın gitmesiyle, temâşâ lezzeti zâil olmaz. Çünkü bahar yaldızlı bir mektub gibi, verdiği mânâları her vakit temâşâ edebilirsin. Senin hayalin ve zaman, ikisi de sinema şeridleri gibi sana o temâşâ lezzetini idame ettirmekle beraber o baharın mânâlarını, güzelliklerini sana tazelandirirler. O vakit muhabbetin esefli, elemli, muvakkat olmaz. Lezzetli, safalı olur.

¹ Bkz.: el-Übşeyhî, *el-Müstatraf* 2/71; el-Câhız, *el-Beyan ve't-tebyîn* 1/429 (Ebû'l-Atâhiye'nin sözü olarak kaydedilmiştir.)

Elem: Acı, ağrı, dert, sıkıntı.

Esef: Üzüntü.

İdame ettirmek: Devam ettirmek.

Merhamet-i ilâhiye: Allah'ın merhameti.

Meşher: Sergi yeri.

Muvaffakiyet: Allah'ın yardımıyla elde edilen başarı.

Muvakkat: Geçici.

Sanat-ı ilâhiye: İlâhî sanat.

Seyran: Gezinme.

Şekva etmek: Şikâyetçi olmak, sızlanmak.

Temâşâ: Seyretmek, izlemek.

Zâil: Geçici.

Zînet: Süs.

Dünyaya muhabbetin ise: Madem Cenâb-ı Hakk'ın nâmınadır. O vakit dünyanın dehşetli mevcudâtı, sana ünsiyetli bir arkadaş hükmüne geçer. Mezraa-yı âhiret¹ ci-hetiyle sevdiğin için, her şeyinde, âhirete fayda verecek bir sermaye, bir meyve alabilirsin. Ne musibetleri sana dehşet verir, ne zevâl ve fenası sana sıkıntı verir. Kemâl-i rahatla o misafirhânedede müddet-i ikametini geçirirsin. Yoksa ehl-i gaflet gibi seversen, yüz defa sana söylemişiz ki: Sıkıntılı, ezici, boğucu, fenaya mahkûm, neticesiz bir muhabbet içinde boğulur, gidersin.

İşte bâzı mahubların, Kur'ân'ın irşâd ettiği surette olduğu vakit, her birisinden yüzde ancak bir letafetini gösterdik. Kur'ân'ın gösterdiği yolda olmazsa, yüzden bir mazarrâtına işaret ettik. Şimdi şu mahubların dâr-ı bekâda, âlem-i âhirette, Kur'ân-ı Hakîm'in âyât-ı beyyinatıyla işaret ettiği neticeleri işitmek ve anlamak istersen, işte o

¹ "Dünya, âhiretin tarlasıdır." mânâsındaki hadis için bkz.: el-Gazâlî, *İhyâu ulûmi'd-dîn* 4/19; es-Sehâvî, *el-Makâsîdü'l-hasene* s. 497; Aliyü'l-kârî, *el-Esrâru'l-merfûa* s. 205.

Âyât-ı beyyinat: Apaçık âyetler, deliller.

Dâr-ı bekâ: Âhiret yurdu.

Fena: Yokluk, yok olma.

Kur'ân-ı Hakîm: Her şeyi yerli yerince açıklayan Kur'ân.

Letafet: Güzellik, hoşluk.

Mahub: Sevgili.

Mazarrât: Zararlar, ziyanlar.

Mevcudât: Varlıklar, yaratılmışlar.

Mezraa-yı âhiret: Âhiret için ürün yetiştirme yeri olan dünya.

Müddet-i ikamet: Bir yerde kalma, oturma süresi.

Ünsiyet: Alışkanlık, dostluk.

Zevâl: Sona erme, yok olma.

çeşit meşrû muhabbetlerin dâr-ı âhiretteki neticelerini bir “Mukaddime” ve “Dokuz İşaret”le yüzden bir faydasını icmâlen göstereceğiz:

Dâr-ı âhîret: Âhîret yurdu.

İcmâlen: Toplu mana, çok kısa bir özet olarak.

Meşrû: Şer'an câiz olan, kanuna uygun, yasal.

Mukaddime

Cenâb-ı Hak celîl ulûhiyetiyle, cemîl rahmetiyle, kebîr rubûbiyetiyle, kerîm re'fetiyle, azîm kudretiyle, latîf hikmetiyle, şu küçük insanın vücûdunu bu kadar havâs ve hissiyat ile, bu derece cevârih ve cihâzât ile ve muhtelif âzâ ve âlât ile ve mütenevvî letâif ve mâneviyât ile, techiz ve tezyin etmiştir ki; tâ, mütenevvî ve pek çok âlât ile, hadsiz envâ-ı nimetini, aksam-ı ihsânâtını, tabakat-ı rahmetini, o insana ihsas etsin, bildirsin, tattırsın, tanıttırsın. Hem tâ bin bir esmâsının hadsiz envâ-ı tecelliyâtlarını, insana o âlât ile bildirsin, tartırsın, sevdirdin. Ve o insandaki pek kesretli âlât ve cihâzâtın her birisinin ayrı ayrı hizmeti,

---

Aksam-ı ihsânât: İhsanın kısımları.

Âlât: Aletler, vâsıtalar.

Âzâ: Uzuvarlar, organlar.

Celîl: Büyük, ulu.

Cemîl: Güzel.

Cevârih: El, ayak gibi vücud azaları.

Cihâzât: Donanımlar.

Envâ-ı nimet: Türlü nimetler.

Envâ-ı tecelliyât: Türlü türlü tecelliler.

Esmâ: İsimler.

Havâs: Hasseler, duygular.

Hissiyat: His ve duygular.

İhsas etmek: Hissettirmek.

Kebîr: Büyük, yüce.

Kerîm: Cömert, müsamahakâr Allah (c.c).

Kesret: Çokluk.

Latîf: Nurânî. Göze görünmeyen.

Letâif: Latifeler, mânevî duyular.

Mütenevvî: Çeşitli.

Re'fet: Merhametin ileri derecesi.

Rubûbiyet: Kâinatı yaratan, idare eden, görüp-gözeten Allah (c.c)'in sıfatı.

Tabakat-ı rahmet: Rahmetin dereceleri, tabakaları.

Techiz: Donatma, gereken şeyleri tamamlama.

Tezyin etmek: Donatmak, süslemek.

Ulûhiyet: İlâh olma, ibadetlerin hedefi olma.

ubûdiyeti olduğu gibi, ayrı ayrı lezzeti, elemi, vazifesi ve mükâfatı vardır.

Mesela göz, suretlerdeki güzellikleri ve âlem-i mub-saratta güzel mu'cizât-ı kudretin envânını temâşâ eder. Vazifesi, nazar-ı ibretle Sâni'ine şükrandır. Nazara mah-sus lezzet ve elem mâlûmdur, tarife hâcet yok.

Mesela kulak, sadâların envâlarını, latîf nağmelerini ve mesmuat âleminde Cenâb-ı Hakk'ın letâif-i rahmeti-ni hisseder. Ayrı bir ubûdiyet, ayrı bir lezzet, ayrı da bir mükâfatı var.

Mesela kuvve-i şâmme, kokular tâifesindeki letâif-i rahmeti hisseder. Kendine mahsus bir vazife-i şükraniye-si, bir lezzeti vardır. Elbette mükâfatı dahi vardır.

Mesela dildeki kuvve-i zâika, bütün mat'umatın ez-vakını anlamakla gayet mütenevvî bir şük-ü mânevî ile

---

Âlem-i mub-sarat: Görünen var-lıklar âlemi.

Envâ: Çeşitler, türler.

Ezvak: Zevkler, keyifler.

Kuvve-i şâmme: Koku alma du-yusu.

Kuvve-i zâika: Tat alma duyusu.

Letâif-i rahmet: Rahmet esintileri, duyguları.

Mat'umat: Yemekler, yenecek şey-ler.

Mesmuat âlemi: İştilenler, sesler âlemi.

Mu'cizât-ı kudret: Cenâb-ı Hakk'ın kudretinin ortaya koyduğu eserler.

Nazar: Bakış.

Nazar-ı ibret: İbret gözüyle, ders almak için.

Sâni': Yaradan.

Şük-ü mânevî: Mânevî şükür.

Tâife: Topluluk, grup.

Temâşâ etmek: Seyretmek, izle-mek.

Übûdiyet: Kulluk.

Vazife-i şükraniye: Şükür vazifesi.

vazife görür ve hâkezâ... Bütün cihâzât-ı insaniyenin ve kalb ve akıl ve ruh gibi büyük ve mühim letâifin böyle ayrı ayrı vazifeleri, lezzetleri ve elemleri vardır.

İşte Cenâb-ı Hak ve Hakîm-i Mutlak, bu insanda istihdam ettiği bu cihâzâtın elbette her birerlerine lâyıık ücretlerini verecektir. O müteaddid envâ-ı muhabbetin sâbıkan beyan edilen dünyadaki muaccel neticelerini, herkes vicdan ile hisseder ve bir hads-i sâdık ile isbat edilir. Âhiretteki neticeleri ise; kat'iyen vücûdları ve tahakkukları, icmâlen Onuncu Söz'ün on iki hakikat-i kâtıa-yı sâtiasıyla ve Yirmi Dokuzuncu Söz'ün altı esas-ı bâhiresiyle isbat edildiği gibi, tafsilen **أَصْدَقُ الْكَلَامِ وَأَبْلَغُ النَّظَامِ كَلَامُ اللَّهِ الْمَلِكِ** ¹ **العَزِيزِ الْعَلَّامِ** olan Kur'ân-ı Hakîm'in âyât-ı beyyinatıyla

¹ "Sözün en doğrusu ve anlatımın en harikası, sonsuz ilim, izzet ve hakimiyet sahibi olan Allah'ın sözüdür." Bu mânâda Efendimiz'den

Âyât-ı beyyinat: Apaçık âyetler, deliller.

Cihâzât-ı insaniye: İnsandaki madî ve mânevî cihazlar, organlar.

Envâ-ı muhabbet: Sevgi çeşitleri.

Esas-ı bâhire: Apaçık esas.

Hads-i sâdık: İnsana güven veren sezgi, doğru bilme ve idrak etme.

Hâkezâ: Bunun gibi, yine böyle.

Hakikat-i kâtıa-yı sâtıa: Parlak ve kesin hakikat.

Hakîm-i Mutlak: Her şeyi hikmetle yerli yerince yapan Allah(c.c).

İcmâlen: Toplu mana, çok kısa bir özet olarak.

İstihdam: Hizmet ettirme, çalıştırma.

Kur'ân-ı Hakîm: Her şeyi yerli yerince açıklayan Kur'ân.

Muaccel: Peşin.

Müteaddid: Ayrı ayrı, birkaç, çeşit çeşit.

Sâbıkan: Daha önce.

Tafsilen: Ayrıntılı olarak.

Tahakkuk: Gerçekleşme, meydana gelme.

Vücûd: Varlık.

tasrih ve telvih ve remiz ve işârâtıyla kat'iyen sâbittir. Daha uzun burhanları getirmeye lüzum yok. Zâten başka Sözlere'de ve cennete dair Yirmi Sekizinci Söz'ün Arabî olan İkinci Makamı'nda ve Yirmi Dokuzuncu Söz'de çok burhanlar geçmiştir.

(*aleyhissalâtu vesselâm*) rivâyet edilen hadislerden bazıları için bkz.: Buhârî, *edeb* 70; Nesâî, *sehv* 65, *ıydeyn* 22; İbn-i Mâce, *mukaddime* 7.

Burhan: Delil, ispat vâsıtası.

İşârât: İşaretler.

Remiz: İşaret, alâmet. Gizli ve kapalı bir şekilde söyleme.

Tasrih: Açıklama.

Telvih: Açıklama, izah etme.

Birinci İşaret

Leziz taamlara, hoş meyvelere şâkirâne muhabbet-i meşrûanın uhrevî neticesi, Kur'ân'ın nassıyla, cennete lâıyk bir tarzda leziz taamları, güzel meyveleridir.¹ Ve o taamlara ve o meyvelere müştehiyâne bir muhabbettir. Hatta dünyada yediğın meyve üstünde söylediğın “Elhamdülillâh” kelimesi, cennet meyvesi olarak tecessüm ettirilip sana takdim edilir. Burada meyve yersin, orada “Elhamdülillâh” yersin. Ve nimette ve taam içinde in'am-ı ilâhîyi ve iltifât-ı rahmânîyi gördüğünden o lezzetli şükr-ü mânevî, cennette gayet leziz bir taam suretinde sana verileceğı, hadisin nassıyla,²

¹ Bkz.: Bakara Sûresi, 2/25; Yâsin Sûresi, 36/55-57; Sâffât Sûresi, 37/41-42; Zuhuf Sûresi, 43/72; Duhân Sûresi, 44/51-57...

² Dünyada Cenâb-ı Hakk'a yapılan şükrün âhirette cennet nimeti olarak verileceğine dair Efendimiz (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurmuşlardır:

“Kim ‘sübhânallahi ve bi hamdihî, sübhânallahi'l-azîm’ derse cennette onun için bir hurma ağacı dikilir.” (Tirmizî, *deavât* 59; İbn-i Mâce, *edeb* 56; İbn-i Hibbân, *es-Sahîh* 3/109; el-Hâkim *el-Müstedrek* 1/680; el-Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ* 6/207; Ebû Ya'lâ, *el-Müsned* 4/165);

İltifât-ı rahmânî: Sonsuz merhamet sahibi Allah'ın iltifatı.

İn'am-ı ilâhî: Allah'ın ihsan etmesi.

Muhabbet-i meşrûa: Meşrû olup haram veya yersiz olmayan sevgi.

Müştehiyâne: İştahlıca.

Nass: Kesin ve muhkem hüküm getiren âyet ve hadis.

Şâkirâne: Şükreder tarzda.

Şükr-ü mânevî: Mânevî şükür.

Taam: Yiyecek.

Tecessüm: Cisimleşme, somutlaşma.

Uhrevî: Âhirete ait.

Kur'ân'ın işârâtıyla¹ ve hikmet ve rahmetin iktizasıyla sâbittir.

İkinci İşaret

Dünyada meşrû bir surette nefsine muhabbet, yâni mehâsinine bina edilen muhabbet değil, belki noksaniyetlerini görüp tekmil etmeye bina edilen şefkat ile onu terbiye etmek ve onu hayra sevk etmek neticesi; o nefse lâıyk mahubları, cennette veriyor. Nefis, madem dünyada hevâ ve hevesini Cenâb-ı Hak yolunda hüsn-ü istîmal etmiş. Cihâzâtını, duygularını hüsn-ü sûretle istihdam etmiş. Kerîm-i Mutlak, ona dünyadaki meşrû ve ubûdiyetkârâne

---

“Kim ‘sübhânallahi ve'l-hamdülillâhi ve lâ ilâhe illâllahu vallahu ekber’, derse her harfi için onun adına cennette bir ağaç dikilir.” (et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsat* 8/226; Ayrıca bkz.: Tirmizî, *deavât* 59; ed-Deylemî, *el-Müsned* 2/256; et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir* 10/173);

Diğer birinde de: “Cennet fidanları lâ havle ve lâ kuvvete illâ billah'tır.” buyurmuştur. (Ahmed İbn-i Hanbel, *el-Müsned* 5/418; İbn-i Hibbân, *es-Sahîh* 3/103; el-Beyhakî, *Şuabü'l-ıman* 1/443).

¹ Bkz.: Bakara Sûresi, 2/25; Yâsîn Sûresi, 36/55-57; Sâffât Sûresi, 37/41-42; Zuhuruf Sûresi, 43/72; Tûr Sûresi, 52/19-20...

Hevâ: İstek, düşkünlük, nefsin zararlı ve günah olan arzuları.

Hüsn-ü istîmal etmek: Güzel ve iyi kullanmak.

Hüsn-ü sûret: Güzel görünüm, güzel yüz.

İktiza etmek: Gerektermek.

Kerîm-i Mutlak: Mutlak cömert ve müsamahakâr Allah (c.c).

Mehâsin: Güzellikler.

Meşrû: Şer'an câiz olan, kanuna uygun, yasal.

Tekmil etmek: Tamamlamak, bitirmek.

Ubûdiyetkârâne: Kulluğunu gösterir bir tavırla, kulluğa yakışır bir şekilde.

muhabbetin neticesi olarak cennette, cennetin yetmiş ayrı ayrı envâ-ı zînet ve letafetinin nümûneleri olan yetmiş muhtelif hulleyi giydirip, nefisteki bütün hasseleri memnun edecek, okşayacak yetmiş envâ-ı hüsün ile vücûdunu süslendirip; her biri, ruhlı küçük birer cennet hükmünde olan hûrileri, o dâr-ı bekâda vereceği, pek çok âyât ile tasrih ve isbat edilmiştir.¹

Hem dünyada gençliğe muhabbet, yâni ibadette gençlik kuvvetini sarfetmenin neticesi: Dâr-ı saadette ebedî bir gençliktir.²

Üçüncü İşaret

Refika-yı hayatına meşrû dairesinde, yâni latîf şefkatine, güzel hasletine, hüsn-ü sîretine binâen samimî muhabbet ile, refika-yı hayatını da nâşizelikten, sâir günahlardan muhafaza etmenin netice-i uhreviyesi ise:

¹ Bkz.: Kehf Sûresi, 18/30-31; Duhân Sûresi, 44/50-55; Tûr Sûresi, 52/17-20; Rahmân Sûresi, 55/72; Vâkıa Sûresi, 56/22-24...

² Bkz.: Bakara Sûresi, 2/25, 72; Âl-i İmran Sûresi, 3/15, 198; Nisâ Sûresi, 4/13, 57, 122; Tevbe Sûresi, 9/22, 72, 89...

Âyât: Âyetler, işaretler.

Dâr-ı bekâ: Âhiret yurdu.

Dâr-ı saadet: Mutluluk diyarı, Cennet.

Envâ-ı hüsün: Güzellik çeşitleri.

Envâ-ı zînet ve letafet: Süs ve güzellik çeşitleri.

Hasse: Duygu.

Hulle: Elbise.

Hüsn-ü sîret: Güzel ahlâk.

Nâşizelik: Başına buyruk, serkeşçe davranan, kocasına isyanı adet hâline getiren kadının durumu.

Netice-i uhreviye: Âhiretteki netice.

Refika-yı hayat: Hayat arkadaşı, eş, hanım.

Rahîm-i Mutlak, o refika-yı hayatı, hûrilerden daha güzel bir surette ve daha zînetli bir tarzda, daha cazibedar bir şekilde, ona dâr-ı saadette ebedî bir refika-yı hayatı ve dünyadaki eski maceraları birbirine mütelezzizâne nakletmek ve eski hatıratı birbirine tahattur ettirecek enis, latîf, ebedî bir arkadaşı, bir muhib ve mahub olarak verileceğini vadetmiştir.¹ Elbette vadettiği şeyi kat'î verecektir.

Dördüncü İşaret

Vâlideyn ve evlâda muhabbet-i meşrûanın neticesi: Nass-ı Kur'ân ile Cenâb-ı Erhamürrâhimîn, onların makamları ayrı ayrı da olsa yine o mesûd aileye safi olarak lezzet-i sohbeti, cennete lâyıık bir hüsn-ü muaşeret suretinde, dâr-ı bekâda ebedî mülâkat ile ihsan eder. Ve on beş yaşına girmeden, yâni hadd-i bülüğa vâsıl olmadan vefat

¹ Bkz.: Bakara Sûresi, 2/25; Ra'd Sûresi, 13/23-24; Yâsîn Sûresi, 36/22; Zuhuruf Sûresi, 43/70; Vâkıa Sûresi, 56/34-38.

Cazibedâr: Çekici, cezbeli.
Cenâb-ı Erhamürrâhimîn: Merhametlilerin en merhametlisi Cenâb-ı Hak.
Enis: Dost, arkadaş, sevgili.
Hadd-i bülüğ: Bülüğe erme yaşı.
Hüsn-ü muaşeret: İyi geçinme.
Mahub: Sevgili.
Muhabbet-i meşrûa: Meşrû olup haram olmayan sevgi.
Muhib: Seven, muhabbet eden.

Mülâkat: Kavuşma, buluşma.
Mütelezzizâne: Lezzet alarak, lezzet alırcasına.
Nass-ı Kur'ân: Kur'ân'ın âyetleri.
Rahîm-i Mutlak: Mutlak merhamet ve ihsan sahibi olan Allah (c.c).
Tahattur: Akla gelme, hatırlama.
Vâlideyn: Anne-baba.
Vâsıl olmak: Ulaşmak, kavuşmak.

eden çocuklar, **وَلِدَانٌ مُّخَلَّدُونَ**¹ ile tabir edilen cennet çocukları şeklinde ve cennete lââyık bir tarzda gayet süslü, sevimli bir surette, onları cennette dahi peder ve vâlidelerinin kucaklarına verir. Veled-perverlik hislerini memnun eder. Ebedî o zevki ve o lezzeti onlara verir. Zira çocuklar sinn-i teklife girmediklerinden; ebedî, sevimli, şirin çocuk olarak kalacaklar. Dünyadaki her lezzetli şeyin en âlâsı cennette bulunur.² Yalnız çok şirin olan veled-perverlik, yâni çocuklarını sevip okşamak zevki –cennet tenasül yeri olmadığından– cennette yoktur zannedilirdi. İşte bu surette o dahi vardır. Hem en zevkli ve en şirin bir tarzda vardır.³ İşte kable'l-bülûğ evlâdı vefat edenlere müjde...

¹ “Ebedîliğe ermiş çocuklar” (Vâkıa Sûresi, 56/17; Dehr Sûresi, 76/19).

² Bkz.: Bakara Sûresi, 2/25; Tevbe Sûresi, 9/72; Fâtır Sûresi, 35/33; Yâsîn Sûresi, 36/55; Sâffât Sûresi, 37/43...

³ Bu konuyla alâkalı bir hadiste: “Mümin, cennette çocuk arzu ettiğinde haml, doğum ve yetiştirme gibi işler hemen kısa bir zaman zarfında olup, bu arzusu gerçekleşir.” buyurulmuştur. Tirmizî, *cennet* 23; İbn-i Mâce, *zühd* 39; Dârimî, *rikak* 110; Ahmed İbn-i Hanbel, *el-Müsned* 3/80; Abd İbn-i Humeyd, *el-Müsned* s. 292; İbn-i Hibbân, *es-Sahîh* 16/417; Ebû Ya'lâ, *el-Müsned* 2/317.

Âlâ: En iyi, üstün, yüce, kıymetli.

Kable'l-bülûğ: Ergenlik öncesi, bülûğdan önce.

Sinn-i teklif: Erçinlik, sorumluluk yaşı.

Tenasül: Üremek, nesil yetiştirme.

Veled-perverlik: Çocukları sevip onları yetiştirme.

Beşinci İşaret

Dünyada ¹ اللهُ فِي الْحُبِّ hükmünce sâlih ahbablara muhabbetin neticesi: Cennette ² عَلَى سُرُرٍ مُتَقَابِلِينَ tabir edilen, karşı karşıya kurulmuş cennet iskemlelerinde oturup hoş, şirin, güzel, tatlı bir surette, dünya maceralarını ve kadîm olan hatıratlarını birbirine nakledip eğlen-dirmeleri suretinde; firaksız, safi bir muhabbet ve sohb-et suretinde ahbablarıyla görüştüreceği, Kur'ân'ın nas-ıyla sâbittir.³

Altıncı İşaret

Enbiya ve evliyaya Kur'ân'ın tarif ettiği tarzda muhabbetin neticesi: O enbiya ve evliyanın şefaatharından berzahta, haşirde istifade etmekle beraber; gayet ulvî ve

---

¹ “İçte duyulacak sevgi, Allah için olmalıdır.” ‘Allah için sevmeye ve nefret etmeye’ bazı hadislerde amellerin en faziletlisi sayılmış;^{*1} bazı hadislerde de imanın en güçlü bir bağı olduğuna dikkat çekilmiştir.^{*2}

^{*1} Ebû Davud, *sünnet* 2; Ahmed İbn-i Hanbel, *el-Müsned* 5/146; el-Bezzâr, *el-Müsned* 9/461.

^{*2} et-Tayâlisî, *el-Müsned* s. 101; İbn-i Ebî Şeybe, *el-Musannef* 6/170, 172, 7/80.

² “Dost ve kardeş olarak, divanlar üzerinde karşı karşıya otururlar.” (Hicr Sûresi, 15/47; Sâffât Sûresi, 37/44).

³ Bkz.: Yâsîn Sûresi, 36/56; Dehr Sûresi, 76/13; Mutaffifin Sûresi, 83/23.

onlara lâıyık makam ve füyuzâtтан o muhabbet vâsıtasıyla istifâza etmektir.¹

Evet ²عَمَّ مِنَ أَحَبَّ² sırınca, âdi bir adam, en yüksek bir makama, muhabbet ettiği âlî makam bir zâtın tebaiyetiyle girebilir.

Yedinci İşaret

Güzel şeylere ve bahara meşrû muhabbetin, yâni “Ne kadar güzel yapılmış!”³ nazar ile, o âsârın arkasındaki ef’-âlin güzelliğini ve intizamını ve intizam-ı ef’âl arkasındaki

¹ Bkz.: Âl-i İmran Sûresi, 3/31; Buhârî, *tevhid* 19, 24; Müslim, *îmân* 322, 327, 334-345; Ebû Davud, *cihâd* 26; Tirmizî, *tefsiru sûre* (17) 19, *kıyâmet* 10; İbn-i Mâce, *zühd* 37; Ahmed İbn-i Hanbel, *el-Müsned* 3/94.

² “Kişi sevdiği ile beraberdir.” Buhârî, *edeb* 96; Müslim, *birr* 165; Tirmizî, *zühd* 50; Dârimî, *rikak* 71.

³ Meşrû dairede eşyayı sevme ile alâkalı olarak Kur’ân’da Hz. Süleyman’ın (*aleyhisselâm*) şu kıssası anlatılır: “Hani bir gün ikinci vakti ona (Süleyman aleyhisselâma), durduğunda sakin, koştuğu zaman ise süratli safkan koşu atları gösterilmişti. Onlarla ilgilenip ‘Ben Rabbimi hatırlattıkları için güzel şeyleri severim.’ dedi ve onlar gözden kayboluncaya dek onları seyredip durdu. Sonra: ‘Onları tekrar bana getirin!’ deyip bacıklarını ve boyunlarını sıvazlamaya başladı.” (Sâd Sûresi, 38/31-33).

Âdi: Sıradan.

Âli: Yüce, yüksek.

Âsâr: Eserler, izler, alâmetler.

Ef’âl: Fiiller, işler.

Füyuzât: Feyizler, mânevî istifadeler.

İntizam-ı ef’âl: Fiil ve hareketlerdeki düzen.

İstifâza etmek: Feyiz almak, feyizlenmek, mânevî zenginlik kazanmak.

Tebaiyet: Tâbi olma, uyma.

güzel esmânın cilvelerini ve o güzel esmânın arkasında sıfâtın tecelliyâtını ve hâkezâ sevmekliğinin neticesi ise: Dâr-ı bekâda o güzel gördüğü masnûattan bin defa daha güzel bir tarzda esmânın cilvesini ve esmâ içindeki cemâl ve sıfâtını, cennette görmektir. Hatta İmam Rabbânî (*radîyallâhu anhu*) demiş ki: “Letâif-i cennet, cilve-i esmânın temessülâtıdır.” Teemmell!..

Sekizinci İşaret

Dünyada, dünyanın âhiret mezraası¹ ve esmâ-yı ilâhiye aynası olan iki güzel yüzüne karşı mütefekkirâne muhabbetin uhrevî neticesi: Dünya kadar, fakat fânî dünya gibi fânî değil, bâkî bir cennet verilecektir.² Hem dünyada

¹ “Dünya, âhiretin tarlasıdır.” mânâsındaki hadis için bkz.: el-Gazâlî, *İhyâu ulûmi'd-dîn* 4/19; es-Sehâvî, *el-Makâsîdü'l-hasene* s. 497; Aliyüülkârî, *el-Esrâru'l-merfûa* s. 205.

² Âlemlere rahmet olarak gönderilen Hz. Muhammed (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) bir hadisinde, “Cenâb-ı Hakk'ın cennete en son girecek

Bâkî: Ebedî, sonsuz.

Cilve: Görünme, yansıma, Allah'ın isimlerinin tecellîsi.

Cilve-i esmâ: Cenâb-ı Hakk'ın güzel isimlerinin tecellîsi, yansıması.

Esmâ: İsimler.

Esmâ-yı ilâhiye: Cenâb-ı Hakk'ın güzel isimleri.

Fânî: Ölümlü, sonlu.

Hâkezâ: Bunun gibi, yine böyle.

Letâif-i cennet: Cennetin güzellikleri.

Masnûat: Sanat eseri olan varlıklar (Allah'ın yarattığı her şey).

Mütefekkirâne: Tefekkür ederek, düşünenlere has bir şekilde.

Sıfât: Sıfatlar.

Tecelliyât: Görünmeler, belirmeler, yansımalar.

Teammel: Düşün! Dikkat et! İncele!

Temessülât: Bir şeyin bir yere sûret ve mahiyetinin aksetmesi, görünmesi.

yalnız zayıf gölgeleri gösterilen esmâ, o cennetin aynalarında en şâşaalı bir surette gösterilecektir.

Hem dünyayı, mezraa-yı âhiret yüzünde sevmenin neticesi: Dünyayı fidanlık, yâni ancak fidanları bir derece yetiştiren küçük bir mezraası hükmünde olacak öyle bir cenneti verecek ki: Dünyada havâs ve hissiyat-ı insaniye, küçük fidanlar olduğu hâlde, cennette en mükemmel bir surette inkişâf ve dünyada tohumcuklar hükmünde olan istidadları, envâ-ı lezâiz ve kemâlât ile sünbüllenecek surette ona verileceği, rahmetin ve hikmetin muktezası olduğu gibi, hadisın nususuyla¹ ve Kur'ân'ın işârâtıyla² sâbittir. Hem madem dünyanın; her hatanın başı olan mezzum muhabbeti³ değil, belki esmâya ve âhirete bakan iki

---

olan kişiye dünyanın on misli kadar bir yer vereceğini” buyurmuştur. Bkz.: Buhârî, *rikak* 51, *ezân* 129; Müslim, *îmân* 308, 311; Tirmizî, *cehennem* 10; Ahmed İbn-i Hanbel, *el-Müsned* 2/450; el-Hâkim, *el-Müstedrek* 4/633; İbn-i Hibbân, *es-Sahîh* 16/517.

¹ Allah Resûlü (*sallâllâhu aleyhi ve sellem*): “Cenâb-ı Hak, salih kullarına gözlerin görmediği, kulakların işitmediği ve hiçbir insanın hayaline gelmeyecek nimetler hazırlamıştır.” müjdeli haberini vermiştir. (Buhârî, *bed'ü'l-halk* 8, *tevhid* 35; Müslim, *îmân* 312, *cennet* 2-5; Tirmizî, *tefsîru sûre (32)* 2; İbn-i Mâce, *zühhd* 39).

² Bkz.: Enbiya Sûresi, 21/102; Secde Sûresi, 32/17; Fussilet Sûresi, 41/31; Zuhuruf Sûresi, 43/71.

³ Dünya muhabbeti ile alâkalı bir hadiste: **حُبُّ الدُّنْيَا رَأْسُ كُلِّ خَطِيئَةٍ**:

Envâ-ı lezâiz ve kemâlât: Lezzet ve mükemmellik çeşitleri.

Havâs: Hasseler, duygular.

Hissiyat-ı insaniye: İnsana ait his ve duygular.

Mezzum: Kötülenmiş, kınanmış.

Mezraa-yı âhiret: Dünya tarlası.

Nusus: Naslar, açık ve kesin dinî hüküm bildiren metinler.

yüzünü, esmâ ve âhiret için sevmiş ve ibadet-i fikriye ile o yüzleri ma'mur etmiş, güya bütün dünyasıyla ibadet etmiş. Elbette dünya kadar bir mükâfat alması, mukteza-yı rahmet ve hikmettir. Hem madem âhiretin muhabbetiyle onun mezraasını¹ sevmiş ve Cenâb-ı Hakk'ın muhabbetiyle âyine-i esmâsını sevmiş. Elbette dünya gibi bir mahbub ister. O da, dünya kadar bir cennettir.

Suâl: O kadar büyük ve hâlî bir cennet neye yarar?

Elcevap: Nasıl ki eğer mümkün olsa idi, hayal süratiyle zeminin aktârını ve yıldızların ekserisini gezsен, “Bütün âlem benimdir.” diyebilirsin. Melâike ve insan ve hayvanların iştirakleri, senin o hükmünü bozmaz. Öyle de: O cennet dahi dolu olsa, “O cennet benimdir.” diyebilirsin. Hadiste bâzı ehl-i cennete verilen beş yüz senelik bir cennet sırrı,² Yirmi Sekizinci Söz'de ve İhlâs Lem'ası'nda beyan edilmiştir.

“Dünyaya muhabbet bütün hataların başıdır.” buyurulmuştur. (el-Beyhakî, *Şuabü'l-ıman* 7/338; ed-Deylemî, *el-Müsned* 3/30).

¹ “Dünya, âhiretin tarlasıdır.” mânâsındaki hadis için bkz.: el-Gazâlî, *İhyâu ulûmi'd-dîn* 4/19; es-Sehâvî, *el-Makâsîdü'l-hasene* s. 497; Aliyyülkârî, *el-Esrâru'l-merfûa* s. 205.

² Bkz.: el-Beğavî, *Şerhu's-sünne* 15/232; es-Suyûtî, *el-Fethu'l-kebir* 1/62, 3/422; el-Heysemî, *Müsnedü'l-Hâris*, 2/655; el-Gümüşhânevî, *Ramûzu'l-ehâdis* s. 113.

Aktâr: Her taraf, her yer.

Âyine-i esmâ: Cenâb-ı Hakk'ın isimlerini gösteren, yansıtan ayna.

Hâlî: Tenha, boş.

İbadet-i fikriye: Fikir ve düşünce buudlu ibadet.

Ma'mur etmek: İmar etmek, sevindirmek, şenlendirmek.

Melâike: Melekler.

Mukteza-yı rahmet ve hikmet: Rahmet ve hikmetin gereği.

Dokuzuncu İşaret

İman ve muhabbetullahın neticesi: Ehl-i keşif ve tahkikın ittifakıyla; dünyanın bin sene hayat-ı mesûdânesi, bir saatine değmeyen cennet hayatı¹ ve cennet hayatının dahi bin senesi, bir saat müşâhedesine değmeyen² bir kudsî, münezzehten cemâl ve kemâl sahibi olan Zât-ı Zülcelâl'in müşâhedesini, ru'yetidir ki;^{3(Hâşiye)} hadis-i kat'î⁴ ile

¹ Bkz.: Buhârî, *cihâd* 5, *bed'ü'l-halk* 8, *rikak* 51; Tirmizî, *cihâd* 17; Ahmed İbn-i Hanbel, *el-Müsned* 2/482, 483...

² Bkz.: Müslim, *îmân* 297; Tirmizî, *cennet* 16; İbn-i Mâce, *mukaddime* 13; Ahmed İbn-i Hanbel, *el-Müsned* 4/332-333.

³ **Hâşiye:** Hadisin nassıyla "O şuhûd, bütün lezâiz-i cennetin o derece fevkindedir ki, onları unutturur. Ve şuhûddan sonra ehl-i şuhûdun hüsn-ü cemâli o derece fazlaşır ki; döndükleri vakit, saraylarındaki aileleri çok dikkat ile zor ile onları tanıyabilirler." hadiste vârid olmuştur.*¹

*¹ Tirmizî, *cennet* 16; el-Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl* 16/424.

⁴ Bkz.: Buhârî, *mevâkîtü's-salât* 16, 26, *ezân* 129; Müslim, *mesâcid* 211-212; Ebû Davud, *sünnet* 19; Tirmizî, *cennet* 16...

Ehl-i keşif ve tahkik: Eşyanın perde arkası -Allah'ın izni ölçüsünde kendilerine açılıp ilhama mahzar olan, daima hak ve hakikat peşinde olan veliler.

Ehl-i şuhûd: Görenler, müşâhede edenler.

Fevk: Üst.

Hadis-i kat'î: Peygamber Efendimiz'e (s.a.s.) ait olan kesin söz.

Hayat-ı mesûdâne: Mesûd, mutlu hayat.

Hüsn-ü cemâl: Yüz güzelliği.

Lezâiz-i cennet: Cennetin lezzetleri, nimetleri.

Muhabbetullah: Allah sevgisi.

Müşâhede: Görme.

Ru'yet: Allah'ın cemâlini görme.

Şuhûd: Görme, şahid olma.

Vârid olmak: Gelmek, söylenmek.

Zât-ı Zülcelâl: Sonsuz yücelik ve heybet sahibi Allah (c.c).

2. Nokta'nın 3. Mebhası / Dokuz İşaret _____ 131

ve Kur'ân'ın nassıyla¹ sâbittir. Hazreti Süleyman (*aleyhisselâm*) gibi muhteşem bir kemâl ile meşhur bir zâtın ru' yetine iştiyâklı bir merak, Hazreti Yusuf (*aleyhisselâm*) gibi bir cemâl ile mümtaz bir zâtın şuhûduna meraklı bir iştiyâk; herkes vicdanen hisseder. Acaba dünyanın bütün mehâsin ve kemâlâtından binler derece yüksek olan cennetin bütün mehâsin ve kemâlâtı, bir cilve-i cemâli ve kemâli olan bir Zât'ın ru'yeti, ne kadar mergub, merak-âver ve şuhûdu ne derece matlub ve iştiyâk-âver olduğunu kıyas edebilirsen et...

اللَّهُمَّ ارْزُقْنَا فِي الدُّنْيَا حُبَّكَ وَحُبَّ مَا يُقَرِّبُنَا إِلَيْكَ وَالْإِسْتِقَامَةَ
كَمَا أَمَرْتَ وَفِي الْآخِرَةِ رَحْمَتَكَ وَرَوْيَتَكَ²
سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ³

¹ Bkz.: “Yüzler vardır o gün pırl pırl... O güzel ve Yüce Rab'lerine bakakalır...” (Kiyâmet Sûresi, 75/22-23).

² “Allah'ım! Bizi dünyada senin sevgin ve bizi sana ve senin emrettiğin gibi istikametli olmaya yaklaştıracak şeylerin sevgisiyle rızıklandır! Ahirette ise rahmetinle ve cemâlini göstermekle bizi rızıklandır!”

³ “Sübhansın yâ Rab! Senin bize bildirdiğinden başka ne bilebiliriz ki? Her şeyi hakkıyla bilen, her şeyi hikmetle yapan sensin.” (Bakara Sûresi, 2/32).

Cilve-i cemâl ve kemâl: Güzellik ve mükemmelliğinin yansıması, tecellisi.

İштиyâk-âver: İштиyâklı, şevk veren.

Kemâlât: Faziletler, iyilikler, mükemmellikler.

Matlub: İstenen.

Mehâsin: Güzellikler.

Merak-âver: Merak uyaran, düşündürücü.

Mergub: Arzu edilen, beğenilen.

اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى مَنْ أَرْسَلْتَهُ رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ
وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ¹

---

¹ Allah'ım! Âlemlere rahmet olarak gönderdiğin resûlün Hz. Muhammed'e (*sallâllâhu aleyhi ve sellem*), O'nun bütün âline ve ashabına salât ve selâm eyle!

On Yedinci Mektup

Çocuk Tâziyenâmesi

بِسْمِهِ سُبْحَانَهُ¹ ، وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ²

Aziz, Âhîret Kardeşim Hâfız Hâlid Efendi!*

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ ۝ الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمُ مُصِيبَةٌ

قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ³

Kardeşim! Çocuğun vefatı beni müteessir etti. Fakat kazaya rıza, kadere teslim, İslâmiyet'in bir şîârıdır. Cenâb-ı Hak sizlere sabr-ı cemîl versin. Merhumu

¹ Her türlü noksan sıfatlardan uzak olan Allah'ın adıyla.

² "Hiçbir şey yoktur ki, O'nu hamd ile beraber tesbih (tenzih) ediyor bulunmasın." (İsrâ Sûresi, 17/44).

³ "... Sen sabredenleri müjdele! Sabırlılar o kimselerdir ki başlarına musibet geldiğinde, 'Biz Allah'a âidiz ve vakti geldiğinde elbette O'na döneceğiz' derler." (Bakara Sûresi, 2/155-156).

⁴ Her işte verilecek hüküm Allah için olmalıdır.

Kaza: Nasıl olacağı ezelde, Allah (c.c.) tarafından takdir olunan şeylerin günü gelince gerçekleşmesi.

Müteessir etmek: Etkilemek, üz-mek.

Sabr-ı cemil: Güzelce, şikâyet etmeden sabretme.

Şîâr: Ayırt edici özellik, alamet.

Tâziyenâme: Başsağlığı mektubu.

da, size zahîre-i âhiret ve şefaathçi yapsın. Size ve sizin gibi müttakî müminlere büyük bir müjde ve hakikî bir tesellî gösterecek “Beş Nokta”yı beyan ederiz.

Birinci Nokta

Kur’ân-ı Hakîm’de ¹وَلَدَانٌ مُّخَلَّدُونَ¹ sırrı ve meâlî şudur ki:

Müminlerin kable’l-bülûğ vefat eden evlâtları; cennette ebedî, sevimli, cennete lâıyk bir surette dâimî çocuk kalacaklarını.. ve cennete giden peder ve vâlidelerinin kucaklarında ebedî medar-ı sürûrları olacaklarını.. ve çocuk sevmek ve evlât okşamak gibi en latîf bir zevki, ebeveynine temine medar olacaklarını.. ve her bir lezzetli şeyin cennette bulunduğunu.. “Cennet tenâsül yeri olmadığından, evlât muhabbeti ve okşaması olmadığı” diyenlerin hükümleri hakikat olmadığını.. hem dünyada on senelik kısa bir zamanda teellümâtla karışık evlât sevmesine ve okşamasına bedel sâfi, elemsiz, milyonlar sene, ebedî evlât sevmesini ve okşamasını kazanmak, ehl-i imanın en büyük

¹ “Ebediliğe ermiş çocuklar” (Vâkıa Sûresi, 56/17; Dehr Sûresi, 76/19).

Ebeveyn: Anne-baba.

Ehl-i iman: İman sahipleri, müminler.

Kable’l-bülûğ: Ergenlikten önce.

Latîf: Hoş, güzel.

Medar-ı sürûr: Sevinç vesilesi,

kaynağı.

Müttakî: Takva sahibi.

Teellümât: Elem duymalar, acılar.

Tenâsül: Çoğalma, üreme, nesil artışı.

Zahîre-i âhiret: Âhiret azığı.

bir medar-ı saadeti olduğunu şu âyet-i kerîme **وَلَدَانٌ** **مُخَلَّدُونَ** cümlesiyle işaret ediyor ve müjde veriyor.

İkinci Nokta

Bir zaman, bir zât, bir zindanda bulunuyor. Sevimli bir çocuğu yanına gönderilmiş. O bîçâre mahpus, hem kendi elemi çekiyor, hem veledinin istirahatini temin edemediği için, onun zahmetiyle müteallim oluyordu. Sonra, merhametkâr hâkim ona bir adam gönderir, der ki:

“Şu çocuk çendan senin evlâdındır. Fakat benim raiyetim ve milletimdir. Onu ben alacağım, güzel bir sarayda beslettireceğim.”

O adam ağlar, sızlar:

“Benim medar-ı tesellim olan evlâdımı vermeyeceğim.” der.

Ona arkadaşları der ki:

“Senin teessürâtın manasızdır. Eğer sen çocuğa acıyorsan, çocuk şu mülevves, ufûnetli, sıkıntılı zindana bedel;

Çendan: Gerçi.

Medar-ı saadet: Mutluluk vesilesi, kaynağı.

Medar-ı teselli: Teselli sebebi, kaynağı.

Merhametkâr: Merhametli.

Mülevves: Kirli, pis.

Müteallim: Elem duyan, üzülen.

Raiyet: Halk.

Teessürât: Üzüntüler, kederler.

Ufûnet: Çürüme, bozulup kokma.

ferahlı, saadetli bir saraya gidecek. Eğer sen nefsin için müteessir oluyorsan, menfaatini arıyorsan, çocuk burada kalsa, muvakkaten şüpheli bir menfaatle beraber, çocuğun meşakkatlerinden çok sıkıntı ve elem çekmek var. Eğer oraya gitse, sana bin menfaati var. Çünkü padişahın merhametini celbe sebep olur, sana şefaathçi hükmüne geçer. Padişah, onu seninle görüştürmek arzu edecek. Elbette görüşmek için onu zindana göndermeyecek, belki seni zindandan çıkarıp o saraya celbedecek, çocukla görüştürecektir. Şu şartla ki, padişaha emniyetin ve itaatın varsa...”

İşte şu temsil gibi, aziz kardeşim, senin gibi müminlerin evlâdı vefat ettikleri vakit şöyle düşünmeli:

Şu veled mâsumdur, onun Hâlık'ı dahi Rahîm ve Kerîm'dir. Benim nâkıs terbiye ve şefkatime bedel, gayet kâmil olan inâyet ve rahmetine aldı. Dünyanın elemli, musibetli, meşakkatli zindanından çıkarıp Cennetü'l-Firdevs'ine gönderdi. O çocuğa ne mutlu!

Celbetmek: Kendine çekmek.

Cennetü'l-Firdevs: Firdevs Cenneti. Cenneti bir piramit gibi farzedersen, bütün cennet mertebelerinin birlikte müşâhede edileceği cennetin en yüksek yeri, zirvesi.

Hâlık: Hz. Yaradan, Allah.

İnâyet: Görüp gözetme.

Kâmil: Eksiksiz, noksansız.

Kerîm: Yarattıklarına, dâima, hesapsız, bol bol veren, Hz. Allah.

Meşakkat: Zahmet, sıkıntı, zorluk.

Muvakkaten: Belli bir süre için, geçici olarak.

Nâkıs: Eksik, yarım.

Rahîm: Kullarına karşı sonsuz lütuf ve merhamet eden, onları gözetten Hz. Allah.

Şu dünyada kalsaydı, kim bilir ne şekle girerdi? Onun için ben ona acımıyorum, bahtiyar biliyorum. Kaldı ki, kendi nefsim'e ait menfaati için kendime dahi acımıyorum, elîm müteessir olmuyorum. Çünkü dünyada kalsaydı, on senelik muvakkat elemle karışık bir evlât muhabbeti temin edecekti. Eğer sâlih olsaydı, dünya işinde muktedir olsaydı, belki bana yardım edecekti. Fakat vefatıyla, ebedî cennette on milyon sene bana evlât muhabbetine medar ve saadet-i ebediyeye vesile bir şefaathçi hükmüne geçer. Elbette ve elbette meşkûk, muaccel bir menfaati kaybeden, muhakkak ve müeccel bin menfaati kazanan; elîm teessürat göstermez, me'yusâne feryat etmez.

Üçüncü Nokta

Vefat eden çocuk, bir Hâlık-ı Rahîm'in mahlûku, memlûkü, abdi ve bütün heyetiyle O'nun masnûu ve O'na ait olarak ebeveyninin bir arkadaşı idi ki; muvakkaten ebeveyninin nezaretine verilmiş. Peder ve vâlideyi ona hizmetkâr etmiş. Ebeveyninin o hizmetlerine mukabil, muaccel bir ücret olarak lezzetli bir şefkat vermiş.

Abd: Kul.

Elîm: Elem veren, üzücü.

Heyet: Bir şeyin bütün varlığı, genel yapısı.

Masnû: Eser.

Me'yusâne: Ümitsizce.

Memlûk: Köle.

Meşkûk: Şüpheli.

Muaccel: Öne alınmış, öncelikli.

Müeccel: Sonraya bırakılmış, ertelenmiş.

Müteessir: Etkilenmiş, üzülmüş.

Şimdi, binden dokuz yüz doksan dokuz hisse sahibi olan o Hâlık-ı Rahîm, mukteza-yı rahmet ve hikmet olarak o çocuğu senin elinden alsa, hizmetine hâtime verse; sûrî bir hisse ile, hakikî bin hisse sahibine karşı şekvâyı andıracak bir tarzda me'yusâne hüzün ve feryad etmek ehl-i imana yakışmaz, belki ehl-i gaflet ve dalâlete yakışıyor.

Dördüncü Nokta

Eğer dünya ebedî olsaydı, insan içinde ebedî kalıyordu ve firak ebedî olsaydı, elîmâne teessürât ve me'yusâne teellümâtın bir manası olurdu. Fakat, madem dünya bir misafirhânedir.. vefat eden çocuk nereye gitmişse siz de, biz de oraya gideceğiz.. ve hem bu vefat ona mahsus değil, umûmî bir caddedir.. hem madem mufârakat dahi ebedî değil; ileride hem berzahta, hem cennette görüşülecektir. ¹ الْحُكْمُ لِلَّهِ demeli..

¹ Her işte verilecek hüküm Allah için olmalıdır.

Berzah: Kabir.

Ehl-i gaflet ve dalâlet: Hidayetten ayrılan, dinden habersiz, vurdum-duymaz kimseler.

Ehl-i iman: İman sahipleri, müminler.

Elîmâne: Yakıcı, acı verir bir tarzda.

Firak: Ayrılık.

Hâtime vermek: Son vermek.

Mufârakat: Ayrılıklar, ayrılmalar.

Mukteza-yı rahmet ve hikmet: Cenâb-ı Hakk'ın merhametinin ve her şeyi yerli yerince yaratmasının gereği.

Sûrî: Görünüşte olan, görünürdeki.

Şekvâ: Şikayet.

Teellümât: Elem duymalar, acılar.

Teessürât: Üzüntüler, kederler.

O verdi, O aldı.. ¹ كَلِّ عَلَى كَلِّ حَالٍ sabır ile şükretmeli!

Beşinci Nokta

Rahmet-i ilâhiyenin en latîf, en güzel, en hoş, en şirin cilvelerinden olan şefkat, bir iksir-i nurânidir. Aştan çok keskindir. Çabuk Cenâb-ı Hakk'a vusûle vesile olur. Nasıl aşk-ı mecazî ve aşk-ı dünyevî pek çok müşkülâtla aşk-ı hakikîye inkılâb eder, Cenâb-ı Hakk'ı bulur. Öyle de, şefkat –fakat müşkülâtsız– daha kısa, daha sâfi bir tarzda kalbi Cenâb-ı Hakk'a rabteder.

Gerek peder ve gerek vâlide, veledini bütün dünya gibi severler. Veledi elinden alındığı vakit, eğer bahtiyar ise, hakikî ehl-i iman ise, dünyadan yüzünü çevirir, Mün'im-i Hakikî'yi bulur. Der ki: “Dünya madem fânîdir, değmiyor alâka-yı kalbe...” Veledi nereye

¹ “Bize uygun gördüğü her hâlimizden ötürü hamdolsun Rabbimize..” Bkz.: Tirmizî, *deavât* 128; Ebû Dâvûd, *edeb* 97, 98; İbn-i Mâce, *edeb* 55, *duâ* 2; Ahmed İbn-i Hanbel, *el-Müsned* 2/117.

Alâka-yı kalb: Kalb ilgisi, bağı.
Aşk-ı dünyevî: Dünyevi, cismânî aşk.
Aşk-ı hakikî: Gerçek, ilâhî aşk.
Aşk-ı mecazî: Fânî ve geçici aşk.
İksir-i nurânî: Nurlu ilaç.

İnkılâb etmek: Dönüşmek, değişmek.
Mün'im-i Hakikî: Nimetin asıl sahibi.
Müşkülât: Müşküller, problemler.
Vusûl: Erme, ulaşma.

gitmişse oraya karşı bir alâka peydâ eder, büyük mânevî bir hâl kazanır.

Ehl-i gaflet ve dalâlet, şu beş hakikatteki saadet ve müjdeden mahrumdurlar. Onların hâli ne kadar elîm olduğunu şununla kıyas ediniz ki; bir ihtiyar hanım, gayet sevdiği sevimli birtek çocuğunu sekeratta görüp, dünyada tevehhüm-ü ebediyet hükmünce, gaflet veya dalâlet neticesinde mevti, adem ve firâk-ı ebedî tasavvur ettiğinden, yumuşak döşeğine bedel kabrin toprağını düşünüp gaflet veya dalâlet cihetiyle, Erhamü'r-râhimîn'in cennet-i rahmetini, firdevs-i nimetini düşünmediğinden, ne kadar me'yusâne bir hüznün ve elem çektiğini kıyas edebilirsiniz.

Fakat vesile-i saadet-i dâreyn olan iman ve İslâmiyet, mümine der ki; şu sekeratta olan çocuğun Hâlık-ı Rahîm'i, onu bu fânî dünyadan çıkarıp cennetine götürecektir.. hem sana şefaatçi, hem ebedî bir evlât yapacak.

Adem: Yokluk.

Erhamü'r-râhimîn: Merhametlilerin en merhametlisi Cenâb-ı Hakk.

Firâk-ı ebedî: Ebedî ayrılık.

Firdevs-i nimet: Nimet cenneti.

Mevt: Ölüm.

Peydâ etmek: Meydana gelmek, oluşmak.

Sekerât: Can çekişme anı, ölüm döşeği.

Tevehhüm-ü ebediyet: Dünyada sonsuz kalacağını zannetme.

Vesile-i saadet-i dâreyn: Dünya ve âhirette mutluluk vesilesi.

Mufârakat, muvakkattır; merak etme,

إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ¹ de, sabret.

الْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي²

Said Nursî

---

¹ “Biz Allah’a âidiz ve vakti geldiğinde elbette O’na döneceğiz.”
(Bakara Sûresi, 2/156).

² Kendinden başka her şeyin fânî olduğu gerçek Bâkî, Allah’tır.

Muvakkat: Kısa süreli, geçici.

Kezâ, çocuk vefatıyla münasebettar
bir mektup parçası.

“Çocuk Tâziyenâmesi” isimli risaledeki وَيَطُوفُ عَلَيْهِمْ
وَلَدَانِ مُخَلَّدُونَ¹ âyetine dair bir kısım eski tefsirler, demiş-
ler ki: “Cennette çocuktan gayet ihtiyara kadar herkes
otuz üç yaşında olacak.”²

Bunun hakikati –Allahu a’lem– şu olacak: Sarîh-i âyet
³وَلَدَانِ tâbiri ile ifade ediyor ki; ferâiz-i şer’iye yapı-
maya mecbur olmayan ve mesnûniyet cihetiyle de yap-
mayan ve kable’l-bülûğ vefat eden çocuklar, cenne-
te lâyık ve sevimli çocuk olarak kalacaklar. Fakat ye-
di yaşına gelen çocukları, namaz gibi farzlara peder ve
vâlideleri onları alıştırmak için, teşvikkârâne emretmek ve
on yaşına girse şiddetle namaz kıldırarak ve alıştırmak şe-
riatta var.⁴

¹ “Etraflarında ebediliğe ermiş çocuklar dolaşır.” (Vâkıa Sûresi, 56/17).

² Bkz.: İbn-i Kesîr, *Tefsîru’l-Kur’ân* 4/294; el-Beğavî, *Meâlimü’t-tenzil* 4/284. Ayrıca bkz.: Tirmizî, *sıfatü’l-cennet* 22; İbnü’l-Mübârek, *ez-Zühd* 1/128; el-Aclûnî, *Keşfü’l-hafâ* 2/154.

³ “(ebediliğe ermiş) çocuklar”

⁴ Bkz.: Tirmizî, *sıfatü’l-cennet* 182; el-Hâkim, *el-Müstedrek* 1/389;

Ferâiz-i şer’iye: Dinî farzlar. Kat’î
ve açık delillerle emredilen dinî
emir ve vazifeler.

Kable’l-bülûğ: Ergenlikten önce.

Mesnûniyet: Bir şeyin Peygamber

Efendimiz’in (s.a.s) sünnetinde yer
alması, yapılmasının sünnet olması.

Sarîh-i âyet: Âyetin açık manası.

Teşvikkârâne: Teşvik eder bir
tarzda.

Demek, “Vâcib olmadığı hâlde, nâfile nev’inde, yedi yaşından hadd-i bülûğa kadar büyükler gibi namaz kılıp oruç tutan çocuklar, mütedeyyin büyükler gibi mükâfat görmek için otuz üç yaşında olacaklar.” diye bir kısım tefsirler, bu noktayı izah etmeden umum çocuklara teşmil etmişler; has iken âmm zannetmişler. (*Emirdağ Lâhikası-2*, s. 58-59)

Said Nursî

---

el-Beyhakî, *es-Sünenü’s-suğrâ* 1/344; et-Taberânî, *el-Mu‘cemü’l-kebir* 7/15; İbn-i Huzeyme, *es-Sahîh* 2/102.

Âmm: Genel, umumî.

Hadd-i bülûg: Bülûg, ergenlik dönemi.

Has: Özel, hususî.

Mütedeyyin: Dindar, dinine bağlı kimse.

Nâfile: Farz, vâcib gibi mecburi olmayan fakat yapılması güzel ve sevap olan şeyler.

Teşmil etmek: Yaymak, genişletmek, içine aldirmek.

Vâcib: Yerine getirilmesi her müslüman için gerekli ve borç olan dinî emir ve vazifeler.

Emirdağ'ın Mânidar Bir Hâtırası

Beş seneden beri teneffüs için Emirdağ'ın etrafında faytonla gezdiğim zaman, garip bir tarzda, bir yaşından yedi yaşına kadar küçücük çocuklar, vâlide ve pederlerine karşı gösterdikleri alâkadan ziyade bir iştiyakla faytonuma koşup elime sarılıyorlardı. Hatta bir defa fayton altına düşüp harika bir tarzda zarar görmeden kurtuldular. Hiç beni görmeyen, bilmeyen bir, iki veya üç yaşındaki çocuklar, yalın ayak dikenler içinde koşa koşa faytona yetişiyorlar, büyük adamlar gibi temenna edip “Elinizi öpelim.” derlerdi. Bu hâle hem ben, hem kardeşlerim ve görenler hayret ediyorduk. Bu hâl bir mahalleye mahsus değil; her tarafta hatta köylerinde dahi aynı hâl devam ediyordu.

Beni aldatmayan bir hatıra-yı hakikatle benim ve arkadaşlarımın kanaatimiz geldi ki, bu mâsum tâifenin mâsumiyetleri cihetiyle, sevk-i fitrî denilen bir hiss-i kable'l-vuku ile, Risale-i Nur'un bu memlekette mâsum çocuklara ve kendilerine çok menfaati olacak diye, akıl ve fikirleri derk etmediği hâlde, o mâsumâne hisle Risale-i Nur'un manası itibarıyla tercümanına, analarına yalvarmalarından ziyade bir iştiyakla koşuyorlar.

Hiss-i kable'l-vuku: Bir şeyi olmadan önce hissetme, içine doğma, önsezi.

Sevk-i fitrî: Yaratılıştan gelen yön-

lendirme, sevk; içgüdü.

Temenna etmek: Eli alna götüreerek yapılan selamlama şekli.

Biz de bir hiss-i kable'l-vuku ile hissediyoruz ki, ileride bu mâsum küçücük mahlûklar içinden büyük Nurcular çıkacak. Ve ileride Nur'un has şâkirtleri olacak ki, bu vaziyeti gösteriyorlar.

Ben de bu nevi küçücük mâsumları, dünyada evlâdım bulunmadığından evlâd-ı mâneviye olarak dualarıma umumen dahil ettim. Her sabah bunları da Nur talebeleleriyle beraber dualarımda yâd ediyorum.

Hem onlardan bir mâsumu, kırk yaşındaki lâkayt bir adama tercih etmeme sebep, bunlar günahsız olduklarından ve samimî bir alâka göstermelerinden, “elbette onları sevkeden bir hakikat var” diye, ben de o cihetten onları; büyüklere temenna ettiğim gibi, onların temennalarına mukabele ediyordum.

Hem mâsumiyetleri, hem ileride tam Nurcu olmalarına binâen, dualarını kendi hakkımda makbul olacak diye onlara derdim: “Madem siz benim evlâd-ı mâneviyem oldunuz. Ben size dua ediyorum. Sizin günahınız olmadığı için, duanız benim hakkımda inşaallah makbuldür. Siz de bana dua ediniz. Çünkü ziyade hastayım.” derdim.

Benim ve yanımdaki kardeşlerimin kuvvetli bir ihtimalle kanaatimiz geliyor ki, masonlar ve zındıkların plânı ile

bolşevizm tarzında gençleri terbiye etmek için bir vakit bazı mektepler açıldığı ve sonra değişen bu mekteplerde gençleri ifsada çalışmalarına mukabil, İslâmiyet'in kahraman bayraktarı olan Türk milletinin mâsum küçücük yavruları, nuranî bir intibah ve bir hiss-i kable'l-vuku ile Nurlar'dan ders almaları, gençlerin başına gelen o belâyaya karşı bir mukabeledir. Ve inşallah o yavruların hem kendileri, hem gençler, mason ve dinsizlerin ve zındıkların şerlerinden kurtulmalarına bir işarettir ki bu acip vaziyeti gösteriyorlar. (*Emirdağ Lâhikası-2, s. 91-92*)

Said Nursî

Evet, bu vaziyeti biz de gözümüzle görüyoruz.

Hizmetinde Bulunan Nur Talebeleri

Bolşevizm: Rus lider Lenin tarafından geliştirilen, komünist Sovyet baskı rejimi.

İntibah: Uyanma, ayılma; doğruya, gerçeğe ulaşma.

On Yedinci Lem'a'nın bir parçasıdır.

On İkinci Nota

Ey bu Notaları dinleyen dostlarım! Biliniz ki; ben hilâf-ı âdet olarak, gizlemesi lâzım gelen Rabbime karşı kalbimin tazarrû ve niyaz ve münâcâtını bazen yazdığımın sebebi; ölüm, dilimi susturduğu zamanlarda, dilime bedel kitabımın söylemesinin kabulünü rahmet-i ilâhiyeden rica etmektir.

Evet, kısa bir ömürde, hadsiz günahlarıma keffâret olacak muvakkat lisanımın tövbe ve nedâmetleri kâfi gelmiyor. Sâbit ve bir derece dâim olan kitabın lisanı daha ziyade o işe yarar.

İşte on üç sene^(Hâşiye) evvel dağdağalı bir fırtına-yı ruhiye neticesinde, Eski Said'in gülmeleri Yeni Said'in ağlamalarına inkılâb edeceği hengâmda, gençliğin gaflet uykusundan ihtiyarlık sabahıyla uyandığım bir anda şu münâcât ve niyaz, Arabî yazılmıştır. Bir kısmının Türkçe meâli şudur ki:

Hâşiye: Te'lif tarihine göredir.

Arabî: Arapça.

Dağdağa: Sıkıntı, ızdırıp.

İnkılâb etmek: Değişmek, başka bir hâl almak, dönüşmek.

Münâcât: Yakarış. Sessizce, içten içe dua etme.

Nedâmet: Pişmanlık.

Tazarrû: Tevazu ve huşu içinde Allah'a yalvarma.

Te'lif: Bir araya getirme, meydana getirme.

“*Ey Rabb-i Rahîmim ve ey Hâlık-ı Kerîmim!* Benim sû-i ihtiyârımla ömrüm ve gençliğim zâyî olup gitti. Ve o ömür ve gençliğin meyvelerinden elimde kalan, elem verici günahlar, zillet verici elemeler, dalâlet verici vesveseler kalmıştır. Ve bu ağır yük ve hastalıklı kalb ve hacâletli yüzümle kabre yakınlaşıyorum. Bilmüşâhede göre göre gayet süratle, sağa ve sola inhiraf etmeyerek, ihtiyârsız bir tarzda, vefat eden ahbap ve akran ve akâribim gibi kabir kapısına yanaşıyorum.

O kabir, bu dâr-ı fânîden firâk-ı ebedî ile ebedü'l-âbâd yolunda kurulmuş, açılmış evvelki menzil ve birinci kapıdır.¹ Ve bu bağlandığım ve meftun olduğum şu dâr-ı dünya da, kat'î bir yakîn ile anladım ki; hâliktir gider ve fânîdir ölür. Ve bilmüşâhede, içindeki mevcûdât dahi, birbiri arkasından kâfile kâfile göçüp gider, kaybolur.

¹ Bkz.: “Kabir, âhiret menzillerinin birinci menzildir. Kişi ondan kurtulabilirse, ondan sonrakiler daha kolaydır. Ondandır kurtulamazsa ondan sonrakiler bundan daha zordur, daha şiddetlidir.” (Tirmizî, *zühd* 5; İbn-i Mâce, *zühd* 32; Ahmed İbn-i Hanbel, *el-Müsned* 1/63).

Ahbap: Dostlar, sevilenler.
Akârib: Akrabalar, yakınlar.
Bilmüşâhede: Bizzat görerek.
Dâr-ı fânî: Geçici yurt, dünya.
Ebedü'l-âbâd: Sonsuzluk, ilelebet.
Firâk-ı ebedî: Ebedî ayrılık.
Hacâlet: Utanmak, mahcup olmak.

Hâlık-ı Kerîm: Pek cömert olan, sınırsız kerem sahibi Yüce Yaratıcı.
Hâlik: Fânî, ölümlü.
İnhiraf etmek: Kaymak, sapmak.
Rabb-i Rahîm: Engin şefkati ve sonsuz rahmetiyle kullarını gözetten Hz. Allah (c.c.).
Sû-i ihtiyâr: Yanlış, kötü tercih.

Hususan benim gibi nefs-i emmâreyi taşıyanlara şu dünya çok gaddardır, mekkârdır. Bir lezzet verse, bin elem tatar çektirir. Bir üzüm yedirse, yüz tokat vurur.

Ey Rabb-i Rahîmim ve ey Hâlık-ı Kerîmim!

¹ *كُلُّ اتِّ قَرِيبٍ* sırrıyla ben şimdiden görüyorum ki; yakın bir zamanda ben kefenimi giydim, tabutuma bindim, dostlarımla veda eyledim. Kabrime teveccüh edip giderken, senin dergâh-ı rahmetinde, cenazemin lisan-ı hâliyle, ruhumun lisan-ı kâliyle bağırarak derim: *El-amân el-amân! Yâ Hannân! Yâ Mennân! Beni günahlarımın hacâletinden kurtar!*

İşte kabrimin başına ulaştım, boynuma kefenimi ta-kıp kabrimin başında uzanan cismimin üzerine durdum. Başımı dergâh-ı rahmetine kaldırıp bütün kuvvetimle fer-yad edip nida ediyorum: *El-amân el-amân! Yâ Hannân! Yâ Mennân! Beni günahlarımın ağır yüklerinden halâs eyle!*

¹ “Her gelecek şey yakındır.” (es-Suyûtî, *ed-Düreru'l-müntesira* s. 15; el-Aclûnî, *Keşfü'l-hafâ* 2/149. Ayrıca bkz.: İbn-i Mâce, *mukaddime* 7; Dârimî, *mukaddime* 23).

El-amân el-amân: “Aman Yâ Rabbî!” anlamında Arapça bir ün-lem ifadesi.

Halâs etmek: Kurtarmak.

Hannân: Engin şefkât sahibi Hz. Allah (c.c.).

Mekkâr: Çok aldatıcı, hilekâr.

Mennân: İhsanı pek bol, Hz. Allah (c.c.).

Nefs-i emmâre: İnsana sürekli kö-tülükleri emreden nefis.

Teveccüh etmek: Yönelmek.

İşte kabrime girdim, kefenime sarıldım. Teşyîciler, beni bırakıp gittiler. Senin afv u rahmetini intizar ediyorum. Ve bilmüşâhede gördüm ki, senden başka melce ve mence yok. Günahların çirkin yüzünden ve mâsiyetin vahşi şeklinden ve o mekânın darlığından bütün kuvvetimle nida edip diyorum: *El-amân el-amân! Yâ Rahmân! Yâ Hannân! Yâ Mennân! Yâ Deyyan! Beni çirkin günahlarımın arkadaşlıklarından kurtar, yerimi genişlettir. İlâhî! Senin rahmetin, melceimdir ve rahmeten li'l-âlemîn olan Habibin, senin rahmetine yetişmek için vesîlemdir. Senden şekvâ değil, belki nefsimi ve hâlimi sana şekvâ ediyorum.*

Ey Hâlık-ı Kerîmim ve ey Rabb-i Rahîmim! Senin Said ismindeki mahlûkun ve masnûun ve abdin hem âsî, hem âciz, hem gafil, hem cahil, hem alîl, hem zelil, hem müsî', hem müsîn, hem şakî, hem seyyidinden kaçmış bir köle olduğu hâlde, kırk sene sonra nedâmet edip

Alil: Hasta.

Âsî: İsyân eden.

Deyyan: Varlığın hukukunu ve hesabını hakkıyla bilen, veren ve görecek olan Hz. Allah.

İntizar etmek: Beklemek.

Mâsiyet: Günah.

Masnû: Yaratılmış, yapılmış.

Melce: Sığınak.

Mence: Kurtuluş yeri.

Müsî': İtaatsiz, kötülük işleyen.

Müsîn: Yaşlı, ihtiyar.

Rahmân: Sonsuz ve sınırsız merhamet ve ihsan sahibi Hz. Allah.

Rahmeten li'l-âlemîn: Bütün bir varlığa rahmet kaynağı.

Şakî: Bahtsız, talihsiz, mahrum.

Şekvâ: Şikâyet.

Teşyîciler: Uğurlayanlar, yolcu edenler.

senin dergâhına avdet etmek istiyor. Senin rahmetine ilticâ ediyor. Hadsiz günah ve hatîâtlarını itiraf ediyor. Evhâm ve türlü türlü illetlerle müptelâ olmuş. Sana tazarrû ve niyaz eder. Eğer kemâl-i rahmetinle onu kabul etsen, mağfiret edip rahmet etsen; zâten o senin şanıdır. Çünkü Erhamü'r-râhimîn'sin. Eğer kabul etmezsen, senin kapından başka hangi kapıya gideyim? Hangi kapı var? Senden başka Rab yok ki, dergâhına gidilsin. Senden başka hak mâbud yoktur ki, ona ilticâ edilsin!..”

لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ وَحْدَكَ لَا شَرِيكَ لَكَ أَخِرُ الْكَلَامِ فِي الدُّنْيَا
وَأَوَّلُ الْكَلَامِ فِي الْآخِرَةِ وَفِي الْقَبْرِ: أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ
وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ¹

¹ Senden başka ilâh yoktur. Sen birsin. Senin hiçbir ortağın yoktur. Dünyada son sözümüz, âhirette ve kabirde de ilk sözümüz şudur: Şehâdet ederim ki Allah'tan başka ilâh yoktur; yine şehâdet ederim ki Muhammed (*sallâllâhu aleyhi ve sellem*) Allah'ın resûlüdür.

Avdet etmek: Geri gelmek, dönmek.

Erhamü'r-râhimîn: Merhametlilerin en merhametlisi Cenâb-ı Hak.

Hatîât: Günahlar, kabahatler, suçlar.

İlticâ etmek: Sığınmak.

Mâbud: Kendisine ibadet edilen.

Aziz, Sıddık Kardeşlerim!

.....

Birincisi: Risale-i Nur'un fitraten ve zamanın vaziyetine göre talebesi olacak, başta, **mâsum çocuklardır**. Çünkü bir çocuk, küçüklüğünde kuvvetli bir ders-i imanî alamazsa, sonra pek zor ve müşkül bir tarzda İslâmiyet ve imanın erkânlarını ruhuna alabilir. Âdeti gayr-i müslim birisinin İslâmiyet'i kabul etmek derecesinde zor oluyor, yabancı düşer. Bilhassa, peder ve vâlidesini dindar görmezse ve yalnız dünyevî fenlerle zihni terbiye olsa, daha ziyade yabanilik verir. O hâlde o çocuk, dünyada peder ve vâlidesine hürmet yerinde istiskal edip çabuk ölmelerini arzu ile onlara bir nevi belâ olur. Âhirette de onlara şefaathçi değil, belki dâvâcı olur: "Neden imanımı terbiye-i İslâmiye ile kurtarmadınız?"

İşte bu hakikate binâen, en bahtiyar çocuklar onlardır ki, Risale-i Nur dairesine girip dünyada peder ve vâlidesine hürmet ve hizmet ve hasenâtı ile onların defter-i a'mâlîne vefatlarından sonra hasenâtı yazdırmakla ve âhirette onlara derecesine göre şefaath etmekle bahtiyar evlât olurlar.

Defter-i a'mâl: Amel defteri. İnsanın yaptığı bütün fiillerin kaydedildiği defter.

Ders-i imanî: İman dersi.

Gayr-i müslim: Müslüman olma-

yan kimse.

Hasenât: Sevaplar, iyilikler.

İstiskal etmek: Rahatsız olmak, hoşlanmadığını hissettirmek.

Risale-i Nur'un ikinci kısım talebeleri: Fıtraten Risale-i Nur'a muhtaç, bir derece de dünyadan ürkmüş ve yahut küsmüş kadınlardır. Hususan bir derece yaşlı da olsa, Risale-i Nur, ona hakikî bir gıda-yı mânevîdir. Çünkü Risale-i Nur'un dört esasından birisi şefkattir ki, ism-i Rahîm'in mazhariyetinden gelmiş. Kadınların da en esaslı hâssaları ve fitrî vazifelerinin mayası, şefkattir... (Emirdağ Lâhikası-1, s. 36)

* * *

Aziz, Mâsum Evlâtlarım!

Kur'ân'ı öğrenmek için ders almaya çalışıyorsunuz. Sizin bildiğiniz yeni harfte noksanlar olduğu için, mümkün oldukça yeni harften okunmamak lâzım gelir.

Hem Kur'ân'ı okumanın faydası, yalnız hâfız olmak ve dünyada onunla bir makam kazanmak, bir maaş almak değil; belki her bir harfi, hiç olmazsa on hayrından tâ yüze, tâ binlere kadar cennet meyvelerini, âhîret faydalarını vermesini düşünüp¹ ve ebedî

---

¹ Kur'ân okurken her bir harfine on sevap verileceğine dair bkz.: Tirmizî, *fedâilü'l-Kur'ân* 16; İbn-i Ebî Şeybe, *el-Musannef* 6/118; et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* 9/130.

Hâssa: Özellik, hususiyet.

Hakk'ın güzel bir ismi.

İsm-i Rahîm: "Kullarına karşı sonsuz lütuf ve merhamet eden, onları gözeten" anlamında Cenâb-ı

Mazhariyet: Mazhar olma, şereflenme.

hayatın rahatını ve saadetini temin etmek niyetiyle okumak lâzımdır.

Evet, mekteplerde, dünya maîşeti, ya rütbeleri için fenleri ders okumak, bu kısacık dünyevî hayatta derecesi, faydası bir ise, ebedî hayatta Kur'ân ve Kur'ân'ın kudsî kelimelerini ve nurlu ve imanî manalarını öğrenmek binler derece daha kıymetlidir. Onlar şîşe hükmünde, bunlar elmas hükmündedir.

Hem peder ve vâlidenize hakikî ve faydalı evlâtlar olabilirsiniz. Siz, mâdem mâsumsunuz, daha günahınız yok; böyle kudsî bir niyetle okusanız, sizleri Risale-i Nur'un mâsum şâkirtleri içinde kabul edip umum şâkirtlerin dualarına hissedar olursunuz ve nurlu ve mübarek talebeler olursunuz.

Hem üstadınızı, hem sizi, hem peder ve validelerinizi, hem memleketinizi tebrik ediyorum. (*Emirdağ Lâhikası-1*, s. 226-227)

İstanbul Hanımlarının Mektubudur.

بِسْمِهِ سُبْحَانَهُ¹ ، وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ²
السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ أَبَدًا دَائِمًا³

Çok Muazzez, Çok Mübarek ve Çok Şefkatli Üstadımız, Efendimiz!

Eskiden ne acı günler, ne kara günler geçirdik. Çocuklarımızın Kur'ân dersine gitmeleri bile yasak edilmişti. Mekteplerde de din dersleri kaldırılmıştı. Risale-i Nur yazarları mahkemelere veriyorlardı. Siz çok mübarek üstadımıza, din düşmanları çok eziyetler yaptılar. Çok cefalar çektiler. Risale-i Nur yazdı, dine yeniden büyük bir kuvvet verdi, Müslümanlığı ilerletti diye sizi ölüme mahkûm etmeye çalıştılar. Biz o acıklı günlerde ağladık, sızladık, “Ya Rabbi! Üstadımızı muhafaza eyle! Dinimize, üstadımıza, Risale-i Nur’a düşmanlık edenleri kahreyle!” diye Allah’a yalvarıyorduk. Âdeta kanlı gözyaşları döküyorduk. Sonunda Cenâb-ı Hak siz üstadımızı muhafaza etti;

¹ Her türlü noksan sıfatlardan uzak olan Allah’ın adıyla.

² “Hiçbir şey yoktur ki, O’nu hamd ile beraber tesbih (tenzih) ediyor bulunmasın.” (İsrâ Sûresi, 17/44)

³ Allah’ın selâmı, rahmeti ve bereketi; sonsuza kadar sürekli üzerinize olsun!

Muazzez: Üstün tutulan, saygı duyulan.

dinsizler yıkıldılar. Müslümanlığı yok etmeye kastedenler, müzmahil oldular. Siz üstadımız ise, dinî hizmetinizde muzaffer oldunuz. Milletimizi dinsizlerin zararından kurtardınız, zaferler kazandınız. Müslümanların mesûd günler geçirmesine sebep oldunuz. Bu sayede dinî istiklaliyetimize, dinî hürriyetimize kavuştuk. Risale-i Nur matbaalarda çok çok basılmaya başladı, biz kadınlar çok mesrur olduk. Nurlarımızı basılmış görünce, yeniden dünyaya gelmişçesine sevinçler içerisinde kaldık. Bize binlerce beşibirlikler, altınlar, elmaslar verselerdi, ipekten, atlastan elbiseler dağıtsalardı; bizi bu derece memnun edemezlerdi. Risale-i Nur'u bastırmak, dine, imana en birinci, en büyük hizmettir.

Üstadımız, Efendimiz! Din, iman aşkıyla, Müslümanlık duygusuyla mesûd olabilecek biz anneler; yavrularımıza Kur'ân-ı Kerîm'i öğretiyoruz, Risale-i Nur'a çalıştırıyoruz. Risale-i Nur'un iman, İslâmiyet dersleriyle terbiye etmeye çalışıyoruz. Evlerimiz birer Medrese-i Nuriye oluyor elhamdülillah. Eğer çocuklarımıza Risale-i Nur okutmazsak; yoldan çıkarıcı bu zamanın tehlikelerine düşecekler, fena göreneklere kapılacaklar, kötülükleri taklid edecekler. Bizim başımıza bela ve dert kesilecekler. Âhirette de

Atlas: Üstü ipek, altı pamuk kumaştan yapılan elbise.

Medrese-i Nuriye: İçinde Risale-i Nur'ların okunduğu ve Nurlar'daki

hakikatlerle pırıl pırıl hâle gelen ev, okul, medrese.

Müzmahil olmak: Mağlup, darma-
dağın olmak.

“İmanımızı neden kurtarmadınız?” diye anne ve babalarından davacı olacaklardır. Bunun için, sevgili yavrularımızın kalblerine Risale-i Nur sevgisini aşıyoruz. Kadınların çocuklarına karşı şefkatleri fazladır. Eğer çocuklarının ebedî âhiret hayatlarını kurtaracak iman dersleri verilmezse, bu ihmal edilir de yalnız muvakkat fânî dünya hayatına çalıştırılırsa, o vakit çocuklara olan şefkat, hakikî yerine sarfedilmiş olmaz. Çocuğun hem dünyada hem âhirette de felâketine sebep olan bir şefkat olmuş olur.

Çocuklarımıza okşayarak, sevgiyle diyoruz ki:

“Evlâdım! Risale-i Nur seni hem dünyada, hem âhirette mesûd, bahtiyar edecek en büyük ve en hakikî bir din kitabıdır, iman dersleridir. Okumaktan mahrum kalırsan, iman derslerini şimdi alamazsan; hem dünyada, hem âhirette bedbaht olursun, perişan kalırsın.” diyerek ve Risale-i Nur hakkında yazılmış olan mektupları, destanları, kasideleri, şiirleri okuyarak, okutarak Risale-i Nur’un sevgisini kalblerine, büyüklüğünü ruhlarına yerleştirmekte devam edeceğiz. Dualarınız sayesinde Risale-i Nur’un dersleriyle inşallah evlâtlarımız İslâmiyet’e, hem bize, hem milletimize hayırlı, dindar gençler olarak yetişirler.

Mübarek Üstadımız! Sevgili Rabbimizin kalblerimizde rahmetiyle dercettiği muhabbet hissini; neden bizi ebedî

saadete götürecek olan iman dersleri, Risale-i Nur ve siz üstadımız yolunda sarfetmeyelim? Başka yolda sarfetsek; bize dünya ve âhirette eyvahlar dedirtecek, hüsrana götürececek, belki de ebediyen ağlatacak. Eğer çocuklarımıza da bu ehemmiyetli hakikati aşlamakla hakikî şefkatimizi sû-i istîmal etmeden gösterebilsek, analık vazifemizi bihakkın îfâ etmiş olacağız.

Risale-i Nur hakkında, içinde çok güzel konferans ve nurlu mektublar ve pek güzel kasideler bulunan kitabı Bursa'dan getirttik. Okudukça, dinledikçe çok mesrur oluyoruz, ruhlarımız şâd oluyor. Onları yazan Nur talebesi kardeşlerimizden Cenâb-ı Hak razı olsun, âmîn!

الْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي¹

Duanıza muhtaç
İstanbul Hanımları

¹ Kendinden başka her şeyin fânî olduğu gerçek Bâkî, Allah'tır.

Şâd olmak: Sevinmek, mutlu olmak.

İmana fedakârâne hizmet eden
bir hanımın manzumesidir.

Risale-i Nur Müellifi Üstadım Hazretleri'ne!

Mânevî Nur kılıcını almış eline,
Vuruyor münafıkların baş ve beline.
Her söylediği hikmet olan Üstadımın,
Mevlâm ilim vermiş o nur diline.

Bu nasıl ateştir böyle yakıyor.
Kavrulup dumanı göğe çıkıyor.
İman, Kur'ân dersi veren Üstadımın,
Kaleminden âleme nurlar akıyor.

İman yolunda canını feda eylemiş.
Bu Şâhide şimdiye dek neylemiş!
Sahih olan hadis ve işaretlerle,
Resûl, O'nun geleceğini söylemiş.

Talebelerine Üstad “Durmayın!” diyor.
“Münafık sözüne uymayın!” diyor.
Fânî ile, fena ile ilgisi yoktur,
“Bana fânî şeyler sormayın!” diyor.

Şâhide durma böyle,
Hakkı her yerde söyle.
Risale-i Nurlar'la,
İmana hizmet eyle.

Nur definesi kazdır.
Nurlar'ı okut yazdır.
Vaktini boş geçirme,
Çünkü ömür pek azdır.

Okuduğun Nur olsun,
Kalbine Nurlar dolsun,
Nurlar'ı okumakla,
İmanımız kurtulsun.

Gözleri nur saçıyor.
Kalblerde gül açıyor.
Nur'un hakikatinden,
Münafıklar kaçıyor.

Kardeşler hep ağlıyor.
Üstad'a bel bağlıyor.
Nurlar'daki hakikat,
Derya gibi çağlıyor.

Kalblerimiz hep uyur.
Üstadım dua buyur!
Ömrümüz tükenmeden
Bize imanı duyur...

الْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Nurcu hanımlar namına çok kusurlu

Şâhide*

(Hanımlar Rehberi'ne ilave olunacaktır.)

Üstadımız'a, Ramazan-ı Şerif'ini tebrik münasebetiyle yazılan ve İzmir, Manisa ve havalisinde Risale-i Nur'un ehemmiyetli ve tesirli hizmet ve intişarının ve hanımlar arasında hüsn-ü tesirinin bir numûnesi olan bu mektub, aynen İstanbul'daki Nurcu hanımların yazdıkları mektub nev'inden; İzmir, Manisa ve havalisinde merhum Hâfız Ali,* Hasan Feyzi* ve Halil İbrahim* (*rahmetullâhi aleyhim*) gibi, kadınlardan da hâlis Nur kahramanları çıktığını gösteriyor.

بِسْمِ اللَّهِ سُبحَانَهُ¹

Ey kalbimizdeki sonsuz sevgilerimizi ifadeden âciz kaldığımız çok muhterem, çok muazzez ve çok sevgili Üstadımız, Efendimiz Hazretleri!

Hulûlüyle müşerref olduğumuz Ramazan-ı Şerifinizi, bütün ruh u canımızla tebrik ediyoruz. Kusurlarımızı afv ederek biz bîçâreleri Nur Talebeleri olarak kabul buyurmanızı yalvarıyoruz.

Ey ruhumuzun gıdası ve kalbimizin ebedî sönmez meş'alesi, maddî ve mânevî dertlerimizin dermanı ve

---

¹ Her türlü noksan sıfatlardan uzak olan Allah'ın adıyla.

Ebedî: Sonsuz.

Hulûl: Girme, dahil olma.

Hüsn-ü tesir: Güzel, olumlu tesir.

İntişar: Yayılma.

Meş'ale: Işık veren aydınlatma aracı.

ey Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan'ın azametli, berrak ve safî nurundan fışkıran ve bütün insanlık âlemini aydınlatmak kudretini hâiz olan yüksek eserin tercümanı olan Üstadımız!

Sen, insanları Allah ve Resûlullah yoluna sevk ederek hakikat-i insaniyeyi idrak ve iz'ân sahibi her genç ve ihtiyara, avâm ve havassa tam manasıyla anlatmaya çalışan ve bunda muvaffak olan bir hâdim-i imansın.

İşte bu cihettedir ki: Bu asırda Kur'ân-ı Kerîm'in bir mu'cize-i mâneviyesi olan Risale-i Nur'a bütün ruh u canımızla ve bütün mevcudiyetimizle sarılıyoruz; tâzim, tebcil ve tekrim ediyoruz. Bizim Risale-i Nur'a olan bu bağlılığımızı gevşetecek hiçbir kuvvet yoktur. Hatta bunun tasavvuru dahi imkânsızdır. Çünkü o, gönüller üzerine müesses imanî bir râbitadır. Biz sizin ve Risale-i Nur'un yolundan asla ayrılmayacağız. Ve bu eşsiz Nur'dan daima istifade

Avâm: Genel halk tabakası, sıradan kimseler.

Azamet: Büyüklük.

Hâdim-i iman: İmana hizmet eden.

Hâiz olmak: Bir şeye sahip olmak, elde etmek.

Havas: İleri gelenler, seçkinler.

İz'ân: İç kabul, tam olarak anlama, kavrama.

Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan: Beyan

ve ifadesi ile insanları, benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm.

Mu'cize-i mâneviye: Mânevî mu'cize.

Müesses: Kurulu.

Râbita: Bağ, alâka.

Safî: Berrak, duru.

Tâzim / tebcil / tekrim etmek: Saygı göstermek, yüceltmek, hürmet etmek.

edeceğiz inşallah... Çünkü o, yeryüzünde emsaline rastlanmayan ve bundan sonra dahi rastlanmasına imkân olmayan bir derya-yı iman ve bir tevhid hazinesidir. İşte biz, bize böyle eserler hediye eden siz mübarek ve aziz üstadımıza ebediyen medyun ve minnettarız.

Ey mübarek ve çok sevgili Üstadımız, Efendimiz Hazretleri! Mensup olduğumuz mukaddes dinimiz hakkında kâfi derecede bilgi edinmemiz ve istikbalimizi ve ebedî saadetimizi temin edebilmemiz için dinî bir eser, hem de bu asrın azgınlaşmış ve önüne geçilmesi pek güçleşmiş küfrî ve gayr-i ahlâkî cereyanlarından kurtaracak nurlu ve ışıklı bir eser ararken, nihayet Cenâb-ı Hakk'ın lütf u inayetiyle bize ihsan edilen Risale-i Nur'u bulduk ve okuduk. Ondaki feyiz hiçbir eserde mevcut olmadığından onun bir harika olduğunu idrak ettik. Çünkü Risale-i Nur, kararlı kalbleri hidayet nuruyla aydınlatan ve biz bîçâreleri zulmetten nura, dalâletten hakikate, dünya ve âhirette saadet ve selâmete kavuşturacak bir mürşid-i ekmel ve mürebbî-i âzamdır.

Biz âcizleri böyle eserleri okumak şerefiyle müşerref kılan Cenâb-ı Hakk'a binler, yüz binler defa hamd ü sena

---

Dalâlet: İslâm'a uymayan her türlü yanlış düşünce, yol.

Gayr-i ahlâkî: Ahlâkî olmayan, ahlâksız.

Küfrî: Küfre ait, inkâr kaynaklı.

Medyun: Borçlu.

Mürebbi-i âzam: En büyük terbiyecisi, yetiştiren, eğiten.

Mürşid-i ekmel: En mükemmel rehber, her yönüyle insanları doğruya ulaştırıcı.

ediyoruz. Bütün dünyanın asırlardan beri beklediği ve nurdan istifade etmek için can attığı, fakat muvaffak olmadığı böyle bir hazine-i ilmiyeyi bizlere okumayı nasib eden o Hâlık-ı Zîşan'a teşekkürün âhir ömrümüze kadar secdeden başımızı kaldırmamak yeridir... Temenni ediyoruz ki: Cenâb-ı Hak bizleri Risale-i Nur'dan ve sevgili Üstadımız'dan ebediyen ayırmasın! Âmîn, âmîn, âmîn!..

Ey kıymetli Üstadımız, Efendimiz! Siz Kur'ân ve iman hizmeti için her şeyinizi feda ettiniz. Mâruz kaldığınız o kadar şedit zulüm ve işkencelere ve giriftar edildığınız çok musibet ve belalara karşı, son derece sabır ve tahammül ettiniz. Din ve İslâmiyet düşmanlarının şiddetli tazyiklerine rağmen vazifenizden asla vazgeçmediniz. Siz mahkemelerde kalbinizde hiçbir korku hissetmeden, İslâmiyet'i bilâ-pervâ müdafaa ettiniz. Ettiniz de böyle âli ve saadet-i dâreyne kâfi ve vâfi eserler vücûda getirdiniz ve en büyük iman dâisi oldunuz. Ve böylece bütün beşeriyete son bir defa olmak üzere Din-i Hakk'ı bütün azamet ve şümûlüyle, olanca kuvvet ve şâşaasıyla tanıtmak

Âli: Yüce.

Bilâ-pervâ: Çekinmeden, pervâsız.

Dâi: Çağırın, davet eden, sebep.

Giriftar etmek: Mâruz bırakmak, müptela etmek.

Muvaffak olmak: Başarmak.

Saadet-i dâreyn: İki cihan mutluluğu, dünya ve âhiret saadeti.

Şâşaa: Parlaklık, debdebe, ihtişam.

Şümûl: İhata, kapsamlılık, genişlik.

Tazyik: Sıkıştırma, zorlama, baskı.

Vâfi: Yeterli, başka bir şeye ihtiyaç bırakmayan.

ve yaymak ve tebliğ etmek vazife-i kudsiyesiyle muvazzaf bulunduğunuzu ilân ettiniz. Bu cihadınız size mübarek olsun!..

Bu kudsî vazifeyi îfâ ederken şefkatin şâhikasına yükseldiniz. Birkaç bâcârenin cennete girmesi için bütün kuvvetinizle cehenneme girmeye hazır olduğunuzu söyleyerek ve dünyada emsaline rastlanmamış ve engizisyon mezâlimine rahmet okutturacak derecede şedit zulüm ve belalara sabır ve tahammül ederek bunu isbat ettiniz.

Sizin o Risale-i Nur'daki müessir sözleriniz; ruhumuz, irademiz ve ahlâkımız üzerinde büyük tesirler vücûda getiriyor. Hele o risalelerin şahı “Sözler Mecmuası” defalarca okunmaya ve okutmaya şâyândır. Ve böyle bir eserin birçok mütefekkir ve allâmelerin dahi ellerinden ve dillerinden sudûruna imkân olmadığını söylemek, hiç de mübalağa olamayacağı kanaatindeyiz. Risale-i Nur, her şeyden

---

Allâme: İlmi ileri, üst seviyede olan âlim, üstad.

Engizisyon: 16. ve 17. asırlarda Hristiyan Katolik Mezhebi'ne âit kiliselerden alâkayı kesenleri veya papaya karşı gelenleri, çok ağır işkenceler ve dehşetli zulümlerle şiddetli cezalara mahkûm eden mahkemelere verilen isim.

İfâ etmek: Yerine getirmek, gerçekleştirmek.

Mezâlim: Zulümler, haksızlıklar,

eziyet ve işkenceler.

Muvazzaf: Vazifeli, görevli.

Müessir: Tesir eden, etkili, dokunaklı.

Mütefekkir: Düşünen, düşünür.

Sudûr: Kaynaklanma, meydana gelme.

Şâhika: Zirve, doruk, tepe.

Şâyân: Lâyık, değer.

Vazife-i kudsiye: Kutsal, yüce vazife.

önce insanlara bir ders-i ibret veriyor. Âhîret fikrini, hesap ve kitap hissini ihya ediyor. Daha dünyada iken ehl-i saadet ve ehl-i dalâletin menzillerini tayin ediyor.

Bizler de Risale-i Nur'un bu derslerinin tesiriyle, fânî hayatın endişelerini hissetmeyecek dereceye geliyoruz. Ve onu okumakla rıza-yı ilâhiyeyi tahsil edeceğimizi ve Cenâb-ı Hazreti Risaletpenahî'ye ve onun sevgili vekili ve tercüman-ı hakikîsi olan siz mübarek üstadımıza kavuşacağımıza son derece inanmış bulunuyoruz. Ve hayatımızın son nefeslerine kadar bu uğurda her şeyimizi feda edeceğiz. Ve önümüze gelen her felâketi izn-i ilâhî ile ve üstadımızın himmetiyle yeneceğiz. Ve bizi bu yoldan çevirmek isteyen gafillere asla kulak vermeyeceğiz inşallah.

Ey sevgili Üstadımız, Efendimiz Hazretleri! Biz sizin ve Risale-i Nur'un kıymetinin bir zerresini bile medh ü sena etmeye muktedir değiliz. Risale-i Nur'un ve sizin medhiyenizi, kudretli talebeleriniz coşkun lisanlarıyla, harareti aşklarıyla terennüm ediyorlar. Biz ise, onların ayaklarının

Cenâb-ı Hazreti Risaletpenahî: Ruhaniyetine müminlerin her zaman sığındığı çok aziz ve sevgili Peygamber Efendimiz (s.a.s.).

Himmet: İnsanlara bilhassa mânevî problemlerde verilen destek, yardım, medet.

İhya etmek: Hayat vermek, yaşatmak, canlandırmak.

Medhiye: Övgü yazısı.

Menzil: Kalınan yer, mesken, ev.

Muktedir: İşe gücü yeten, iktidarı olan.

Rıza-yı ilâhî: Allah rızası.

Terennüm etmek: Güzel ve hoş bir şekilde söylemek.

izlerinde sürüklenerek tâ huzurunuzla kadar çıkabilmek için böyle bozuk lisanımızla bunları size yazdık. O şühedâyı hakikat Hâfız Ali ve Hasan Feyzi'nin (*rahmetullâhi aleyhi-ma*) hatırları için, bizim bu cüretimizi hoş görmenizi hazretinizden niyaz ediyoruz.

الْباقِي هُوَ الْباقِي

İzmir, Manisa ve havalisindeki evlâtlarınız
ve âhîret hemşireleriniz nâmına
Âsime, Fatma, Leman, Ayşe, Nâile

بِسْمِهِ سُبحَانَهُ

Gönüller Fâtîhi Hazreti Üstadımız, Efendimiz!

Size nasıl Hazreti Üstadımız, Risale-i Nurlar'a da nasıl Nurlar'ımız diyerek bütün mevcudiyetimizle inanmalıyız! Hiç inanmamamıza imkân var mıdır! Evet Hazreti Üstadımız, nurlu yolunuzun Hazreti Peygamberimiz Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtu vesselâm*) Efendimiz'e gitmiş olduğunu devamlı olarak Nurlar'ımızı okumakla anlamış bulunuyoruz.

Risale-i Nur'ların, Kur'ân-ı Kerîm'imizin hak kitabı olduğunu gösteren, bizlerin anlayabileceğimiz, düşünebileceğimiz hakikatlerin şemsinden başka bir şey olmadığına bütün dünya şahit olmuştur. Risale-i Nur'lar âb-ı hayat terreşşuhatını ve şuâlarını, kararın ruhlara akıtmakla, içerisinde yaşadığımız asırda ve gelecek devirlerde insaniyete "Vazifene!" diye seslenen ilâhî bir muallimdir.

Kur'ânımız'dan ve imanımızdan çok uzak bırakıldığı-mız devr-i sâbıkta, dalâlet uçurumlarına yuvarlatılıp bil-meyerek ebedî hapslere ve idamlara dûçar edilmeye çalı-şıldığımız o karanlık günlerde, elinizdeki Kur'ân'ın nurlu

---

Âb-ı hayat: Hayat veren su.

Devr-i sâbık: Geçmiş, önceki dönem.

Dûçar edilmek: Mâruz bırakılmak.

Şems: Güneş.

Şuâ: Işın, ışık parçası.

Terreşşuhat: Sızıntılar, damlalar.

ve elmas kılıcı ile geldiniz. Barla yaylasına indiniz. Dinsiz felsefe ve tabiiyyûnlara boyun eğdirdiniz, diz çöktürdünüz. Bütün kara düşüncelileri ilzam ederek komünizm, siyonizm ve masonların bellerini bir daha tedavi edilmemek üzere kırdınız.

Cenâb-ı Hakk'ın sizi ve dolayısıyla Nurlar'ı; ehl-i imanı iman-ı tahkikîye yükselterek ebedî zulmet yerine ebedî sadet temin etmeleri için ihsan etmiş olduğuna hiç şübhemiz kalmadı. Size Hazreti Peygamberimiz'in yirminci asırdaki elçisi ve Kur'ân hizbinin kurtarıcısı demekle, bir hakikati ifade etmiş olduğumuza inanıyoruz.

Kur'ânımız, geveze akılların felsefesi diliyle hâlâ inkâr edilmek istenirken; Risale-i Nur, Kur'ân'ın bir aynadarlığını yaparak biz avâmlara da bu kitabın Allah kanunu olduğunu ve ancak bu kanunun ebedî saadete götüren bir rehber bulunduğunu apâşikâr gösteriyor.

Dün bilmiyorduk, bugün anlıyoruz ki; ulvî dinimiz olan ve semâvî dinlerin süzölmüşü ve bütün ruhların gıdası bulunan bu güneşi inkâr edicilerin devrinde öylesine bir zihniyet belirmiş ki bu feci ve korkunç

Hizb: Cemaat, taraftar, grup.

İlzam etmek: Cevap veremez hâle getirmek, susturmak.

İman-ı tahkikî: Delile dayanarak ulaşılan, sağlam, sarsılmaz iman.

Semavî dinler: İlâhî, vahiy kaynaklı dinler.

Ulvî: Yüce.

Zulmet: Karanlık.

zihniyet, ne firavunlarda ve ne de Ebu Cehil'lerde mevcut değilmiş.

Bugün neşredilen bu Tarihçe-i Hayat'ınızda da görüyorsunuz ki; siz Hazreti Üstadımız Bediüzzaman'a tatbik edilen zulümler, Barla yaylasına nefyiniz ile başlıyor. Isparta, Eskişehir, Kastamonu, Denizli, Emirdağ ve Afyon'a nefyedilmelerinizde zâhiren din düşmanları tarafından sürgün edilmişsiniz. Hakikatte binlerce ehl-i imanın ve hak söze hasret mekteplilerin gönüllerini fethederek kurtaracak rabbânî bir memurdunuz. Hem onlara yol gösterecek hakikî bir örnektiniz. Gelecek nesilleri idam-ı ebedîye mahkûm etmek isteyenler, siz üstadımızı defalarca zehirlemişlerse de o zehirler bu cinayetin azametinden ürkmüşler ve birer panzehir hâline münkalib olarak ehl-i küfür ve iman için ayırıcı birer vesika olmuşlardır.

Siz Hazreti Üstadımız, bizim kurtarıcılığımıza tayan edilmiş olduğunuzdan Allah'ın izni ile idam sehpaları dahi birer ilânname hükmüne geçmiştir. Ankara davasında kahraman ihtiyar ve genç ağabeylerimiz; dün binler

---

İdam-ı ebedî: Ebedî yokluk. Sahip olduğu her şeyi ebediyen kaybetme.

Münkalib: Değişmiş, başka bir hâle dönüşmüş.

Nefiy: Sürgün.

Rabbânî: Allah'a ait, Allah'tan gelen. Mârifetullahta derinleşerek Allah (c.c.) bilgisi çok engin olan ve rubûbiyet-i ilâhiyeye dair esrarı da çok iyi bilen kâmil insan.

Zâhiren: Görünüşte, görünüşe göre.

olan, bugün milyonları aşan talebelerinizin yüksek seciyelerini bütün İslâmiyet namına isbat eden birer örnek oldular.

Ankara Birinci Ağırceza Mahkeme Heyeti'nin karşısında, nurlu kardeşlerimizin birinci muhakemelerinde bulunduk. Konya'dan üç Nurcu kadın kardeş bulunmuştu. Yüzlerce kadın ve erkek kardeşlerimizle, hakkın hakikatini gördük ve şahit olduk. Bir avukat ağabeyimiz, hüviyeti ve mesleği sorulduğu zaman; "Risale-i Nur'un hizmetkârıyım." demişti. Risale-i Nur'u nasıl tanıdığını anlatırken "1952'de Nurlar'ı tanıdım. 1954'de hizmetlerine girdim. 1957'de Hukuk Fakültesi'ni bitirip kendimi Nurlar'ın hizmetine verdim." demesiyle göz yaşları içerisinde kaldık. "Allah Allah" demekten kendimizi alamadık. Siz Hazreti Üstadımız'dan ve Nurlar'ın hizmetinde bulunan ağabeylerimizden Allah razı olsun.

Kıymetli Üstadımız, Efendimiz! Sizin mübarek dualarınız hürmetine, Cenâb-ı Allah'ımızın lütf u ihsanatı ile Konya'da Nurlar'ı okuyanlar günden güne çoğalmakta olduğunu siz Hazreti Üstadımız'a müjde etmek ve iman kurtarma davasındaki zaferinizin şahidi olarak sizi tebrik etmek şerefini bizlere bahşeden Cenâb-ı Allah'ımıza ne

---

Hüviyet: Kimlik.

Seciye: Karakter, huy.

Lütf u ihsanat: Lütuf ve ihsanlar.

kadar şükretsek azdır. Dünkü Medrese-i Yusufiye'nin bir misali olan hapishanelerin demir parmaklıklarını Nur'un şualarıyla eriterek, o Nurlar'ın ekmek gibi evlerimize girmelerine vasıta olan hizmetinizin muakkiblerinin binler değil, yüzbinler değil, milyonları aştığını da ayrıca işitiyoruz, şahit oluyoruz.

Evlerimizin birer Medrese-i Nuriye olduğunu şu mektubumuzla bildirmek vesilesi ile siz Hazreti Üstadımız'a diyoruz ki: Siz, müşriklerin ellerinden bizleri kurtardınız. Ellerimize birer nişane-i necat olarak iman vesikalarını verdiniz. Sizin hizmetinizle bizler, şu gençlik hevesatımızdan ferâgat edip Nurlar'a sarıldık. Değil topraklarımızda, bütün dünyada Nurlar'ımızla beraber zaferlerden zaferlere gideceğimize inanıyoruz. Bu zafer, Allah'a giden nurların zaferidir. Bu zafer, Asr-ı Saadet'te Peygamberimiz'in açtığı nurlu yolu takip edenlerin zaferidir. Bu zafer, imanlıların zaferidir. Galebe, İslâm'ındır. Mağlubiyet ise dünkü ve bugünkü dinsiz güruhlarındır. İmanlı gönülleri hiçbir kuvvet mağlub edemeyeceğine bütün dünya şahit

Ferâgat etmek: Vazgeçmek, kendi menfaatlerini ve beklentilerini terketmek.

Medrese-i Yusufiye: Hz. Yusuf'un (a.s.) zulüm, iftira sebebiyle haksızca senelerce zindanda kalmamasından kinâye olarak, aynı kade-

ri paylaşanların nefsi terbiye ve te-rakkiye vesile olduğu için hapsedildikleri yere verdikleri isim.

Muakkib: Takip eden, peşine düşen.

Müşrik: Allah'a ortak koşan.

Nişane-i necat: Kurtuluş belgesi.

olmaktadır. Risale-i Nur'un iman hizmetindeki zaferi bunu bir kere daha gösteriyor.

Siz olmasaydınız; biz bu asrın riyâkârlıktan ibaret fânî zînetlerini, medeniyet asrının emri diye çoktan kalblerimize yerleştirmiş, ruhlarımızı elmas seviyesinden mülevves kömür mahiyetine düşürmüş olacaktık. Cenâb-ı Hak, sizin vasitanızla bizlere Nurlar'ımızı ihsan etmiş olduğundan Nurlar'ımızın ışığında o zulmetli gecelerle, o desaslar medeniyetinin çirkinliklerini apaçık görebiliyoruz. Allah'ımızın bu inayetine hamd ü senalar ederiz.

Bu asrın ne korkunç ve ne dehşetli bir asır olduğunu görebilmekliğimiz için, ancak ve ancak tahkikî imanın dürbünü ile seyretmekliğimiz îcab ediyormuş. İman dürbününü kalb ve gözlerine takmayanları, lehviyatları mehâsin gösteren şu mimsiz medeniyetin dalâlet bataklıkları yutabilir düşüncesiyle biz Nur şâkirtleri çok üzülüyorduk. Fakat Nurlar, Avrupalıların da ruhlarına girerek lehviyatlarını günden güne temizlemekte olduğunu, gelen mektublardan öğrenmiş bulunuyoruz.

Dessas: Hilekâr, düzenbaz.

Fânî: Gelip geçici.

Lehviyat: Gayr-i meşrû eğlenceler, oyunlar.

Mehâsin: Güzellikler.

Mimsiz medeniyet: Değersiz medeniyet. "Medeniyet" kelimesinin

başındaki "m" ve "e" harfi (Osmanlıca'da mim harfi) olmazsa "değersizlik, alçaklık" anlamında "deniyet" kalır.

Mülevves: Kirli, pis.

Riyâkârlık: İki yüzlülük, gösteriş için yapmak.

Zînet: süs

Bizler ise bugün imanın nuru ile diyoruz ki: Ey yirminci asrın medeniyet asrı olduğunu iddia eden dinsiz felsefe! Dinsiz tabîyyûn masonlarla kızıl moskoflar! Bizler sizlere bu vatanın güzel topraklarından ve Orta Anadolu'da Hazreti Mevlânâ'nın kucağından seslenerek; Hazreti Muhammed'in (*aleyhissalâtü vesselâm*) ümmeti, Mevlânâ'nın torunları ve Bediüzzaman Said Nursî'nin talebeleriyiz. Sizler de bizleri iyi tanıyınız. Senin medeniyetini mazi mezarlığına gömmüş bulunuyoruz. Yerine pek taze yirmi birinci asrın güneşi doğmak üzeredir. Bu güneş islâmların güneşi, Nurlar'ın güneşi ve dolayısıyla Nurcular'ın güneşi olarak doğacaktır inşallah.

Hazreti Üstadımız, Efendimiz! Şu lisan-ı pür-kusurumuzla sizinle iman yolunda, Allah yolunda, Kur'ânımız'ın rehberliğinde hakkın hakikatini kabul edişimizin birer vesikasını belirtmekle bu asrın en bahtiyar insanı olduğumuza inanıyoruz. Zira bugün dahi bir talebe nazarıyla bakmış olduğunuz şu fânî vücudunuz Allah'ın yanında, bizlerin yanında ebedîdir. Çünkü mârifetullaha müteveccih olan kalblerimiz, iman kuvvetiyle çarpmaktadır. Bu kuvvet bizleri Allah yolundan, Peygamberimiz Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtü vesselâm*) Efendimiz'in rehberliğinden,

Lisan-ı pür-kusur: Kusurlarla dolu, çok kusurlu lisan, dil.

Mârifetullah: Allah'ı sıfat, isim ve fiilleriyle tanımak, bilmek. Kalb ve

vicdan kültürü.

Müteveccih olmak: Yönelmek.

Tabîyyûn: Yaratıcıyı inkâr edip tabiatı yaratıcı sayan kimseler.

Nurlar'ımızdan ayırmayacak ilâhî bir kuvvet olmuştur inşallah.

Allah'ın izni ile kalblerimize Risale-i Nur'un ve Nurlar'ımızın vermiş olduğu feyizlerle bu mektubu yazdık. Siz Üstadımız'ı hasta hâllerinde pek fazla meşgul ettiğimizden kusurlarımızın affını ayrı ayrı rica eder, Cenâb-ı Allah'tan şifalar dileriz ve Leyle-i Mirac'ınızı tebrik ederiz.

الْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Pek çok dualarınıza muhtaç Konyalı hanımlar namına
**Gülsüm, Elmas, Firdevs, Mediha, Ayşe, Hatice,
Fatma, Sâliha, Şükran, Müşerref, Zehra, Ayşe, Nuran**

Hasan Feyzi, Halil İbrahim misillü Nur'un kahramanları gibi İstanbul'da kadınlar tâifesinden Nurlar'a harika bir alâkadarlık gösteren hanımların mektubudur.

بِسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Çok Muhterem, Çok Mübarek, Büyük Üstadımız, Efendimiz Hazretleri!

Biz zayıf bîcâreleri talebeliğe kabul ettiğiniz için pek çok sevindik. Dünyalar bizim oldu. Gözlerimiz sevinç yaşlarıyla doldu. Ağladık... Ve ağlayarak Rabbimiz Teâlâ Hazretleri'ne hadsiz şükürler ettik. Cenâb-ı Hak, bu fakirleri, yüz otuz tane eşsiz eserleri her yerde aşkla okunan siz gibi dünyada birtek Bediüzzaman olan haşmetli bir üstadın dualarına dahil eyledi. Bu zamanın en büyük zâtı olan Risale-i Nur sahibinin talebesi olmak gibi çok büyük bir şerefe, çok büyük bir nimete vâsil etti...

Âh Üstadımız, ne yapalım! Hediye kabul etmiyorsunuz ki hediye gönderelim. Siz, bizim ebedî hayatımızı kurtardınız. Biz size, en küçük bir iyilik dahi yapamıyoruz. Gerçi dünyalar dolusu iyilik edilse, yine sizin bizi iman-ı kâmile eriştiren Risale-i Nur gibi büyük bir lütfunuza mukabil gelemiz. Cenâb-ı Hak, siz üstadımızdan ebediyen

---

Haşmet: İhtişam, yücelik.

İman-ı kâmil: Gerçek, mükemmel iman.

Misillü: Gibi.

Vâsil etmek: Ulaştırmak, eriştirmek.

razı olsun; âfiyetler, şifalar versin. Ve bizleri üstadımız Bediüzzaman'dan ayırmasın, âmîn!

Ey Rabbimiz! Sevgili Peygamberimiz Habib'in hürmetine bu duamızı kabul eyle, âmîn!

Büyük Üstadımız, Efendimiz! Kendimizde size talebe olmaya liyakat görmüyoruz. Sizin bizlere olan çok şefkatiniz, pek ziyade hamiyetiniz; bizleri dünyada, âhirette saadetlere kavuşturan Risale-i Nur talebeliğine dahil etmektedir. Risale-i Nur'u okuyoruz. Âhiret hemşireleriniz, Risale-i Nur'a çok müştâkırlar. Beraberce okuyoruz. Nur Risaleleri'nden çok, hem pek çok istifadeler ediyoruz. Bizler şimdiye kadar Risale-i Nur'da kadınlara verilen çok kudsî dersleri hiçbir kitapta görmedik, hiçbir hocadan işitmedik. O pek kıymetli, pek güzel, pek tatlı iman hakikatleri bizim ruhumuzun gıdasıdır.

Risale-i Nur'daki mukaddes Kur'ân hakikatleri bizim kalblerimize işliyor, kalbimizde nurdan muhabbet alevleri yandırıyor, imanımıza kuvvet veriyor, mâneviyatta derecatımızı yükseltiyor. Risale-i Nur, bizi fitnelerden uzaklaştırıyor; tarîk-i müstakîme, Kur'ân yoluna intisap ettiriyor. Bizi şeytanların, cinnîlerin ve bizi din perdesi altında aldâtıcı, kandırıcı kimselerin şerlerinden emin kılıyor.

Hak Teâlâ Hazretleri, siz üstadımızdan ebediyen razı olsun, uzun ömürler versin. Siz üstadımıza olan şükranlarımız sonsuzdur.

Sevgili Peygamberimiz Resûl-i Ekrem (*aleyhissalâtu vesselâm*) Efendimiz, siz üstadımıza ve Nur talebeleri kardeşlerimize iman ve Kur'ân hizmetinde ebediyen muîn ve yardımcı olsun. Cenâb-ı Hak, sizleri bu Kur'ân hizmetinde muvaffak eylesin! Âmîn, âmîn, âmîn!..

Üstadımız, Efendimiz Hazretleri! Nasıl dert yanalım! İfsat komiteleri, din düşmanları, desiselerle biz kadınları ifsat ettiler; çoklarımızı İslâmiyet'ten uzaklaştırdılar. Bizi yüksek İslâm terbiyesinden, yüce İslâm edebinden mahrum ettiler. Hâlâ da dinimize zararlı şeyleri bize aşlamaya çalışıyorlar. Hadsiz hamd ve senalar olsun Rabbimize ki, Risale-i Nur bizi bunlara kapılmaktan dahi kurtardı. Risale-i Nur'a nâil olunca, kalblerimize nurlar yağdı. Ruhumuzda nurlu âlemlere pencereler açıldı. Nur Risaleleri'ni okudukça imanımıza, mukaddes dinimize bağlılığımız ziyadeleşti. Peygamberimiz Habib-i Zîşan Efendimiz'e muhabbetimiz fazlaştı. Allah'a olan itaatimiz, sevgimiz, aşkımız sonsuz

Desise: Hile, oyun.

Habib-i Zîşan: Yüce Sevgili, Şanlı Peygamber (s.a.s.).

Hamd ve sena: Allah'a hamdetme, şânını yüceltme.

İfsat: Bozma, karıştırma, fesat çıkarma.

Muîn: Yardımcı.

Muvaffak etmek: Başarılı kılmak.

bir hâle geldi. Nurlar'ı okudukça dinimize, imanımıza zarar veren şeyleri ayırtetmeye başladık.

Dinî bir ders veriyorum diye biz safdil kadınları aldatıp, yanlış yollara bizi teşvik eden kimselere gitmez olduk. Çünkü Risale-i Nur bizim gözümüzü açtı. Risale-i Nur'u okumadan evvel bunları bilemiyorduk. Başka şeylere, başka heveslere uyararak günahlar işliyormuşuz. Pâk İslâm kadınlığının şerefine yakışmayan Avrupalı gâvurların vaziyetlerini taklide kapılıyormuşuz. Risale-i Nur bizi cehaletten, o çirkin şeylerden kurtardı, günahlardan uzaklaştırdı, sevaplara nâil kıldı. Risale-i Nur bizim her derdimize derman; acılarımıza nurlu birer merhem oldu. Şimdi iman ediyoruz ki; *Risale-i Nur her şeye devadır. Bu pek nuranî, pek feyizli eserler bize kâfidir. Başka şeylere gitmeye, aramaya ihtiyaç bırakmıyor.*

Biz kadınlar, elhamdülillah dinimize bağlıyız. Fakat biz, bize hakikî bir surette dinimizi öğretecek, bizi ibadete, güzel amellere, güzel ahlâka sevkedecek eserlerden mahrum edildik. Dinsizler, kadınları şaşırttılar. Bunun için bize Kur'ân yolunu öğreten İslâmiyet'in nurlu, selâmetli caddesinde iman ilmini tahsil ettirerek yürüten Nur Risaleleri gibi bir mürşid-i kâmil lâzımdı. Buna çok muhtaç idik. Bizi

---

Mürşid-i kâmil: Mükemmel rehber, her yönüyle insanları doğruya ulaştırır.

Safdil: Saf ve temiz kalbli olduğundan kolay aldanmış kimse.

ebedî saadetlere nâil kılacak, bizi Kur'ân nurlarıyla nurlandıracak, Kur'ân-ı Kerîm'in sonsuz feyizleriyle feyizlendirecek Nur Risaleleri gibi bir üstadı, bir esere ihtiyacımız fazla idi. Demek bu Nurlar'ı, bu eserleri, bu üstadı görmüyormuşuz. Demek gaflette imişiz. Gördük, ayıldık, uyanık, Risale-i Nur'a sarıldık. Başkalarının aldatmalarından kurtulduk. Nur Risaleleri'ndeki Kur'ân, iman nurlarına eriştik. Elhamdülillah, Allah'ın bu büyük lütuf ve keremine hadsiz şükürler ederiz...

Üstadımız! Biz, Nur Risaleleri'ne ruh u canımızla sarılıyoruz. Hanımlar Rehberi, Gençlik Rehberi, Küçük Sözler, Hastalar Risalesi, İhtiyarlar Risalesi bizim en büyük rehberimizdir. Bizim acılarımızı gideren nuranî derslerimizdir. *Hanımlar Rehberi, defalarca okunmaya şâyeste bir eserinizdir. Okudukça, okumak şevki doğuyor.* Gençlik Rehberi'ni tekrar tekrar okuyoruz. Tekrar ettikçe anlayışımız artıyor. Ruh ve kalblerimizde tesiri ziyadeleşiyor.

Sözler'i, Hastalar Risalesi'ni, İhtiyarlar Risalesi'ni sık sık okuyoruz. Bu risalelere, bizler ekmekten, sudan, havadan ziyade muhtaç olduğumuzu; okudukça idrak ediyoruz, anlıyoruz. Böyle böyle Nur Risaleleri'ni devrediyoruz. Nur Risaleleri bizim ruhumuzdur, kalbimizdir, başımızın tacıdır, gönlümüzün nurudur. Nurlar'ı sinemize basıyoruz. Onları yanımızdan, dilimizden, çantamızdan eksik etmiyoruz...

Şâyeste: Lâyık, uygun, münasip.

Üstadımız! Nur Risaleleri'ndeki iman nurları, birer gül-ü Muhammedî (*aleyhissalâtü vesselâm*) gibidir. Biz, bu eserlerinizin bize ne kadar faydalı olduğunu; ruhumuza, kalbimize ne derece tesirler verdiğini dile getirmekten âciziz.

Üstadımız! Nur talebelerinin okudukları, bir eşi, bir benzeri daha dünyada olmayan “Cevşenü'l-Kebir” isimli Peygamberimiz Aleyhissalâtü Vesselâm Efendimiz Hazretleri'nin duasını ve çok sevaplı, çok nurlu, çok faziletli salavât-ı şerifelerinizi elde ettik, okumaya başladık. Sizin devam ettiğiniz bu pek kıymetli, çok mübarek evradlar; bizim zikrimiz, bizim virdimiz oldu elhamdülillah! Fakat en ziyade Risaleleri okumaya gayret ediyoruz, ehemmiyet veriyoruz. Çünkü Nur Risaleleri'ni ne kadar sık sık okursak, bu dualardan daha ziyade feyz alıyoruz. Duaları, evradları mübarek gecelerde, hususan Leyle-i Regaib ve Leyle-i Beraat, Leyle-i Kadir ve Cuma geceleri gibi vakitlerde okuyoruz.

Cenâb-ı Allah, şefkate çok muhtaç olan biz kadınlara; siz gibi çok şefkatli, çok merhametli bir zâtı üstad eyledi. Dünya yüzünde en doğru ve en yüksek, en hakikî, en

---

Leyl: Gece.

Salavât-ı şerife: Peygamber Efendimiz (s.a.s.) için yapılan dua ve rahmet dilekleri.

Vird / evrad: Belli aralıklarla devamlı okunan dua, zikir/dualar, zikirler.

büyük bir mürşid olan Nur Risaleleri'ni bizlere ihsan buyurdu.

Fânî bir üstadla yapışmamışız ki, o vefat edince biz mürşidsiz kalalım. Ölmeyen, bâkî olan Kur'ân tefsiri Risale-i Nur gibi ebedî bir üstad var. Üstadımız ebediyen bize üstadlık edecek, bize hâmi olacak, bizi ölünceye kadar nurlandıracak inşallah.

Allah'ımıza çok şükürler olsun, biz artık yüksek bir mektep olan Nur mektebine girdik. Kur'ân Nurlar'ına intisap ettik. Risale-i Nur, bizim yüksek derslerimizdir. Risale-i Nur, en büyük nur kaynağı, en zengin feyiz hazinesidir. Biz kadınlar Nur talebeliğiyle iftihar ediyoruz, şeref duyuyoruz. Bu aldatici zamanda, tehlikelerin insanıyeti boğduğu bu asırda koruyucu en büyük kale, Risale-i Nur'a talebe olmaktır. Risale-i Nur talebeliği, en büyük bir şereftir. Kur'ân hakikatlerini kalbimize, ruhumuza, aklımıza işleyen Nur Risaleleri'ne intisap etmek; Kur'ân'a, İslâmiyet'e intisap etmektir.

Bilhassa kadınların sâfiyetinden istifade ederek aldatici kimselerin çok olduğu bu karışıklık devrinde en müstakim yol, en doğru rehber, en hakikî üstad Risale-i Nur'dur. Risale-i Nur, Kur'ân yoludur. Risale-i Nur, iman ve İslâmiyet yoludur. En güzel, en şirin, en zevkli nurânî

hakikatler Risale-i Nur'dadır. İnsan kelime-i tevhidin zikri- ni yaparken, Kur'ân okurken nasıl ilâhî bir aşkla dolarsa; Risale-i Nur'u okurken, dinlerken de öyle oluyor. Çünkü Risale-i Nur, baştan başa kelime-i tevhidin hakikatlerini ders veriyor. Kur'ân hakikatlerini, tevhid hakikatlerini bi- ze anlatarak kalbimize, aklımıza, ruhumuza nakşediyor. Hepsini lâyıkiyla anlayamasak da anlayabildiğimiz ka- darı bizi kurtarıyor. Anlayamadığımız yüksek hakikatleri de; manen bize tesir ediyor, feyizlendiriyor, nurlandırıyor. Onun için, Nur Risaleleri defalarca okunuyor, tekrar tek- rar mütalaa ediliyor.

Üstadımız, Efendimiz Hazretleri! Siz aldatmayan, özü-sözü bir olan, ilmiyle amel eden hakikî bir üstad- sınız. En müstakîm, hakikî bir mürşid-i kâmilsiniz. Size teklif edilen hediyeleri şimdiye kadar reddetmemiş olsaydınız, altından saray yaptırırdınız. Siz Nur Risaleleri'yle hakikî bir üstad, hakikî en büyük bir mürşidsiniz ki kendiniz için dünya menfaatlerini toplamadınız, dünya servetleri peydâ etmediniz... Dünyayı terkettiniz. Sırf Allah rızası için iman dersleri verdiniz, Kur'ân'a hizmet ettiniz. İşte sizdeki bu ihlâs içindir ki biz kadınlar ve milyonlarca erkekler, ihti- yarlar, gençler kitaplarınıza sarılıyorlar, derslerinize itimat- la devam ediyorlar. Din için, iman için fedai oluyorlar.

Kelime-i tevhid: "Lâ ilâhe illallah" cümlesi.

Peydâ etmek: Elde etmek, kazan- mak.

Risale-i Nur uğrunda bütün müşkülâtlara göğüs geriyorlar. Sizin sözlerinize çok ehemmiyet veriyorlar, inanıyorlar...

Siz, Kur'ân-ı Kerîm'de kadınların kıymetini, iffet ve ismetini muhafaza eden, onları pis nazarlardan koruyan âyeti tefsir ettiğiniz için dinsizler sizi idam mahkemesine verdiler, zindanlara attılar. O mahkemelerde, size verilecek ölüm cezasından hiç korkmadınız. Tahammül edilmez işkencelere tahammül ettiniz, yılmadınız. Yine o âyet-i kerîmenin tefsiri olan ve kadınlığın hukukunu müdafaa eden risalenizi¹ metânetle müdafaa ettiniz. Bu asırda kötü şeyler içinde bırakılan ve dinî, hakikî bir koruyucuya pek muhtaç olan kadınları; masiyetten koruyan, yükselten risalenizi yine neşrettiniz, bizlerin imdadına yetiştirdiniz. Bize efendilerimiz diyorlar ki: “Bu otuz-kırk sene içinde, kadınları müdafaa eden İslâmî bir eseri yazmaya hiçbir kimse cesaret edemedi. Böyle bir eseri, dinsizlerin işkenceleri içerisinde ancak Bediüzzaman yazabildi. Kadınlık âlemine büyük bir rehber oldu...”

¹ “Ey Peygamber! Eşlerine, kızlarına ve mümin kadınlara söyle, ev dışına çıktıkları zaman dış elbiselerini üzerlerine salıversinler.” (Ahzâb Sûresi, 33/59) âyetini tefsir eden risale için bkz.: Lem'alar, 24. Lem'a (Tesettür Risalesi).

Metânet: Kararlılık, dayanıklılık, sağlam duruş. **Neşretmek:** Yayımlamak, yayımlamak.

Müşkülât: Müşküller, problemler.

Üstadımız! Siz, dinsizlerin çok olduğu böyle bir zamanda sizi idam etmek için götürdükleri mahkemelerde Kur'ân'ı ve İslâmiyet'i müdafaa ettiniz.

Mürşid-i kâmilin nasıl bir zât olacağını, Abdülkadir Geylânî* (*radıyallâhu anhi*), Şâh-ı Nakşibend* (*radıyallâhu anhi*), İmam Rabbânî* (*radıyallâhu anhi*) Hazretleri gibi büyük zâtların kitaplarından öğrenen kardeşlerimiz vardır. *Bizler, en büyük bir üstadın, en büyük bir mürşid-i kâmilin şartlarını, hâllerini, evsafını tamamen sizde buluyoruz, eserlerinizde okuyoruz.* Mürşid-i kâmil, ancak yukarıda bir-iki vasfını arzettiğimiz şekilde olan bir zâttır. Biz, ancak öyle olan siz gibi bir üstada ve eserlerine bağlanıyoruz. Çocukluğunuzdan beri istikametle geçen sizin hâllerinizi çoklar aynen gördükleri gibi mahkemelerde de sizin hâliniz ayân-beyan oldu. Bunlar, sizin bu zamanda emsali olmayan eser sahibi en büyük bir zât olduğunuza delildir.

Sizin Risale-i Nur eserlerinize can u gönülden itimat ediyoruz. Nur-u Kur'ân'ı sevgiyle, muhabbetle okuyoruz. Siz, bütün ömrünüzdeki hâllerinizle Peygamber-i Zîşan Efendimiz Hazretleri'nin gittiği Kur'ân yolunda gidiyorsunuz. Dinî eserlerin yasak edildiği acı günlerde imanı kurtaran Nur Risaleleri gibi eserler verdiniz.

Hazreti Peygamber Efendimiz'in yolunu tam takip ettiğinizden idamlardan, mahkemelerden, zulümlerden korkmadınız. Ve Allah'ın inayetiyle, yüz otuz parça

Nur Risaleleri'ni vücûda getirdiniz. Şahlanmış arslanlar gibi İslâm dinini idam mahkemelerinde müdafaa ettiniz.

Muazzez Üstadımız! Yirmi seneden beri Risale-i Nur'a hizmet eden kıymetli talebeniz, muhterem vâlidemiz Âsiye Hanım* buradadır. Bizlere Risale-i Nur'u tanıttı. Kadınlar arasında imana, Risale-i Nur'la büyük hizmetler yaptı.

Ankara'daki annemiz, Risale-i Nur'a ihlâsla hizmet ediyor. Çok hanımların Risale-i Nur'la mesûd olmalarına, imanlarının kurtulmasına vesile oluyor.

Afyon havalisindeki şehâdetli, nurlu, faaliyetli nurcu kardeşimiz, Risale-i Nur'un mesleğine uygun olarak hizmet ediyormuş. Birçok hanımlar, genç kızlar onun vasıtasıyla Risale-i Nur'dan iman dersi okumak bahtiyarlığına erişiyorlarmış.

Antalya'da da birçok Nurcu kardeşlerimizin Risale-i Nur'a çalıştıklarını, Risale-i Nur'u yazdıklarını işittik, çok mesrur olduk...

Hem Nurlar'a çalışan bu Nurcu kardeşlerimize, hem vatanımızdaki bütün âhiret kardeşlerimize dualar eder, onları ruh u canımızla tebrik ederiz.

Şehâdetli: Bir mektebi bitirerek diploma alan, diplomalı.

Vücûda getirmek: Meydana getirmek.

Uzun yazdık, affınızı yalvarıyoruz. Nur'un muhabbeti, Nur'un sevgisi bizi durdurmuyor. Daima Nur'dan konuşuyoruz. Her zaman dilimizde, kalbimizde, ruhumuzda Nur'un sevgisi... Nur okuyacağız, Nur taşıyacağız, Nur yayacağız inşallah...

Ankara'da, Risale-i Nur matbaalarda binlerce basılıyormuş. Bu en büyük bayramımızdır. Bu bayram, bütün dünyadaki din kardeşlerimizin bayramıdır. Bunun için başta siz üstadımızı ve bütün Risale-i Nur talebelerini tebrik ederiz. Buradaki Risale-i Nur'la alâkadar âhîret hemşirelerimiz ve bizler size pek çok selâmlar ve dualar ediyoruz. En büyük hürmetlerimizle ellerinizden öperiz.

Üstadımız, Efendimiz Hazretleri! Biz bu dehşetli zamanda, Risale-i Nur'dan aldığımız derslerle imanı kazanmak gibi nihayetsiz bir saadete nâil olduğumuzdan dolayı kalbimize doğan şükranlarımızı işte bu suretle yazdık. Eğer elimizden gelse, Risale-i Nur'un kadınlara ve bütün İslâm milletlerine verdiği faydaları, binlerce sayfalar dolu su kaleme alacağız. Amma mümkün değildir.

Öyle bir zaman gelecek ki milyonlarca kadınlar, Nur Risaleleri'nin dairesine, pervaneler gibi Risale-i Nur derslerine koşacaklar. Risale-i Nur'dan kudsî iman derslerini alacaklar, dinleyecekler. Nur semâsında Nurlar teneffüs

edecekler. Cennet-ül Firdevs'i kazandıran iman nimetine nâil olacaklardır.

Çok şefkatli, çok merhametli Üstadımız! Risale-i Nur'un bu büyük bayramını tekrar tebrik ederiz. Biz, siz müşfik üstadımızdan, Risale-i Nur'dan ölünceye kadar ayrılmayacağız. Siz ve Risale-i Nur, dünyada mürşidimiz, âhirette şefaathimizdir. Canımız, Nur-u Kur'ân ve iman olan Risale-i Nur'a ve Kur'ân dellâli siz üstadımıza kurban olsun!.. Her şeyimiz Risale-i Nur'a feda olsun!..

الْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

İstanbul'da duanıza muhtaç
talebeleriniz ve mânevî evlâtlarınız
Hayrünnisâ, Seyyide, Emine, Fatma

Cennetü'l-Firdevs: Firdevs Cenneti. Cenneti bir piramit gibi farzederseniz, bütün cennet mertebelerinin birlikte müşâhede edileceği cennetin en yüksek yeri, zirvesi.

Dellâl: Bir şeyi delilleriyle gösteren, ilan eden, tellâl.

Müşfik: Şefkatli.

Nurcular'ın Kasidesi*

Annem beni yetiřtirdi, bu hizmete yolladı.
Teslim etti Risale'yi, Allah'a ısmarladı.
Boş oturma alıř dedi, hizmet eyle imana.
Sütüm sana helâl etmem, alıřmazsan Kur'ân'a.

Yazdığımız Risale'dir, okuyoruz Kur'ân'ı.
Biz Nurlar'ın yardımıyla hıfzederiz imanı.
Medrese-i Nuriye'dir Sav ve Barla, Eflâni.
Şâkirtlere müzâhirdir Abdülkadir Geylânî.

Mübarekler heyetiyle Nur ve Gül Fabrikası,
Kalemleri kılıç gibi, zamanın hârikası.
Hapishane dedikleri oldu birer medrese,
Genç, ihtiyar, kadın, erkek koşuyorlar bu derse.

Tamam otuz beş senedir küfürle etti cihad,
Tarih-i İslâm'da pek ender görünür bu sebat.
Ey Nurcular! Ey Nurcular! Ey mübarek kardeşler!
Her an sizden razı olsun Allah ile Peygamber.

---

* Askerlerin “Annem beni yetiştirdi, bu vatana yolladı.” marşı-
na bir nazire olarak yazılan bu kaside, o makamda ve Gazâlî
Hazretleri'nin “Ey risalet tahtının hurşid-i mâh-ı enveri” na't-ı
şerifi makamında okunabilir.

Hurşid-i mâh-ı enver: Pırıl pırıl,
nur saçan ay'ın güneşi.

Müzâhir: Arka çıkan, geriden yar-
dım eden, destek olan.

Na't-ı şerif: Peygamber Efendimiz'i
(s.a.s.) medhetmek için yazılan ka-

side, şiir.

Nazire: Bir söze veya bir davranı-
şa karşılık olarak söylenen söz ve-
ya yapılan davranış.

Risalet: Peygamberlik.

Kaynakların Tesbitinde Faydalanılan Eserler

- Abdurrezzak**, Ebû Bekr Abdurrezzak İbn-i Hemmâm (126-211 h.); ***el-Musannef***, [Tahkik: *Habîburrahmân el-A'zamî*], I-XI, el-Meclisü'l-ilmî, Beyrut, 1403/1983.
- el-Aclûnî**, İsmâîl b. Muhammed (v. 1162); ***Kesfü'l-hafâ ve müzîlü'l-ilbâs***, I-II, Müessesetü'r-risâle, Beyrut, 1988.
- Ahmed İbn-i Hanbel**, Ebû Abdullah eş-Şeybânî (164-241 h.); ***el-Müsned***, I-VIII, Müessesetü Kurtuba, Mısır, tsz.
- Aliyyülkârî**, Ebu'l-Hasan Nureddin Ali b. Sultan Muhammed (v. 1014/1606); ***el-Esrâru'l-merfûa fi'l-ahbâri'l-mevdûa***, [Tahkik: *Muhammed b. Lütfi Sabbâğ*], el-Mektebü'l-İslâmî, Beyrut, 1406.
- el-Beğavî**, Ebû Muhammed Muhyissünne Hüseyin İbn-i Mes'ud, (v. 516/1122); ***Meâlimü't-tenzîl***, I-VIII, Dâru Taybe, Riyad, 1993.
- ; ***Şerhu's-sünne***, [Tahkik: *Şuayb el-Arnaut*], I-XVI, el-Mektebetü'l-İslâmiyye, Beyrut, 1983.
- el-Beyhakî**, Ebûbekir Ahmed b. el-Hüseyin (384-458 h.); ***es-Sünenü'l-kübrâ***, I-X, Mektebetü dâri'l-bâz, Mekke, 1414/1994.
- ; ***Şuabü'l-iman***, [Tahkik: *Muhammed es-Saîd Besyûnî ez-Zağlûl*], I-IX, Dâru'l-kütübi'l-ilmîyye, Beyrut, 1410/1990.
- ; ***ez-Zühd***, Müessesetü'l-kütübi's-sekâfiyye, Beyrut, 1996.

- el-Bezzâr**, Ebûbekir Ahmed b. Amr b. Abdülhâlık (v. 215-292); *el-Müsned*, [Tahkik: Abdulkâdir Arafât], I-III, Müessesetü ulûmi'l-Kur'ân, Beyrut/Medine, 1409 h.
- el-Buhârî**, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâil (v. 256 h.); *Sahîhu'l-Buharî*, I-VIII, el-Mektebetü'l-İslâmiyye, İstanbul, 1979.
- el-Câhız**, Ebû Osman Amr İbn Bahr İbn Mahtub el-Kinanî el-Leysî (v. 255/868); *el-Beyân ve't-tebyîn*, [Tahkik: el-Mehâmî Fevzî Atavî], I-II, Dâru Sa'b, 1968.
- ed-Dârimî**, Abdullah b. Abdirrahmân (181-255 h.); *es-Sünen*, I-II, Dâru'l-kitâbi'l-Arabî, Beyrut, 1407/1987.
- ed-Deylemî**, Ebû Şucâ' Şîreveyh b. Şhredâr (445-509 h.); *el-Müsnedü'l-firdevs bi me'sûri'l-hitâb*, [Tahkik: Muhammed es-Saîd Besyûnî ez-Zağlûl], Dâru'l-kütübi'l-ilmîyye, Beyrut, 1986.
- Ebû Davud**, Süleyman b. Eş'as es-Sicistânî (202-275 h.); *es-Sünen*, [Tahkik: Muhammed Muhsin Abdülhamîd], I-IV, el-Mektebetü'l-İslâmiyye, İstanbul, tsz.
- Ebû Ya'lâ**, Ahmed b. Ali b. el-Müsennâ (210/307 h.); *el-Müsned*, I-XIII, Dâru'l-Me'mûn li't-türâs, Dimaşk, 1404/1984.
- el-Gazâlî**, Ebû Hâmid Muhammed b. Muhammed (450-505 h.); *İhyâu ulûmi'd-dîn*, I-IV, Dâru'l-mârife, Beyrut, tsz.
- el-Gümüshânevî**, Ahmed Ziyaeddin Nakşibendî; *Ramûzu'l-ehâdis*, Kışla-ı Hümayun Matbaası, Âsitane, 1275.
- el-Hâkim**, Ebû Abdillâh Muhammed b. Abdillâh en-Neysâbûrî (321-405 h.); *el-Müstedrek ale's-Sahîhayn*, I-V, Dâru'l-kütübi'l-ilmîyye, Beyrut, 1411/1990.

el-Heysemî, Ali İbn-i Ebî Bekr (v. 807 h.); *Mecmeu'z-zevâid*, I-X, Dâru'r-reyyan li't-türas-Dâru'l-kitabî'l-Arabî, Kahire-Beyrut, 1407 h.

————; *Müsnedü'l-Hâris (Zevâidu'l-Hâris)*; [Tahkik: Hüseyin Ahmed Salih el-Bakirî], Merkezü Hidmeti's-Sünne ve's-Sîreti'n-Nebeviyye, Medine, 1413/1992.

İbn-i Ebî Şeybe, Abdullah b. Muhammed (v. 235 h.); *el-Musannef fi'l-ehâdis ve'l-âsâr*, [Tahkik: Kemâl Yusuf el-Hût], I-VII, Mektebetü'r-Ruşd, Riyad, 1409 h.

İbn-i Hacer, Ahmed b. Ali el-Askalânî (773-852 h.); *Fethu'l-bârî*, I-XIII, Dâru'l-mârifetü, Beyrut, 1379 h.

İbn-i Hibbân, Ebû Hâtim Muhammed el-Büstî (v. 354/965.); *El-İhsan fî takrîbi Sahîh İbn-i Hibbân*, [Tertîb: Alâüddîn Ali b. Belbânî; Tahkik ve ta'lik: Şuayb el-Arnâvût], I-XVII, Müessesetü'r-risâle, Beyrut, 1988.

————; *Mecrûhîn*, I-III, Dâru'l-va'y, Haleb, [Tahkik: Mahmud İbrahim Zâyed], tsz.

İbn-i Huzeyme, Ebû Bekr Muhammed İbn-i İshak es-Sülemî en-Neysabûrî (223-311 h.); *es-Sahîh*, [Tahkik: Muhammed Mustafa el-A'zamî], I-IV, el-Mektebu'l-İslâmî, Beyrut, 1390/1970.

İbn-i Kesîr, Ebu'l-Fidâ İsmail İbn-i Ömer İbn-i Kesîr ed-Dimaşkî (v. 774 h.); *Tefsîru'l-Kur'âni'l-azîm*, I-IV, Dâru'l-fikr, Beyrut, 1401 h.

İbn-i Mâce, Muhammed b. Yezîd el-Kazvînî (207-275 h.); *es-Sünen*, I-II, Dâru'l-fikr, Beyrut, tsz.

- İbnü'l-Cevzî**, Abdurrahman b. Ali b. Muhammed (508-597 h.); *el-İlelü'l-mütenâhiye*, I-II, Dâru'l-kütübi'l-ilmîyye, Beyrut, 1403 h.
- İbnü'l-Mübârek**, Abdullah (118-181 h.); *ez-Zühd*, Dâru'l-kütübi'l-ilmîyye, Beyrut, tsz.
- Ma'mer b. Râşid** (v. 151 h.); *el-Câmi'* (Abdurrezzak'ın el-Musannef'inin sonunda), el-mektebü'l-İslâmî, Beyrut, 1403 h.
- el-Mizzî**, Yusuf b. ez-Zekî Abdurrahmân (654-742 h.); *Tehzîbü'l-Kemâl*, I-XXXV, Müessesetü'r-risâle, Beyrut, 1400/1980.
- el-Münâvî**, Muhammed Abdürraûf b. Ali (v. 1031/1622); *Feyzu'l-kadîr şerhu Câmi's-sağîr*, I-VI, el-Mektebetü't-ticâriyyeti'l-kübrâ, Mısır, 1356 h.
- Müslim**, Ebu'l-Hüseyn el-Haccâc en-Neysâbûrî (206-261 h.); *Sahîhu Müslim*, I-V, Dâru ihyâi't-türâsi'l-Arabî, Beyrut, tsz.
- en-Nebhânî**, Yusuf b. İsmail b. Yusuf (v. 1350/1932); *Huccetullâhi ale'l-âlemîn fi mu'cizâti Seyyidi'l-murselîn*, Dâru'l-fikr, Beyrut, tsz.
- en-Nesâî**, Ebû Abdirrahmân Ahmed b. Şuayb (215-303 h.); *es-Sünen*, [Tahkik: Abdülfettah Ebû Gudde], I-VIII, Mektebetü'l-matbûâtî'l-İslâmiyye, Halep, 1406/1986.
- Niyazi Mısırî**, Divan, Maarif kitaphanesi, İstanbul, tsz.
- es-Sehâvî**, Ebu'l-Hayr Şemsüddin Muhammed b. Abdirrahman (v. 902/1497); *el-Makâsîdü'l-hasene*, Dâru'l-kütübi'l-ilmîyye, Beyrut, 1399 h.

es-Suyûtî, Abdurrahman b. el-Kemâl Celâleddîn (849-911 h.);
ed-Düreru'l-müntesira fi'l-ehâdisi'l-müştehirâ, [Tahkik:
Muhammed Abdürrahîm], Dâru'l-fikr, Beyrut, 1415/1995.

———; *el-Fethu'l-kebîr fi dammi'z-ziyâde ile'l-câmii's-sağîr*, I-III, Dâru'l-kitabi'l-Arabî, Beyrut, 1932.

———; *el-Hasâisu'l-kübrâ*, I-III, Dâru'l-kütübi'l-ilmiyye,
Beyrut, 1985.

Şeyh Şemseddin Sivasî, Şemsüddin Ahmed b. Muhammed;
Menâkıb-ı Çihâr Yâr-i Güzîn, [Sadeleştiren: Ahmed
Arslantürkoğlu], Akpınar Yayınevi, Trabzon, 1983.

et-Taberânî, Ebu'l-Kâsım Muhammed b. Ahmed (v. 360
h.); *el-Mu'cemül-evsat*, [Tahkik: Hamdi b. Abdülmecîd
es-Selefi], I-X, Dâru'l-Harameyn, Kahire, 1415 h.

———; *el-Mu'cemül-kebîr*, [Tahkik: Hamdi b. Abdülmecîd
es-Selefi], I-XX, Mektebetü'l-ulûm ve'l-hikem, Musul,
1404 h.

et-Tayâlisî, Ebû Davud Süleymân b. Davud (v. 204 h.); *el-
Müsned*, Dâru'l-mârife, Beyrut, tsz.

et-Tirmizî, Ebû İsa Muhammed b. İsa (209-279 h.); *el-
Câmiu's-sahîh*, I-V, Dâru'ihyâi't-türâsi'l-Arabî, Beyrut,
tsz.

el-Übşeyhî, Şihâbüddîn Muhammed b. Ahmed (790-850 h.);
el-Müstatraf fi külli fennin müstazraf, [Tahkik: Müfid
Muhammed Kamîha], I-II, Dâru'l-kütübi'l-ilmiyye, Beyrut,
1986.

Şahıslar

Abdülkadir Geylânî

1077’de Hazar Denizi’nin güneybatısındaki Gilân eyalet merkezine bağılı Neyf köyünde doğdu. Küçük yaşta babasını kaybeden Abdülkadir’in bütün gayesi tahsiline devrin en önemli ilim ve kültür merkezi olan Bağdat’ta devam etmekte. On sekiz yaşına gelince annesinden izin alarak bir kafileye katılıp Bağdat’a gitti. Orada hadis, fıkıh, edebiyat okudu. Bu arada Bağdat mutasavvıflarıyla yakın dostluklar kurup tasavvufa intisap etti. Medresede hadis, tefsir, kıraat, fıkıh ve nahiv gibi ilimleri okuttu ve vaaz vermeye başladı. Ancak bir süre sonra bütün bunları bırakarak inzivaya çekildi. 1166’da vefat eden Abdülkadir Geylânî Hazretleri’nin tasavvufu, şeriata ve dinin zahiri hükümlerine titizlikle bağılı kalma esasına dayanır. O, her an Kur’ân ve hadislere uygun hareket etmeyi şart koşar. Ona göre bir zâhidin hayatında görülebilecek deruni hâller dini ölçülerin dışına taşmamalıdır. Gerek vaazlarında gerekse eserlerinde son derece sade bir üslup kullanan Abdülkadir Geylânî’nin verdiği vaazları dinlemek için yetmiş bin kişinin Bağdat’a geldiğı rivayet edilir. Daha hayatta iken kendisinden birçok keramet nakledilmeye başlanmıştır. Kendi

adıyla anılan Kâdiriyye tarikatı bütün İslâm Âlemi'ne yayılmıştır. En önemli eserleri olarak “Gunye”, “Fütuhu'l-Gayb” ve “Fethu'r-Rabbânî” sayılabilir.

Âsiye Hanım (Mülazimoğlu)

Bu mübarek ve bahtiyar Âsiye Hanımefendi, 1885 yılında Afyon'da dünyaya gelmiştir. Babası, Mevlânâ Hâlid-i Bağdadî Hazretlerine hizmet etme bahtiyarlığına eren Küçük Âşık lâkabıyla meşhur Mehmed Efendi'nin torunlarından Mehmed Bahaeddin Efendi'dir. Annesi ise Zâkire hanımdır. Âsiye Hanım'ın Risale-i Nur'ların hanımlar arasında yayılmasında çok hizmetleri olmuştur. Ancak daha çok Üstad Hazretleri'ne teslim ettiği “mübarek emaneti” ile tanınmıştır.

Bu mübarek emanet, kendisine dedesi Küçük Âşık Mehmed Efendi tarafından intikal eden, bir önceki asrın müceddidi Mevlânâ Hâlid-i Bağdadî Hazretleri'nin cübbesidir. Bu emaneti yanında kemâl-i hassasiyetle korumuş ve gittiği her yere götürmüştür. Sonunda Âsiye Hanım, âilesi ile beraber Kastamonu'ya yerleşmiş ve orada Üstad Hazretleri ile tanışmıştır. Babası Bahaeddin Efendi'yle beraber Bediüzzaman'a giden bu bahtiyar kadın, asırlık emaneti sahibine teslim etmiştir. Hazreti Bediüzzaman bu cübbeyi “*Bu mübârek*

emaneti, *Risale-i Nur* talebelerinden ve âhîret hemşî-
relerimizden Âsiye namında bir muhterem hanımın
eliyle aldım.”, “*Hazreti Mevlânâ Hâlid’in cübbesini*
tam muhafaza edip bize yetiştiren Âsiye Hanım” ifa-
deleriyle teslim aldığını bildirmiştir.

Fuzulî-i Bağdadî

Arap, Fars ve Türk dillerini iyi bilen âlim bir şairdir. Kendisi Türkçe *Divan*’ın önsözünde küçük yaşta okula başladığını, aklî ve naklî ilimlerde eğitim aldığını ifade etmektedir. Her ne kadar ilk dönem tahsil hayatıyla ilgili elimizde detaylı bir bilgi bulunmasa da şiirlerinde ve öteki kitaplarında görülen bilgi seviyesinden, çok iyi yetiştiği anlaşılmaktadır. Fuzulî, bütün ömrünü Hille, Kerbela, Nefes ve Bağdat arasındaki dar bir bölgede geçirmiştir. Gazellerinin konusu olan aşk, tasavvufî aşktır. Kasideleri ve özellikle gazelleri kendi türünün en güzel örnekleridir. Şiirlerinde ilahî muhabbet ve ehl-i beyt sevgisini çokça işleyen Fuzulî, bu özelliğinden ötürü hem Şîî, hem de Sünnî coğrafyada meşhur olmuştur. Manzum eserleri yanında mensur eserleri de vardır. Bunların içinde özellikle *Türkçe Divan ve Leylâ vü Mecnûn* mesnevisi ile tanınmıştır.

Hâfız Ali (Ergün)

Hız. Üstad'ın Barla'ya sürgün edilmesinden sonra, onun saff-ı evveldeki ilk talebelerinden biridir. 1898'de Isparta-İslamköy'de doğdu. Yaklaşık 12 sene aralıksız bir şekilde Nur hizmetinde bulundu. Risaleleri gecegündüz durmadan bir matbaa gibi el yazılarıyla çoğalttığından, Bediüzzaman tarafından kendisine "Nur fabrikası ünvanı" verildi. O, Üstad'ının "Yorulmaz ve usanmaz, ciddi, samimi, sıddîk, hakiki, gayur, zeki, fedakâr ve vefadâr kardeşi, Nur'un şehid kahramanı, haşirdeki büyük mahkemede Nur talebelerinin alemdârıdır." Üstad'ına bedel olarak ömrünü nezredip şehadet mertebesine ermiştir. 1943 yılında Üstad'la birlikte bulunduğu Denizli Hapishanesi'nde iken rahatsızlandı. Kaldırıldığı Denizli Memleket Hastahanesi'nde ebedi âleme göç etti. Bediüzzaman Hazretleri, Hâfız Ali'nin vefatından sonra şu ifadeleri kullanmıştır: "Gizli düşmanlar beni zehirlediler. Ve Nur'un şehid kahramanı merhum Hâfız Ali benim bedelime hastahaneye gitti ve benim yerimde berzah âlemine seyahat eyledi."

Hâfız Hâlid Efendi

Risale-i Nur'un ilk talebelerinden biri olan Hâfız Hâlid Efendi 1891'de Barla'da doğdu. Meslek olarak önce ilkokul öğretmenliği yaptı. Daha sonra ilkokul öğretmenliğini

bırakıp câmi imamlığı yapmaya başladı. Bediüzzaman Hazretleri'nin, kendisini, "Risale-i Nur tesvidinde çok hizmeti sebkeden temiz kalbli, ihlâslı bir hâfız, müdakkik bir hoca" diye anlattığı Hâfız Hâlid Efendi, şartların çok ağır, hizmet etmenin çok zor olduğu o çetin günlerde iman dâvâsına sahip çıkmış, 1946 senesinde İstanbul'da vefat etmiştir. Kabri, Karacaahmet mezarlığındadır.

Halil İbrahim Çöllüoğlu

Muğla'nın Milas ilçesinde dünyaya geldi. Dört yaşında yetim kaldı. Şarklı bir Nur talebesi vasıtasıyla Nurlar'ı tanıdı. 1935'te tutuklanıp aynı yıl Üstad Hazretleri'yle Eskişehir hapishanesinde kaldı. 1943 senesinde de Denizli Medrese-i Yusufiyesi'nde dokuz ay tutuklu olarak Üstad Hazretleri'yle beraber bulundu. Bediüzzaman Hazretleri tarafından "Risale-i Nur'un mühim ve sebatkar ve daimi bir rüknü" olarak tavsif edilen Halil İbrahim Çöllüoğlu, "hiç sarsılmadan, değişmeden sadakatlerinde demir gibi devam edip duran" ifadeleriyle de hüsn-ü misal olarak gösterilmiştir. "Sadakati harika olduğu gibi, cesareti de o nisbette olan" Halil İbrahim Çöllüoğlu, kalemiyle, beyan gücüyle çok çetin şartlar altında Risale-i Nur'un dellallığını, müdafiliğini yapmıştır. Üstad ve Nurlar hakkındaki şiir ve mektupları Risale-i Nur'da neşredilmiştir. "O haslardandır" ünvanına mazhar olan Halil İbrahim Çöllüoğlu Milas'ta vefat etmiştir. Kabri de Milas kabristanındadır.

Hasan Feyzi Yüreğil (1895-1946)

Bediüzzaman Hazretlerinin ifadesiyle “Denizli kahramanı” olan Hasan Feyzi Yüreğil, şair, edip, mutasavvıf ve muallimdir. Üstad’la bizzat görüşmesi, 1943’teki Denizli mahkemesi vesilesiyle oldu. Bu görüşmeden önce de bilhassa 30 yıllık muallimliği vesilesiyle dine hizmet etmekteydi. Bu tarihten sonra ise Üstad’a olan derin bağlılık ve fevkalade sadakatle iman ve Kur’an hizmetine devam etti. Bizzat Hz. Üstad’ının ifadesiyle “zülcenaheyn”, “ehl-i kalb”, “gayet yüksek bir ehl-i ilim ve hakikat”, “kıdemli bir muallim alim”, “yüksek bir edip” “Hafız Ali’nin ehemmiyetli bir varisi”, “Denizli’nin Hüsrev’i” olarak tavsif edilen Hasan Feyzi Yüreğil, yazdığı bir şiirinde Üstad’ına bedel kendisinin vefat etmesini niyaz etmiş ve bundan kısa bir müddet sonra da vefat etmiştir. Nurettin Topçu da, Denizli’de tanıştığı Hasan Feyzi Yüreğil’in Bediüzzaman’ın aşk ve muhabbetinden vefat ettiğini kaydeder. Vefatından sonra Üstad Hazretlerinin kendisi için “ben, bütün ömrümde, bu derece, bir vefattan bu kadar müteessir olup ağlamamıştım” ifadelerini kullandığı Hasan Feyzi Yüreğil, Risaleler ve Üstad hakkında manzum yazı, şiir, mektup ve mersiyeler yazmış ve bunların bir kısmı Risale-i Nur’da yayınlanmıştır.

Haticetü'l-Kübrâ (r.anhâ)

Resûl-i Ekrem'in (s.a.s.) ilk hanımı, herkesten önce kendisine iman eden, bütün varlığı ile ömrünün sonuna kadar O'nun (s.a.s.) yanında bulunan ve âl-i beytin kendisinden devam ettiği Hz. Fâtıma'nın (r.anhâ) annesi olan ümmetin kadınlarının en hayırlısı, müminlerin annesi büyük kadın sahabîdir. Üstün iffeti sebebiyle İslâmiyet'ten önce "Tâhire" lâkabıyla, Resûl-i Ekrem'in (s.a.s.) en büyük hanımı olması sebebiyle daha sonraki dönemlerde de "Kübrâ" sıfatı ile anılmıştır. Zengin ve dul bir hanım iken Peygamber Efendimiz'le (s.a.s.) evlendi. Yeryüzünde sadece üç müslümanın bulunduğu İslâmiyet'in ilk günlerinde Allah Resûlü (s.a.s.) ve Hz. Ali ile bazen Kâbe civarında, bazen evinde ibadet ederdi. Abdullah İbn-i Mes'ud, Mekke'ye ticaret için gittiğinde onların üçünü bir arada Kâbe'yi tavaf ederken gördüğünü, bu esnada Hz. Hatice'nin tesettüre riayet ettiğini söylemektedir. Mekkeli müşriklerin bütün zulüm ve baskıları karşısında hiçbir zaman Resûlullah'ı (s.a.s.) yalnız bırakmayan, servetini onun dâvâsı uğrunda harcamaktan geri durmayan Hz. Hatice, yirmi beş yıl kadar süren mutlu bir evlilik hayatından sonra hicretten üç yıl kadar önce vefat etti ve Hacûn Kabristanı'na defnedildi. Kendisi hayatta iken başka kadınla evlenmeyen Resûl-i Ekrem (s.a.s.),

Hz. Âişe'nin belirttiğine göre onun hâtıralarını yâd edip kendisi için istiğfarda bulunmaktan büyük haz duyardı. Hz. Hatice, hangi mezhebe bağlı olursa olsun bütün müslümanlar tarafından çok sevilmiş ve sayılmış, Arap olan ve olmayan İslâm toplumlarında Hatice adı kız çocukları için yaygın bir isim hâline gelmiştir.

İmam Rabbânî

Müceddid-i Elf-i Sâni (hicrî II. Bin yılın müceddidi) unvanıyla da tanınmaktadır. 1563'te Doğu Pencap'taki Sirhind'de (Serhind) doğdu. Öğrenime babasının yanında başladı. Medresede tefsir, hadis yanında aklî ilimler tahsili de aldı. Hacca giderken Delhi'de Nakşibendiyye tarikatını Hindistan'da yayan Hâce Bâkibillah ile karşılaştı. Teklifini kabul ederek bir süre yanında kaldı, sonra ona intisap etti. Kısa bir müddet sonra da onun en önemli bir halifesi konumuna geldi. Kendi ifadesiyle Nakşibendiyye tarikatına intisap etmesi onun bütün ruhî terakkisinin temelini oluşturdu.

Yaşadığı dönem ve coğrafyada İslâm inançları hürufe ve bâtil inançlarla karıştırılmak isteniyordu. Hint kıtasında Babürlü Ekber Şah eliyle bir devlet politikası olarak bütün dinleri birleştirme gibi bir hedef doğrultusunda

İslâmî inançların tahrif ve değıştirilme tehlikesi söz konusuydu. İşte İmam Rabbânî bu bâtil hareketlere karşı sahih İslâm inancının yerleşmesi için büyük gayret ve çalışmalarda bulundu ve tarihe 11. bin yılın müceddidi olarak geçti. 1624'te vefat eden İmam Rabbânî'nin en önemli eseri Mektubat'tır. İmanın yakîn derecesine erdirilmesi, insanın ihsan derecesine yükseltilmesi, İslâm'ın insana sevdirmesi vb. konularda İmam Rabbânî'nin görüşlerini yansıtan bu eser, 536 mektubun derlenmesiyle meydana gelmiştir. Birkaçı dışında bütün mektuplar Farsça yazılmış ancak gerek el yazması, gerekse matbu olarak Arapça tercümesiyle İslâm âleminde geniş bir okuyucu kitlesine ulaşmıştır.

Lokman Hekim

Kur'an-ı Kerim ve hadis-i şeriflerde ismi geçen, bir nebî veya velî olduğu hususunda farklı görüşler ileri sürülen şahsiyettir. O, hem Kur'an, hem de hadislerde, kendisine hikmet verilmiş bir zat olarak anlatılır. Tefsir, tarih vb. İslâmî kaynaklarda da Allah'ın izniyle ölüm hariç her türlü hastalığı iyi edebilen bir hekim olarak kendisinden bahsedilmektedir. Hz. Lokman'ın oğluna yaptığı tavsiyeler Kur'an-ı Kerim'de Lokman Suresi'nin 12-19. ayetlerinde yer almaktadır.

Niyazî Mısırî

17. yüzyıl mutasavvıf ve şairlerindendir. Malatya'da doğdu. Bağlı bulunduğu Halvetî tarikatı şeyhinin Malatya'dan ayrılması üzerine uzun sürecek bir seyahata çıktı. Önce Diyarbakır, Mardin ve Bağdat'ta kaldı. Daha sonra Mısır'a gitti, el-Ezher'de öğrenim gördü. Gördüğü bir rüya üzerine İstanbul'a, oradan Bursa ve Uşak'a geçti. Uşak'ta Halvetî tarikatı şeyhlerinden olan Ümmî Sinan'a intisap etti. Tasavvuftaki bazı sözlerinden dolayı Rodos'a ve daha sonra Limni adasına sürgün edildi ve Limni'de vefat etti. Niyazi Mısırî ölümünden sonra daha çok şiirleriyle ün yapmıştır. Edebiyatçılar onun şiir sahasında derinlikten ziyade şekil ve söyleyişte yenilik yapan usta bir şair olduğu kanaatinde. Aruz şiirlerinde Fuzulî'nin, hece şiirlerinde ise hayranı olduğu ve methettiği Yunus Emre'nin üslup ve dünyaları hakimdir. Şiirleri "Divan" adlı eserinde neşredilmiştir.

Şâh-ı Nakşibend

Nakşibendiyye tarikatının kurucusudur. 1318 senesinde Buhara yakınlarında bulunan Kasrıârîfân köyünde doğdu. Uzun yıllar Baba Muhammed Semmasi'nin müridi olan Emir Külâl'in yanında kaldı. Tarikat âdâb ve erkanını öğrendiği bu dönemde gördüğü bir rüya üzerine kendisinin

doğumundan yaklaşık bir asır önce vefat etmiş olan Abdülhâlık Gucduvânî'nin ruhaniyetine intisap etti ve "üveysî" lâkabını aldı. Gucduvânî kendisine dinin emir ve yasaklarına uymasını, ruhsatlara ilgi göstermemesini, azimetleresâdık kalmasını, Hz. Peygamber Efendimiz'in (s.a.s.) ve ashabının yolunu tavsiye etmiştir. Bu hâdise Bahaeddin Hazretleri'nin ruhi hayatında büyük bir değişiklik yaparak cehrî zikirden hafî zikre yönelmesine yol açtı. Uzun süren çok yönlü müridlik devresini tamamladıktan sonra doğum yeri Kasrıârîfân'a dönerek müridlerini yetiştirmeye çalıştı. Buhara ile Bahaeddin Nakşibend arasında kurulan mânevî bağ o kadar kuvvetli olmuştur ki Buharalılar onu "Hace-i bela-gerdân" (belayı defeden hace) diye anmışlar ve şehrin mânevî koruyucusu saymışlardır. Bahaeddin Hazretleri'nin mânevî varlığı Buhara'nın bütün Orta Asya müslümanları için bir ilim ve kudsiyet merkezi hâline gelmesinde önemli bir faktör olmuştur. Döneminin sufileri yanında müderrisler de kendisine saygı duymuş, o da devrinin âlimlerine hürmet etmiştir. 1389'de doğdu köyde vefat etmiştir.

Şâhide Yüksel

Hanımlar Rehberi'ndeki "Şâhide durma böyle, / Hakkı her yerde söyle. / Risale-i Nurlar'la, / İmana hizmet eyle." mısralarıyla tanıdığımız Şâhide Yüksel Hanımefendi, 1921

Afyon doğumludur. Babası, Üstad Hazretleri'ni çok seven birisiydi. Kocasını Abdurrahman Yüksel Bey, Bolvadin doğumlu olup uzun yıllar öğretmenlik yapmış birisidir.

Şâhîde Hanım, Hazreti Üstad'ı ve Risale-i Nur'ları aşk derecesinde seven bir Nur talebesidir. Hazreti Bediüzzaman'ın "Kız kardeşim Âlime Hanım'ın yerine seni kabul ediyorum." iltifatına mazhar olmuştur. Kendisi Kur'ân'ı, Nurlar'ı ve şiir yazmayı Üstad Bediüzzaman'ı ziyaret ettikten sonra öğrendiğini nakletmektedir. İstanbul'da vefat etmiştir.

Şamlı Hâfız Tevfik Göksu

1887'de Barla'da doğdu. Şam'da bulunduğu için Risalelerde "Şamlı Hâfız" lâkabıyla anılmaktadır. Şam'da olduğu yıllarda Bediüzzaman'ı görmüş ve onun Emeviye câmiindeki hutbesini dinlemiştir. "Risale-i Nur'un tesvid ve tebyizinde çok hizmeti sebkât eden" Şamlı Hâfız Tevfik, bizzat Bediüzzaman Hazretleri'nin ifadesiyle "Nur'un birinci kâtibidir." Ömrü boyunca, güzel hattıyla Risalelerin yazılıp çoğaltılmasında önemli bir misyon eda etmiş, 1935 Eskişehir, 1943 Denizli hapislerinde yatmıştır. 1965'te vefat eden muhterem Şamlı Hâfız Tevfik'in kabri Barla mezarlığındadır.

Zeyd İbn-i Hârise (r.a.)

Allah Resûlü'nün (s.a.s.) kendisine olan sevgisi dolayısıyla sahabe arasında "el-hubb" unvanıyla yâd edilen ashabın ileri gelenlerinden biridir. Cahiliyye döneminde yapılan bir baskında henüz çocukken kaçırılıp köleleştirilmiş, daha sonra köle olarak Hz. Hatice'ye, ondan da Peygamber Efendimiz'e (s.a.s.) hediye edilmiştir. Sonraları babası Hârise evladının yerini öğrenip Resûlullah'tan (s.a.s.) kendisini istemek için gelmiş, bunun üzerine Allah Resûlü (s.a.s.) Zeyd'e, dilerse babasıyla gidebileceğini, şayet isterse yanında kalabileceğini söylemiş, Hz. Zeyd de Resûlullah'ın (s.a.s.) yanında kalmayı tercih etmiştir. Resûlullah'ın (s.a.s.) hemen hemen bütün sıkıntılı zamanlarında yanında bulunan Hz. Zeyd Taif'te, Taiflilerin attığı taşlar Nebiler Sultanı'na (s.a.s.) isabet etmesin diye kendi vücudunu siper etmiş ve başından çeşitli yaralar almıştır. Bedir, Uhud, Hendek savaşlarıyla Hudeybiye Barışı ve Hayber fethinde de bulunmuştur. Resûlullah (s.a.s.) Müreysî gazasına çıktığı zaman da Hz. Zeyd'i Medine'ye vekil olarak bırakmıştır. Son olarak Mute Savaşı'na iştirak etmiş ve burada kahramanca ve cansiperane savaşarak şehid olmuştur. Birkaç hanımla evlenen Hz. Zeyd'in yaptığı evliliklerden biri de Zeynep Bint-i Cahş'la yaptığı evliliğidir. Bu evlilik fazla uzun sürmemiş ve neticede boşanma

gerçekleşmiştir. Hz. Zeyd bu hâdise münasebetiyle İlâhî Kalam'da ismi zikredilen birkaç sahabiden biri olarak tarihe geçmiştir.

Zeynep Bint-i Cahş (r.anhâ) (588 – 641)

Allah Resûlü'nün (s.a.s.) halasının kızı olan Zeynep Bint-i Cahş (r.anhâ), Peygamber Efendimiz'in (s.a.s.) yedinci zevcesidir. 588'de Mekke'de doğdu. Değişik hikmetlere binaen önce Allah Resûlü'nün âzadlı kölesi olan Zeyd İbn-i Hârise (r.a.) ile evlendirildi. Fakat Zeynep (r.anhâ), köle asıllı olan Zeyd'i (r.a.) kendisine denk saymadığından, işin başından beri onunla uyum sağlayamadı ve sonunda boşanma gerçekleşti. Zeynep (r.anhâ) iddetini doldurup serbest kaldıktan sonra ilâhî irade cahiliyeden kalma köklü bir âdet olan evlatlık kurumunun ilga edilmesini bizzat Resûl-i Ekrem'in (s.a.s.) şahsında göstermeyi murad buyurduğundan, Peygamber Efendimiz (s.a.s.) Hz. Zeynep'le evlenmekle emrolundu. Semavî fermanda bu husus şöyle anlatılır: “Hani hem Allah'ın nimet ve ihsanına, hem de senin iyiliğine nail olmuş olup da hanımını boşamaya karar vermiş olarak sana danışmaya gelmiş olan kişiye sen: ‘Eşini yanında tut Allah'tan kork’ demiştin. Allah'ın açığa çıkaracağı bir durumu içinde saklamıştın, çünkü insanlardan çekinmiştin. Hâlbuki asıl Allah'tan

çekinmen gerekirdi. Neticede, Zeyd eşini boşayıp onunla ilişkisini kestikten sonra, biz onu sana nikahladık ki, bundan böyle evlatlıkları, eşleriyle ilişkilerini kestikleri, onları boşadıkları zaman, o kadınlarla evlenmek hususunda müminlere bir güçlük olmasın. Allah'ın emri her zaman gerçekleşir.” (Ahzâb, 33/37) Müminlerin Annesi Hz. Zeynep çok sadaka verip çok ibadet etmekle meşhurdu. Senelik gelirinin 12 bin dirhem olduğu ancak bütün bu geliri fakir ve yetimlere dağıttığı, hatta onun bu parayı aldığı zaman “Allah'ım! Gelecek yıl beni bu paraya ulaştırma. Çünkü o bir fitnedir” dediği rivayet edilir. Resûlullah (s.a.s.) vefatına yakın günlerde bir keresinde; “Bana en çabuk ve erken kavuşacak olanınız, kolu en uzun olanınızdır” buyurmuştu. Hz. Âişe bu hadisle alâkalı daha sonra şunları söyleyecektir: “Biz, Peygamberden sonra herhangi birimizin evinde toplandığımız zaman kollarımızın uzunluğunu duvarda ölçerdik. Bu uygulamaya, Zeynep binti Cahş'ın ölümüne kadar devam etti. Zeynep, kısa boylu bir kadındı. Allah kendisine rahmet eylesin, o bizim en uzunumuz değildi. Onun ölümü ile Peygamberin “kolu uzun” ifadesi ile “en çok sadaka veren” demek istediğini anlamış olduk. Zeynep eli iş yapan, deri tabaklayan ve bunu Allah yolunda tasadduk eden bir kadındı.” Dindarlığı, cömertliği, çok ibadet etmesi, ölümünden sonra Resûl-i Ekrem'e

(s.a.s.) kavuşan ilk hanımı olması ve nikahının Allah tarafından kıyılmış olması gibi hususiyetlerle serfiraz olan Zeynep Bint-i Cahş (r.anhâ) 641 yılında 53 yaşında vefat etmiş ve cenaze namazı devrin halifesi Hz. Ömer tarafından kıldırılmıştır.

İndeksler

a. Âyet İndeksi

Sûre adı:	Sûre no:	Âyet no:	Sayfa no:
Ahzâb Sûresi	33	37	67, 68
Ahzâb Sûresi	33	40	66
Ahzâb Sûresi	33	59	53
Bakara Sûresi	2	32	131
Bakara Sûresi	2	155-156	133
Dehr Sûresi	76	19	124, 134
Duhân Sûresi	44	29	90
Hicr Sûresi	15	47	125
İsrâ Sûresi	17	23	94
Nisâ Sûresi	4	3	25
Sâffât Sûresi	37	44	125
Tîn Sûresi	95	4-6,	90
Vâkıa Sûresi	56	17	124, 134, 142

6. Karma İndeks

A

- Abdülkadir Geylânî 185
aile hayatı 7, 8
ailevî hayat 6
âlâ-yı illiyûn 86
âlem-i mubsarat 117
a'mâl-i uhreviye 6
Ankara 45, 46
Asya 62
Avrupa 3, 55, 62
âyine-i esmâ 129
âyine-i Samed 99
aynelyakîn 49

B

- bağistan-ı cinân 82
bahar gibi zînetli meşherlere mu-
habbet 113
Barla Yaylası 42
ba'sü ba'de'l-mevt 40
bâtın-ı kalb 99
bolşevizm 146

C

- câmiyet-i mahiyet 101
cemâl-i bîmisal 112
cemâl mertebeleri 112
Cennet-ül Firdevs 188
cihâzât-ı insâniye 118
cilve-i cemâli ve kemâl 131
cilve-i esmâ 127
cilve-i esmâ-yı ilâhiye 77
cüz-ü ihtiyarî 48, 50, 51

Ç

- Çocuk Tâziyenâmesi 133, 142

E

- e'âl-i ilâhiye 112
ehl-i keşif ve tahkik 130
ehl-i teslis 108
enbiya ve evliyaya muhabbet 111
enbiya ve evliyaı sevmek 97
esfel-i sâfilîn 86
Eski Said 45, 147
esmâsının hadsiz envâ-ı tecelliyât
116
esmâ-yı ilâhiye 103
esmâ-yı ilâhiye aynası 127

F

- Farisî 46
ferâiz 31

G

- gayr-i meşrû bir muhabbet 79
gençliğe muhabbet 112
Gençlik Rehberi 1, 12

H

- Habibullah (aleyhissalâtu vesselâm)
33
hadd-i bülüğ 123
Hâfız Ali 161, 167, 200
hakikat-i kâtiya-yı sâtiya 118
hakikî sadâkati bırakan, dünyada
da cezâsını görür 10
hakkalyakîn 39, 49

Halil İbrahim 161, 176 , 201
 Hanımlar Rehberi 29, 161, 180
 hanımlarda gayet yüksek bir kahra-
 manlık var 2
 Hasan Feyzi 161, 167, 176
 Hayrünnisâ 188
 Hazreti Ali 108
 Hazreti Mevlânâ 174, 199
 Hazreti Süleyman (aleyhisselâm)
 131
 Hazreti Yûsuf (aleyhisselâm) 131
 hiçlik dereleri 47
 hiss-i kable'l-vuku 144, 145, 146
 Hubab Risalesi 46
 hüsn-ü sûret 96, 109, 122
 hüsn-ü sûret 96, 109

I

ibadet-i fikriye 129
 ihlâs 2, 5, 6
 ilmelyakîn 40, 49, 50
 iptal-i his 74
 İsa (aleyhisselâm) 108
 Isparta 1

İ

İmam Rabbânî 185
 insanın en birinci üstadı ve tesirli
 muallimi, onun vâlidesidir 4
 İzmir 161, 167

K

kable'l-bülûğ vefat eden evlât 124
 kadere teslim 133
 kadınlar tâifesi ile bir muhâvere-
 dir 1
 kesret-i nesil 60
 kesret-i tenâsül 60

koca 58, 59
 Küçük Sözcükler 73
 küfüv 58
 kuvve-i şâmme 117
 kuvve-i zâika 117

L

letâif-i cennet 127
 Lokman 32

M

mâden-i şefkat 109
 mahrem 60
 mânâ-yı harfî 98
 mânâ-yı ismî 98
 mânevî bir şükür 93
 Manisa 161, 167
 Medresetü'z-Zehrâ 1
 Medrese-i Nuriye 28, 156, 172, 189
 mehâsin-i medeniyet 80
 mektubât-ı samedâniye 77, 81
 memâlik-i bâride 62
 memâlik-i hârre 62
 mesnûniyet 142
 merâtib-i esmâ 103
 merâtib-i muhabbet 103
 mesmuat âlemi 117
 mütedeyyin 8, 9, 58

N

nâmahrem 10, 55, 60
 namus 62
 nâşizelik 122
 nefis-i emmâre 88, 98, 149
 Nefsî! Nefsî! 33
 nikâh 62
 nisâ tâifesi daha ziyade Risale-i
 Nur'la fitraten alâkadardırlar 2
 Nurcular'ın Kasidesi 189

O

On Birinci Söz 90

P

padişah-ı âli 99

peder ve vâlideye karşı muhabbet
109

R

Rabb-i Rahîm 148

Râfıziler 108

refika 8, 55, 57, 61

refika-yı hayat 92, 96, 122

refika-yı hayatına muhabbet 109

ref-i tesettür 55

Rusya 7

S

sâliha zevce 8

Sâni-i Hakîm 40, 76, 97

Sâni-i Zülcelâl 35

sebeb-i hayat 109

sefâhet 7, 59, 73

Sekizinci Söz 76

sevâp 36

sinn-i kemâl 29

sinn-i teklif 124

sû-i istimâl 3, 5

şükr-ü mânevî 117, 120

sukût-u insâniyet 60

Sultan-ı Ezelî 87

Sultan-ı Ezel ve Ebed 86

sünnet-i seniyyeye ittibâ 34

Ş

Şâh-ı Nakşibend

Şâhide 159, 160, 207, 208

T

tâife-i nisâ 1

tâife-i nisâiye 6, 11

tekemmülât-ı insaniye 80

tekemmülât-ı ruhiye 86

temessülât 127

tenasül 124

tesettür 13, 53, 54, 55, 56

tesettürsüzlük 59

tesettürün ref'i 61

U

ukuk 94

ünsiyet 44, 46

V

Vâhid-i Ehad 106

vâlidemin ders ve telkinâtı 4

vâlideynin hukukları 94

vâlideyn ve evlâda muhabbet-i
meşrûa 123

veled-perverlik hissi 124

veyl o zevc ve zevceye 9

Y

Yeni Said 45, 147

Z

Zât-ı Rahîm-i Kerîm 95

Zât-ı Zülcelâl'in müşâhedesi 130

zevc 9, 59

zevce 59

zulümât-ı adem 77